

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
(REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI)

İLKÖĞRETİM II. KADEME ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Binaz BOZKUR

Ankara
Mart, 2013

T.C
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİMDE PSİKOLOJİK HİZMETLER ANABİLİM DALI
(REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA PROGRAMI)

İLKÖĞRETİM II. KADEME ÖĞRENCİLERİNDE İNTERNET BAĞIMLILIĞININ
ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Binaz BOZKUR

Danışman: Doç. Dr. Serap NAZLI

Ankara
Mart, 2013

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı'nda
Y¼KSEK LİSANS TEZ ALIşMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. Serap NAZLI (Danışman)

¼ye

Yrd. Doç. Dr. Deniz G¼LLEROđLU

¼ye

Doç. Dr. Metin PİşKİN

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylarım.

..... / /

Prof. Dr. İsmail G¼VEN

Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Çağımızın en önemli bilgi ve iletişim araçlarından bir olan internetin kullanımı gittikçe yaygınlaşmaktadır ve bu kullanım yaygınlığının zaman zaman bağımlılığa da dönüştüğü görülmektedir. “İnternet bağımlılığı” kavramının ruh sağlığı alanının literatürüne girmiş ve bu konu birçok araştırmayla çeşitli açılardan incelenmiştir. İnternet bağımlılığı özellikle çocuklar ve ergenler arasında yaygındır ve bu yönüyle bu gruplarla yapılan çalışmalar olası riskleri önleme boyutuyla gittikçe önem kazanmaktadır. İnternet bağımlılığının özellikle ilköğretim II. kademe (ortaokul) öğrencilerinde de gittikçe yaygınlaşması ve bu konuda ailelerin sıklıkla okul psikolojik danışmanlarından destek istemesi bu araştırmanın ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu araştırmada ilköğretim II. kademedeki (ortaokul) okuyan öğrencilerin internet bağımlılığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ve internet bağımlılığı ile anne – baba tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın ve bütün yüksek lisans sürecimin her aşamasında yanımda olan, değerli görüşleri ve önerileriyle beni destekleyen ve bütün sabırsızlığıma sabırla katlanan değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Serap Nazlı’ya, yüksek lisans sürecim boyunca bana destek olan ve bu çalışmanın jürisinde de yer alarak çok değerli önerileriyle çalışmamı zenginleştiren hocam Doç. Dr. Metin Pişkin’e, jürimdeki değerli katkılarından dolayı Yrd. Doç. Dr. Deniz Gülleroğlu hocama, bana PDR alanını sevdiren ve hem lisansta hem de mezuniyet sonrasında sevgilerini, desteklerini ve katkılarını cömertçe sunan başta Dr. İbrahim Keklik, Prof. Dr. Fidan Korkut Owen ve Doç. Dr. Filiz Bilge olmak üzere Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi PDR anabilim dalındaki bütün hocalarıma, bana farklı olmayı ve güçlüklerden yılmamayı öğreten sevgili aileme, bu çalışmanın her aşamasında İngilizce çevirileri ve manevi desteğiyle sürekli yanımda olan sevgili arkadaşım F. Hüda Öztrürk’e, bu araştırmanın verilerini toplarken bana destek olan sevgili arkadaşım ve meslektaşım Beyhan Gümüş’e, varlıklarıyla hayatımı kolaylaştıran ablalarım Selma, Sehrete, ve Netice Bozkur’a, hayatımın son on yılında sürekli yanımda olan ve bana anlam katan canım dostum Hediye Bakrak’a, tez yazma sürecimin bütün kaygılarını benimle paylaşan canım arkadaşlarım Reyhan Yıldız ve Özlem Gündüz’e teşekkür ederim.

Binaz BOZKUR

ÖZET

İLKÖĞRETİM II. KADEME (ORTAOKUL) ÖĞRENCİLERİNİN İNTERNET BAĞIMLILIĞININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Bozkur, Binaz

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Serap NAZLI

Mart, 2012, x, 106 sayfa

Bu çalışmada ilköğretim II. kademe (ortaokul) öğrencilerinin internet bağımlılıklarının cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, evde internet bağlantısı olma durumu, internete bağlanılan mekân, günlük internet kullanım süresi, akademik başarı ve aile katılımı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Ayrıca ilköğretim II. kademe öğrencilerinde internet bağımlılığı ve anne baba tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir.

İlişkisel tarama modelinde olan araştırmanın çalışma grubunu Polatlı İstiklal İlköğretim Okulu ve Polatlı 13 Eylül İlköğretim Okulunda öğrenim gören 394 (214 kız, 180 erkek) ikinci kademe (ortaokul) öğrencisi oluşturmaktadır. Çalışmada öğrencilerin; internet bağımlılığı puanlarını belirlemek için İnternet Bağımlılığı Ölçeği, anne baba tutumlarını belirlemek için Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) kullanılmıştır. Katılımcılara ilişkin kişisel bilgileri elde etmek için ise araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler SSPS 17 programında çözümlenmiştir. Öncelikle öğrencilerde internet bağımlılığı oranlarını hesaplamak için İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden alınan puanlara göre çalışma grubundaki öğrencilerin internet bağımlılığı düzeyleri incelenmiştir. Araştırmada öğrencilerin internet bağımlılığı puanları ile cinsiyetleri ve evde internet bağlantısı olma durumu arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek amacıyla ilişkisiz örneklem için t-testi; öğrencilerin internet bağımlılığı puanları ile yaşları, sınıf düzeyleri, internete bağlandıkları mekân, günlük internet kullanım süresi ve aile katılımları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA), internet bağımlılığı ile anne baba tutumları arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını test

etmek için ise Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonucuna göre; çalışma grubundakilerin % 1,8'i internet bağımlısı, % 10,4'ü semptom gösterenler, % 87,8'i ise semptom göstermeyenler sınıfındadır. Cinsiyete göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında erkelerin, yaş değişkenine göre 13 ve 14 yaşındakilerin aleyhine anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Öğrencilerin sınıf düzeyi değişkenine göre 7. ve 8. sınıfların aleyhine anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Evde internet bağlantısı olma durumuna göre evinde bağlantı olanların aleyhine bir farklılaşma olduğu belirlenmiştir. İnternete bağlanma mekânına göre internet bağımlılık puanları arasında anlamlı bir farklılaşma olduğu ve bu farklılaşmanın internete evde bağlananların aleyhine olduğu görülmüştür. Günlük internet kullanım süresi değişkenine göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında günlük internet kullanım süresi yüksek olanların aleyhine anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Ailelerinin eğitime katılım durumu değişkenine göre ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. İnternet Bağımlılığı Ölçeği puanları ile Anne Baba Tutum Ölçeği alt ölçeklerinden Kabul / İlgi, Denetleme ve Psikolojik özerklik puanları arasında negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: İlköğretim II. kademe öğrencileri, ortaokul öğrencileri internet bağımlılığı, anne - baba tutumları, aile katılımı.

ABSTRACT
AN INVESTIGATION OF INTERNET ADDICTION OF SECONDARY SCHOOL
STUDENTS IN TERMS OF VARIOUS VARIABLES

Bozkur, Binaz

MA, Department of Guidance and Psychological Counselling

Thesis Advisor: Serap NAZLI, Associate of Professor

March, x - 106 pages

In this study were examined the internet addiction of the secondary school students differs or not according to the parameters such as gender, age, grade (species level), having net at home or not, where they can be online, the time they are online and the participation of the families. Furthermore; a relationship between internet addiction of the secondary school students and parents attitude was searched.

The research group in relational survey model consists of 394 secondary school students (214 females, 180 males) who study at Polatlı İstiklal Secondary School and Polatlı 13 Eylül Secondary School. Internet Addiction Scale was used to determine the internet addiction scores of the students. Parents Attitude Scale was used to determine the parents' attitude. The Personal Information Form – which was prepared by the investigator- was used in order to get personal information about the attendants,. The outputs were analyzed using SPSS 17 computer program. First of all, the levels of internet addiction which were taken from the internet addiction scale were examined in order to figure out the internet addiction rate.

Independent sample t- test was used in order to figure out if the difference is meaningful between gender and having net at home. One-way ANOVA was used in order to test the difference between ages, grade levels, the place where they can be online, the time they are online and parents attendance. Pearson Product-Moment Correlation Coefficient Technique was used in order to determine whether a significance difference between internet addiction and the parents attitude.

As the result of this research was found, 1,8 percent of the students display internet addiction, 10,4 percent display symptom, 87,5 percent don't display symptom. In addition, the scores of internet addiction differ against males according to the gender. Besides, a negative and significant relation between the internet addiction scores of 13 to 14 ages to 12 ages was found. The same scores differ against 7th and 8th grade students than the grades left. It is discovered that the scores differ against the students that are able to be online at home than who aren't. It is figured out that there is a meaningful difference between the place they are online and the internet addiction scores, and this difference differs against the ones who are online at home. The scores differ against the students who are online more. Meaningful difference couldn't be found between the parents who attend the education or who don't. It is found out that there is a meaningful negatively relationship between Parents Attitude which have scales such as acceptance/involvement, strictness/supervision, psychological autonomy and internet addiction scale.

Key Words: Elementary II. Stage, secondary school students, internet addiction, parents' attitude, parents' attendance.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
Problem.....	1
Amaç.....	6
Önem.....	7
Sayıtlar	8
Sınırlılıklar.....	8
Tanımlar.....	8
BÖLÜM II.....	10
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
İnternet ve İnternetin Özellikleri.....	10
İnternetin Tarihçesi ve Gelişimi.....	11
İnternetin Yaygınlığı.....	12
İnternet ve İletişim.....	15
Bağımlılık ve İnternet Bağımlılığı.....	18
Bağımlılık.....	18
İnternet Bağımlılığı.....	20
İnternet Bağımlılığı Kriterleri.....	21
İnternet Bağımlılığının Aşamaları.....	25
İnternet Başında Geçirilen Zaman ve İnternet Bağımlılığı.....	27
İnternete Bağlanma Mekânı ve İnternet Bağımlılığı.....	28

İnternet ve Aile.....	29
Anne Baba Tutumları.....	30
Aile Katılımı.....	34
İnternet Bağımlılığı İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar.....	36
İnternet Bağımlılığı İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	44
BÖLÜM II.....	53
YÖNTEM.....	53
İnternet Bağımlılığı Ölçeği.....	55
Anne- Baba Tutum Ölçeği.....	56
Kişisel Bilgi Formu.....	57
Verilerin Toplanması.....	58
Verilerin Analizi.....	58
BÖLÜM IV.....	60
BULGULAR.....	60
İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerine ilişkin Bulgular.....	60
İnternet Bağımlılığı Puan ortalamalarının Çeşitli Değişkenlere Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular.....	60
Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların İlişkisine Yönelik Bulgular.....	71
BÖLÜM V.....	74
TARTIŞMA VE YORUM.....	74
BÖLÜM VI.....	85
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
Sonuçlar.....	85
Öneriler.....	87
KAYNAKÇA.....	88
EKLER.....	100

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1: Dünyada İnternet Kullanımı Ve Nüfus İstatistiği.....	13
Çizelge 2. Dünyada En Çok İnternet Kullanıcısı Olan İlk Yirmi Ülke.....	14
Çizelge 3: Bağımlılık ve Anne – Baba Tutumları	32
Çizelge 4: Katılımcıların Cinsiyet Ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımını Gösteren Betimsel İstatistikler.....	54
Çizelge 5. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Durumlarına İlişkin Bulgular....	60
Çizelge 6: Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı puanlarına ilişkin Bulgular.....	61
Çizelge 7. Yaş Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	62
Çizelge 8. Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları:	63
Çizelge 9: Öğrencilerinin Evde İnternet Bağlantısı Olma Durumuna Göre İnternet Bağımlılığı puanlarına ilişkin t testi Sonuçları	64
Çizelge 10. Öğrencilerin İnternete Bağlandıkları Mekâna Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	65
Çizelge 11. Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Sürelerine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	67
Çizelge 12: Öğrencilerin Okul Temelli Aile Katılımı Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	68
Çizelge 13. Öğrencilerin Ev Temelli Aile Katılımı Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	69
Çizelge 14. Öğrencilerin Okulla İşbirliği Temelli Aile Katılımı Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları.....	70
Çizelge 15: Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Puanları ile Kabul/ İlgili Alt Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki.....	71

Çizelge 16: Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Puanları ile Denetleme Alt Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki.....	72
Çizelge 17: Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Puanları ile Psikolojik Özerklik Alt Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki.....	73

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmaya ilişkin problem durumuna, araştırmamanın amacına, önemine, sayıltılarına ve sınırlılıklarına yer verilmiştir.

Problem

İnternet, çağımızda oldukça fazla kullanılan ve yaygınlığı gittikçe artan bilgi ve iletişim araçlarından biridir. 20. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve günümüzde kullanıcı sayısı milyarlarla ifade edilen internet, dünya genelinde en çok kullanıcıya sahip olan kitle iletişim araçlarındandır. Hemen hemen her kesimin internete kolaylıkla ulaşması, bilgiye erişim, iletişim, alışveriş, eğlence, gibi alanlarda sağladığı kolaylıklar interneti vazgeçilmez bir araç haline getirmiştir.

İnternet kullanımının yaygınlaşmasını birçok nedene dayandırmak mümkündür. Sevindik'e (2001) göre internette zaman sınırının olmaması ve günün herhangi bir zaman aralığında internet aktivitelerinden yararlanılabilmesi internetin yaygın olarak kullanılmasında etkilidir. Coğrafi mekân sınırı olmaksızın dünyanın her yerindeki insanlarla iletişim ve etkileşime geçilebilmesi, diğer insanlarla iletişime geçmek için minimum zaman ve para harcanması, eğlence ve oyunlara diğer alternatiflere oranla oldukça ekonomik yollarla ulaşılabilmesi de internetin sağladığı olanaklardandır. İnternette istenildiği zaman iletişimi kesme özgürlüğüne sahip olunması, bireylerin; kendilerini sosyal statü, zenginlik, ırk, cinsiyet farkı olmadan bütün diğer kullanıcılarla beraber eşit bir şekilde ifade edebilmeleri, olmak istedikleri insan gibi kendilerini tanıtabilmeleri, tanımadıkları insanlarla görece risksiz dertleşebilme ve yakınlık kurma imkânına sahip olmaları, günlük stresten kaçmak için çok sayıda alternatif bulabilmeleri internetin insanlara sunduğu oldukça cazip özelliklerdir.

İnan'a (2010) göre; yeni değerlerin benimsenmesinde toplumda öncü olan gençler, internet teknolojisini en kolay kullanan ve avantajlarından sıkça yararlanan kesimdir. Teknoloji çağının çocukları olarak doğan günümüz gençliği, iş dünyası ve bu alanda iş yapan kişiler dışında bu teknolojiyi en fazla kullanan grup olmaktadır. Canbek ve Sağıroğlu'na (2007) göre ise; özellikle 1979 yılından sonra doğan ve "Y Kuşağı" olarak adlandırılan kesim, gerek nüfus bakımından gerekse kullandıkları yeni teknoloji bakımından ön saflarda yer almaktadır. Bu kuşak genelde teknolojinin, özelde bilgisayar ve internetin etkileşim ve iletişim isteyen kısımlarında en çok yer alan aktörlerin başında gelmektedir. Bayraktar'a (2001) göre de ergenler, gerek yeni teknolojilere duydukları ilgi nedeniyle, gerekse birçok ilgi alanını (müzik, oyun, pornografi, sosyal ilişki kurma, araştırma vb.) internette bulmaları nedeniyle interneti diğer yaş gruplarına göre daha çok kullanmaktadırlar.

Teknoloji çağı olarak adlandırabileceğimiz bu dönemde bilgisayar ve internet kullanımı artık hayatın vazgeçilmez gereçleri haline gelmiştir (Arisoy, 2009). İnternetin giderek daha fazla kendini ifade etme aracı olarak kullanılması bir neslin iletişim ve yaşam tarzı haline gelmiş ve 2000'li yıllara sanal ortam damgasını vurmuştur. İletişim, ilişkiler, sanat, eğitim, dil, kısaca tüm yaşamda sanal ortamın etkisini gözlemlemek mümkündür. Sanal ortamın bu düzeyde etkili olması sanal ortamın kendi hastalıkları olarak da nitelendirilebilecek bilgisayar ve internet bağımlılığı gibi sorunları yaratmıştır (Ögel, 2012).

Bağımlılık, zararlı sonuçlarına rağmen, dürtüsel olarak, madde veya sanal alıştırıcı arayışı ve kullanımı ile karakterize edilen, nüks edici, kronik bir beyin hastalığı olarak tanımlanmaktadır. Bağımlılık bir beyin hastalığı olarak kabul edilir, çünkü maddeler ve sanal alıştırıcılar beyni, yapısını ve işleyiş tarzını değiştirmektedir (Tarhan, 2011). Klinik uygulamalarda temel olarak bağımlılık tanımı açısından, davranışsal bağımlılık ve fiziksel bağımlılık terimleri kullanılmaktadır. Davranışsal bağımlılık; madde arayışı içeren aktiviteler ve bununla bağlantılı patolojik kullanım özelliklerinin varlığına ilişkin bulguları, fiziksel bağımlılık ise genel olarak toleransın ve yoksunluğun varlığını tanımlamaktadır (Sevindik, 2011).

Wallis'e (1997) göre, internet bağımlılığı kavramı, Ivan Goldberg'in, DSM-IV'ün tanı kriterleriyle dalga geçmek amacıyla bu kriterleri değiştirip "*İnternet Bağımlılığı Bozukluğu*" (Internet Addiction Disorder I.A.D.) adını verdiği bir şey uydurması ve arkadaşlarıyla paylaşması, akabinde ise birçok arkadaşından "netkolik" olduklarına ve tedavi olmak istediklerine yönelik geribildirim almasıyla ilk kez 1986 yılında ortaya çıkmıştır. Ekici (2002) ise, 'İnternet Bağımlılığı Bozukluğu'nu bir hastalık olarak gören ve tedavi etmeye çalışan isimlerin önde gelenlerinin Kimberly Young, David Greenfiel, Maressa Hecht Orzack gibi psikolog ve psikiyatristler olduğunu belirtmektedir.

Her ne kadar yıllardan beri internet bağımlılığının varlığı bilinse de gün geçtikçe internet kullanımının arttığı ve internet bağımlılığının da gittikçe yaygınlaştığı bilinmektedir. İnternet ortamında var olan bilgi kirliliği ve herhangi bir koruma programından yoksun bağlantılar, tanınmayan kişilerle sohbet etmeye olanak sağlayan sosyal medya araçları ergenler için risk oluşturmaktadır. Canbek ve Sağıroğlu'na (2007) göre internetin gereğinden fazla kullanılması çocuk ve ergenlerde fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişim problemlerine yol açabilmektedir.

Toplumumuzdaki teknoloji hayranlığı, ebeveynlerin, çocuklarının bilgisayar ve İnternet kullanımı konusunda oldukça rahat davranmalarına ve sınırlandırma getirmemelerine yol açmaktadır (Bayraktar, 2001). En büyük tehlike ise internetin toplum tarafından geniş bir kabul görmesi ve kimi ebeveynlerce bağımlılık ve istismar riskinin göz ardı edilmesidir (Yücel, 2009). Çocuk ve ergenler evlerde ve internet kafelerde internete kolaylıkla erişebilmektedir. İnternet'in aşırı kullanımının ergenin psikososyal gelişimine zarar verdiği bilimsel araştırmalar tarafından kanıtlanmış olmasına rağmen, toplumun bu konudaki bilinçlendirilmesi yetersiz kalmıştır (Bayraktar, 2001). Türkiye'de yapılan araştırmalar da internet'in hızla yaygınlaştığını ve özellikle ergenlerin interneti sıklıkla kullandıklarını ortaya koymaktadır (İnan, 2010; Gürcan, 2010; Bayraktar, 2001). Türkiye, özellikle genç nüfus oranının yüksekliği, gelişmekte olan bir ülke olması, internet kullanımının giderek yaygınlaşması, işsizlik ve internet kafelerin kontrolsüzce çoğalması nedeniyle internet bağımlılığı için uygun bir zemin oluşturmaktadır (Arisoy, 2009).

İnternet bağımlılığı ile ilgili yurtiçinde ve yurtdışında yapılan araştırmalar incelendiğinde çeşitli değişkenlerle ilgili çalışmalar yapıldığı görülmektedir. İnternet bağımlılığı ile cinsiyet (Bayraktar, 2001; Berber Çelik ve Odacı, 2011; Döner, 2011; Esen, 2010; Gencer, 2011; İnan, 2010; Smahel, Brown ve Blinka, 2012; Young, 1996), yaş (Döner, 2011; Smahel, Brown ve Blinka, 2012), sınıf düzeyi (Numanoğlu ve Bayır, 2012), evde internet bağlantısı olma durumu (İnan, 2010), günlük internet kullanım süresi (Döner, 2011; Gencer, 2011; Mesch, 2003; Smahel, Brown ve Blinka, 2012; Young, 1996), akademik başarı (Bayraktar, 2001; Esen, 2010; Gencer, 2011; İnan, 2010; Young, 1996) gibi değişkenlerle yapılan birçok çalışma literatürde yer almaktadır. Bu çalışmada da sayılan değişkenlerin yanı sıra internete bağlanılan mekan, anne – baba tutumları ve aile katılımı değişkenleri de araştırma kapsamına alınmıştır.

İnternet bağımlılığı ve aileyi inceleyen araştırmalar incelendiğinde bu çalışmaların büyük bir bölümün yurtdışında yapılan çalışmalar olduğu görülmektedir. Literatürde, internet bağımlılığı ve aile içi iletişim, anne baba tutumları gibi değişkenlerle yapılan çalışmalar mevcuttur (Eijnden, Spijkerman, Vermulst, Rooij ve Engels, 2010; C., Yen, C., Chen, J., Chen, S. ve Ko, 2007; Mesch, 2003; Zhong ve diğerleri, 2011). Yurtiçinde yapılan çalışmalarda ise internet bağımlılığı ve anne – baba tutumlarının değişken olarak alındığı araştırmalar çok sınırlı sayıda da olsa bulunmaktadır (Balkan, 2010; Esen, 2010; Çelik ve Çevikkaleli, 2010;). Literatürde internet bağımlılığı ve aile katılımı değişkenlerini inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Bireyin kişisel ve sosyal gelişiminde aile önemli bir role sahiptir. Gelişim için birincil ve önemli sosyal koşulları çocuğun ailesi sağlamaktadır. Çocuklarda ortaya çıkan problemlerde, sorunlu ana-baba tutumları ve aile ilişkilerindeki yıkıcı davranışlar en güçlü belirleyicilerdir (Pehlivan, 2008). Aile bir sistemdir ve bu sistemde her bireyin belli rolleri ve davranışları vardır. Sistemin bozuk olduğu ailelerde bağımlılık gibi sorunlu davranışların bulunması riski daha yüksektir (Tarhan ve Numedov, 2011). Aile sürekli çatışma halindeyse, öngörülemez şiddetli disiplin uygulamaları varsa, yetersiz yönlendirme ve izleme mevcutsa, güvensiz bir bağlanma ve ana-babanın

çocuklara karşı reddetme davranışları bulunuyorsa, bu ailelerde yetişen çocuklar için, tüm davranış problemleri açısından çok büyük bir risk mevcuttur (Pehlivan, 2008). Ailenin ergenin yaşamındaki önemi göz önünde bulundurularak bu araştırma kapsamında internet bağımlılığı ve anne – baba tutumları, internet bağımlılığı ve aile katılımı değişkenlerine de yer verilmiştir.

İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde değişik gruplarla çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışmalarda üniversite (Bayraktar, 2001; Işık, 2007; Çakır, Balta ve Horzum, 2008; Çağır ve Gürkan, 2010; Batıgün, Durak ve Hasta, 2010; Berber Çelik ve Odacı, 2011; Balkan, 2011; Sepehrian ve Jabari, 2011), ortaöğretim (Kurtaran, 2008; Yücel, 2009; Günüş, 2009; İnan, 2010; Gürkan, 2010; Çevik ve Çelikkaleli, 2010; Esen, 2010; Özgün, 2011), ilköğretim (Yılmaz, 2010; Esgin, Torun, Şakar, Doğan ve Yardım, İnan, 2010) gibi farklı öğretim kademelerinde okuyan öğrencilerle yapılan çalışmalar mevcuttur.

Bu araştırmada ilköğretim II. kademedede (ortaokul) okuyan öğrencilerle çalışılmıştır. İlköğretim II. kademe dönemi (ortaokul dönemi), çoğu öğrenci için aynı zamanda ergenliğe giriş anlamına da gelmektedir. Ergenlik, birçok tanımı olmakla birlikte genel olarak büyümek, değişmek ve başkalaşmak anlamına gelmektedir. Bu değişim ve başkalaşma beraberinde bazı uyum sorunları getirmekte ve risk faktörleri oluşturmaktadır.

Büyümenin ve başkalaşmanın getirdiği risklerle baş etmek ergen için büyük önem arz etmektedir. Gün geçtikçe gelişip boyutlanan internet bağımlılığı da ergenler için önemli bir risk faktörüdür. Ülkemizde internet bağımlılığı ile ilgili çalışmalar mevcut olsa da hem ilköğretim II. kademedeki (ortaokul) öğrencileri kapsayan hem de çeşitli değişkenlerin yanında anne baba tutumları ve aile katılımının da incelendiği araştırmaların literatürde yer almadığı görülmektedir. Ergenin kişisel, sosyal akademik bütün yönlerini olumsuz etkileme riskini içinde barındıran internet bağımlılığının hangi değişkenlere göre farklılaştığını ve hangi değişkenlerle ilişkili olduğunu incelemeye ihtiyaç vardır. Böylece hangi değişkenlere göre sorunun ortaya çıktığının tespiti yapılarak sorunu önlemeye yönelik kapsamlı çalışmaların yapılabilmesi mümkün olacaktır. Bu çalışmanın psikolojik danışma ve

rehberlik alanında çalışan kişilere alanda sunacakları önleyici müdahale hizmetlerinde yardımcı olacağı düşünülmektedir. İlköğretim II. kademedede (ortaokul) okuyan ergenlerin internet bağımlılığının cinsiyet, yaş, sınıf, evde internet bağlantısı olma durumu, internete bağlanılan mekan, günlük internet kullanım süresi ve ailenin eğitime katılım durumu değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının ve algılanan anne baba tutumu değişkeniyle ilişkili olup olmadığının incelenmesi bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanın çeşitli değişkenlere göre incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda bu çalışma kapsamında yanıt aranan sorular şunlardır:

1. İlköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılık durumları ne düzeydedir?
2. İlköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puan aşağıda yer alan değişkenler bakımından anlamlı bir biçimde farklılaşmakta mıdır?
 - a. Cinsiyet
 - b. Yaş
 - c. Sınıf düzeyi
 - d. Evde internet bağlantısı olup olmaması
 - e. İnternete bağlanılan mekân
 - f. Günlük internet kullanım süresi
 - g. Ailenin eğitime katılım durumu
3. İnternet bağımlılığı ölçeğinden alınan puanlar ile
 - a. Anne baba tutum ölçeğinin kabul/ ilgi alt ölçeğinden elde edilen puanlar

- b. Anne baba tutum ölçeğinin psikolojik özerklik alt ölçeğinden elde edilen puanlar
- c. Anne baba tutum ölçeğinin denetleme alt ölçeğinden elde edilen puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Önem

Çağımızda teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte internet bağlantısı ve bilgisayar hayatımızın vazgeçilmezleri olarak yerlerini almakta ve gittikçe daha yaygın bir hale gelmektedir. Günümüzde bu gelişmelerin etkileri her alanda kendini iyiden iyiye göstermektedir. İnternetin iletişim, eğitim, sağlık, alışveriş vb. çeşitli alanlardaki olanaklarından faydalanmak isteyenlerin sayısı da gün geçtikçe katlanarak büyümektedir.

Gelişimin önemli dönemlerinden biri olan ergenlik dönemi bireyin kimlik oluşumunda ve davranışlarının şekillenmesinde kritik dönemlerden biridir. Ergenler için bir risk faktörü olan internet bağımlılığı, ergenin kimlik gelişimini, akademik başarısını ve sosyal gelişimini olumsuz olarak etkileyebilecek bir faktördür. Bu çalışmada cinsiyet, sınıf düzeyi, evde internet bağlantısı olma durumu, internete bağlanılan mekân, günlük internet kullanım süresi, anne baba tutumları, aile katılımı değişkenlerinin ergenlerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puana göre farklılaşma durumlarının bulunması ve ortaya konması amaçlanmıştır. Bu araştırmadan elde edilecek bulguların çalışma grubu ve benzer gruplardaki ergenlerin internet bağımlılığı düzeylerinin ortaya konmasının yanı sıra okul psikolojik danışmanlarının internet bağımlılığı ve internetin doğru kullanımı konusunda veli ve öğrencilerle yapacakları çalışmalarda yararlı olacağı düşünülmektedir.

İlköğretim II. kademe (ortaokul) öğrencilerinin internet bağımlılıklarının çeşitli cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, akademik başarı, evde internet bağlantısı olma durumu, internete bağlanılan mekan, günlük internet kullanım süresi, aile katılımı ve anne baba tutumu değişkenlerine göre incelenmesi bu öğrencilerin ileriye yönelik akademik ve sosyal alanda yaşayabilecekleri olumsuzlukları önlemek ve öğretmenler ile ailelerin bu anlamda sorunun kaynağını

anlamalarına ve gerekli tedbirleri almalarına katkı sağlaması açısından da önemli görülmektedir.

Türkiye’de internet bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde ilköğretim II. kademe (ortaokul) öğrencileriyle yapılan çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Çalışmanın bu yönüyle de literatüre katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Yine yurtdışı literatürde birçok çalışmaya konu olan internet bağımlılığı ve anne baba tutumları ile ilgili olarak da çok sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Çalışmanın bu yönüyle de özellikle yurtiçi literatüre katkı sağlayacağını söylemek mümkündür.

Sayıtlar

Araştırmaya katılan tüm katılımcıların, kontrol edilemeyen değişkenlerden aynı derecede etkilendikleri varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

- 1- Araştırma 2011- 2012 Eğitim öğretim yılı ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma, uygulanan ölçeklerden toplanan verilerle sınırlıdır.

Tanımlar

İnternet: İnternet; dünya üzerindeki mevcut milyonlarca ağın ortak bir protokol çerçevesinde iletişim kurmasını ve birbirleriyle kaynaklarını paylaşmasını sağlayan ağlar arası bir ağ olarak tanımlanmaktadır (Ögel, 2012). Bu çalışmada internet, ilköğretim II. kademedeki okuyan öğrencilerin arkadaşlık kurma, bilgi alma, iletişim vb. alanlarda sıklıkla kullandıkları bir hizmet aracı olarak kabul edilmiştir.

İnternet Bağımlılığı: Bu çalışmada internet bağımlılığı kavramı, kişinin interneti kontrol edemeyeceği bir biçimde aşırı olarak kullanması, bu aşırı kullanım sonucu kişinin işlevselliğinin bozulması ve internet kullanılmadığı zaman bazı rahatsızlıkların oluşması durumunu ifade etmektedir.

Algılanan Anne Baba Tutumu: Ebeveynin çocuğa karşı tutumlarının çocuk tarafından nasıl algılandığıdır. Bu çalışmada algılanan anne baba tutumu; Lamborn, Mounts, Steinberg ve Dornbush tarafından 1991 yılında geliştirilen, Yılmaz (2000) tarafından Türkçeye uyarlanan ve üç faktörden oluşan (kabul/ilgi, kontrol/denetleme ve psikolojik özerklik) Anne-Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanları temsil etmektedir.

BÖLÜM II

İNTERNET BAĞIMLILIĞI İLE İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırmanın ana değişkeni olan internet bağımlılığı ve araştırmada yer alan diğer değişkenler kuramsal çerçeve içerisinde açıklanmış ve bu konuda alanyazında yer alan çalışmalara yer verilmiştir.

İnternet ve İnternetin Özellikleri

İnternet'in Tarihçesi ve Gelişimi

İnternet terimi, uluslararası ağ anlamına gelen International Network sözcüklerinden üretilmiştir (Günüç, 2009). İnternet; dünya üzerindeki mevcut milyonlarca ağın ortak bir protokol çerçevesinde iletişim kurmasını ve birbirleriyle kaynaklarını paylaşmasını sağlayan ağlar arası bir ağ olarak tanımlanmaktadır (Ögel, 2012).

İnternet'in köklerini 1962 yılında J.C.R. Licklider'in Amerika'nın büyük üniversitelerinden biri olan Massachusetts Institute of Technology'de (MIT) tartışmaya açtığı "Galaktik Ağ" kavramında bulmak mümkündür. Licklider, bu kavramla küresel olarak bağlanmış bir sistemde isteyen herkesin herhangi bir yerden veri ve programlara erişebilmesini ifade etmiştir. Licklider 1962 Ekim ayında Amerikan askeri araştırma projesi olan İleri Savunma Araştırma Projesi'nin (DARPA -Defense Advanced Research Project Agency) bilgisayar araştırma bölümünün başına geçmiştir. MIT'de araştırmacı olarak çalışan Lawrence Roberts ile Thomas Merrill, bilgisayarların ilk kez birbirleri ile 'konuşmasını' ise 1965 yılında gerçekleştirmişlerdir (<http://yunus.hacettepe.edu.tr>).

1969 yılında Amerika Birleşik Devletleri İleri Araştırma Projeleri Ajansında (ARPA) kurulan bilgisayar ağının (ARPANET) da internetin gelişimindeki rolü önemlidir. ARPA 1958 yılında Sovyetler Birliği'nin ilk uydusu olan Sputnik'i 1957'de fırlatmasından bir yıl sonra kurulmuş olan bir organizasyondur. Amerikan Savunma Bakanlığı tarafından kurulan organizasyonun amacı özellikle üniversitelerde yürütülen araştırmaları askeri ihtiyaçların karşılanması için harekete geçirmektir. Kısa sürede bu girişim sonuç vermeye başlamış ve Savunma Bakanlığı için çalışan bir düşünce kuruluşu olan Rand Corporation, olası bir nükleer savaşta ayakta kalabilecek bir iletişim sistemi kurmak üzere bir fikir geliştirmiştir. 1969'da çeşitli üniversite ve araştırma kuruluşları arasında ilk bilgisayar ağı kurulmuş ve bu ağ çok geçmeden genişlemeye başlamıştır. 1972'de uluslararası bir konferansta bu ağ tanıtılmış ve geçen zaman için birçok kuruluşun katkısı ile gerekli altyapı ve bilgisayarlar arasındaki iletişimi sağlayan protokoller geliştirilmiştir (<http://acikders.ankara.edu.tr>).

1980'li yılların ortasında Savunma Bakanlığı'na bağlı Amerikan askeri bilgisayar ağı (DoD), ARPANET'ten ayrılmış ve MILITARY NET adı ile kendi ağını kurmuştur. 1986 yılında Amerikan bilimsel araştırma kurumu 'Ulusal Bilim Kuruluşu' (NSF), ARPANET için ülke çapında beş büyük süper bilgisayar merkezi kurulmasını içeren kapsamlı bir öneri paketi sunmuştur. ARPANET Amerikan hükümetinin sübvansiyonu ile NSFNET olarak düzenlenmiş ve 1987 yılında yeniden düzenlediği internet yapılanması planı ile NSFNET yedi bölgesel nokta üzerinde 1.5 Mb/s (daha önce 56 Kb/s idi) güçlü bir omurgayı işleteceğini duyurmuştur. NSFNET Merit olarak adlandırılan Michigan Eyaletindeki üniversitelerin organizasyonu ile NSF'in yaptığı bir anlaşma doğrultusunda işletilmeye başlanmış ve NSFNET'in işletilmesine bir süre sonra Merit'in yanında ABD'nin dev bilgisayar firması IBM ve haberleşme firması MCI dâhil olmuştur. NSFNET'in işletilmesine yönelik 1990 yılında oluşturulan bu birlik 'İleri Ağ Hizmetleri' (ANS-Advance Network Services) olarak adlandırılmıştır. ANS'nin kuruluş süreci ABD'de 1990'lara kadar devlet desteğinde gelişen internet omurgasının özelleştirilmesi sürecinin de başlangıcı olmuştur. 1990 yılında NSFnet ile özel şirketlerin ortak işletmesi ile başlayan özelleştirme süreci, 1995 yılı mayıs ayında NSF'nin internet

omurga işletmeciliğinden tamamen çekilmesi ile tamamlanmıştır. 1995 yılından itibaren ABD internet omurga işletimi tamamen özel işleticilerinin elinde olduğu görülmektedir ([http: //www. meb.gov.tr](http://www.meb.gov.tr)).

Türkiye’de internetin gelişimine bakıldığında ise 1993 tarihi bu konuda önemli bir milat niteliğindedir. 12 Nisan 1993 yılında TÜBİTAK-ODTÜ (TR-NET) işbirliği ile Türkiye global internete bağlanmıştır. 64 Kb/saniye hızındaki bu hat ODTÜ’den uzun bir süre ülkenin tek çıkışı olmuştur. Daha sonra Ege Üniversitesi (1994), Bilkent (1995), Boğaziçi (1995), İTÜ (1996) bağlantıları gerçekleştirilmiştir. Türk Telekom’un 1995 yılında açtığı ihale ile bir konsorsiyum tarafından oluşturulan TURNET 1996 Ağustos ayında çalışmaya başlamıştır. 12 Nisan 1993 yılında TÜBİTAK-ODTÜ (TR-NET) işbirliği ile DPT projesinin yanı sıra Haziran 1996 tarihinde TÜBİTAK bünyesinde Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) adıyla yeni bir merkez kurulmuştur. ULAKBİM’in temel görevlerinden biri en yeni teknolojileri kullanarak Türkiye çapında tüm eğitim ve araştırma kuruluşlarını birbirine bağlayacak *Ulusal Akademik Ağ* (ULAKNET) adıyla hızlı bir iletişim ağı kurmak ve bu ağ aracılığı ile bilgi hizmetleri vermektir (Kalafatoğlu, 2007).

1999 yılı içerisinde Türkiyedeki ticari ağ yapısında önemli değişiklikler olmuş ve TURNET' in yerini TNet isimli yeni bir oluşum almıştır. Sonrasında ise özel servis sağlayıcı (Superonline, Turknet, Isnet..) ile birlikte kablo net ve ADSL olarak internete ulaşmak mümkün olmuştur (Çakır ve Topçu, 2005).

2001 yılında Ankara, İstanbul ve Çanakkale’de pilot bölge olarak ADSL hizmeti verilmeye başlanmış ve 2003 yılında Türkiye’de geniş bant internet yaygınlaşmaya başlamıştır. 2009 yılında ise Türkiye’de mobil internetin yaygınlaştığı görülmektedir (Genç, 2012).

İnternetin Yaygınlığı

İnternetin yaygınlığı kuruluşundan beri artış göstermektedir. Bugün dünyada kaç kişinin internet kullandığı tam olarak bilinemesi bile 2012 yılının ilk yarısında tüm dünyadaki internet kullanıcısı sayısı 2.405.518.376 kişiye ulaşmıştır. Yani tüm dünya nüfusunun % 34,3'lük bir bölümü interneti kullanmaktadır. Bölgeler dikkate alındığında en çok internet kullanıcısı

1.076.681.059 kullanıcı ile Asya kıtasında, ikinci olarak 518.512.109 kullanıcıyla Avrupa'da yer almaktadır. 2000-2012 yılları arasındaki internet kullanımı artış hızı ve kıtalara göre nüfus ve internet kullanımı istatistikleri Çizelge 1'de verilmiştir (www.internetworldstats.com):

Çizelge 1. Dünyada İnternet Kullanımı Ve Nüfus İstatistiği

DÜNYA İNTERNET KULLANIMI VE NÜFUS İSTATİSTİKLERİ 30 Haziran 2012					
Bölgeler	Tahmini 2012 Nüfusu	İnternet Kullanıcıları 31 Aralık 2000	İnternet Kullanıcıları Haziran, 2012	Nüfusa oranları	2000- 2012 Artış Hızı
<u>Afrika</u>	1.073.380.925	4.514.400	167.335.676	% 15.6	%3,607
<u>Asya</u>	3.922.066.987	114.304.000	1.076.681.059	% 27.5	% 842
<u>Avrupa</u>	820.918.446	105.096.093	518.512.109	% 63.2	% 393
<u>Orta Doğu</u>	223.608.203	3.284.800	90.000.455	% 40.2	%2,640
<u>Kuzey Amerika</u>	348.280.154	108.096.800	273.785.413	% 78.6	%153.3
<u>Latin Amerika / Karayipler</u>	593.688.638	18.068.919	254.915.745	% 42.9	%1,311
<u>Okyanusya / Avustralya</u>	35.903.569	7.620.480	24.287.919	% 67.6	%218.7
<u>DÜNYA TOPLAMI</u>	7.017.846.922	360.985.492	2.405.518.376	% 34.3	%566.4

Çizelge 1’de dikkati çeken bir diğer husus da internet kullanımındaki artış hızıdır. Dünya internet kullanımında % 566,4’e ulaşan bir artış hızı söz konusudur ve bu oranın Afrika ve Ortadoğu gibi az gelişmiş bölgelerde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye’deki geçmişi çok eski bir tarihe dayanmasa da internetin Türkiye’de de baş döndürücü bir hızla geliştiği görülmektedir. Dünyada interneti en çok kullanan ilk yirmi ülkeye ilişkin verilerde de Türkiye’nin Haziran ayı itibariyle 15. sırada olduğu görülmektedir (www.internetworldstats.com):

Çizelge 2. Dünyada En Çok İnternet Kullanıcısı Olan İlk Yirmi Ülke

	Ülke	2012 Tahmini Nüfusu	2000 Yılı İnternet Kullanıcıları	2012 Yılı İnternet Kullanıcıları
1	<u>Çin</u>	1,343,239,923	22,500,000	538,000,000
2	<u>Amerika Birleşik Devletleri</u>	313,847,465	95,354,000	245,203,319
3	<u>Hindistan</u>	1,205,073,612	5,000,000	137,000,000
4	<u>Japonya</u>	127,368,088	47,080,000	101,228,736
5	<u>Brezilya</u>	193,946,886	5,000,000	88,494,756
6	<u>Rusya</u>	142,517,670	3,100,000	67,982,547
7	<u>Almanya</u>	81,305,856	24,000,000	67,483,860
8	<u>Endonezya</u>	248,645,008	2,000,000	55,000,000
9	<u>Büyük Britanya</u>	63,047,162	15,400,000	52,731,209
10	<u>Fransa</u>	65,630,692	8,500,000	52,228,905
11	<u>Nijerya</u>	170,123,740	200,000	48,366,179
12	<u>Meksika</u>	114,975,406	2,712,400	42,000,000
13	<u>İran</u>	78,868,711	250,000	42,000,000
14	<u>Kore</u>	48,860,500	19,040,000	40,329,660
15	<u>Türkiye</u>	79,749,461	2,000,000	36,455,000
16	<u>İtalya</u>	61,261,254	13,200,000	35,800,000
17	<u>Filipinler</u>	103,775,002	2,000,000	33,600,000
18	<u>İspanya</u>	47,042,984	5,387,800	31,606,233
19	<u>Vietnam</u>	91,519,289	200,000	31,034,900
20	<u>Mısır</u>	83,688,164	450,000	29,809,724

2000 yılından 2012 yılına kadar geçen 12 yıllık sürede Türkiye'deki internet kullanıcısı sayısı 2 milyondan 36,4 milyona çıkmıştır ve Türkiye nüfusunun neredeyse yarısı internet kullanıcısıdır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından gerçekleştirilen Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması sonuçlarına göre 2010 yılının Nisan ayında hanelerin % 41,6'sı internet erişimi imkânına sahipken, 2011 yılında bu oran % 42,9 olarak belirtilmektedir. 2012 yılı Nisan ayı sonuçlarına göre ise hanelerin % 47,2'si internet erişimine sahiptir. İnternet erişim imkânı olan hane oranı kentsel yerlerde % 55,5 iken, kırsal yerlerde % 27,3'tür. Bilgisayar ve İnternet kullanım oranları 16-74 yaş grubundaki erkeklerde % 59 ve % 58,1 iken, kadınlarda % 38,5 ve % 37'dir. İnternete bağlanmak için mekan olarak en çok ev tercih edilirken (% 70) işyeri, internet kafe, cep telefonu, eğitim alınan yer vb. olanakların da tercih edildiği görülmektedir (<http://www.tuik.gov.tr>).

İnternet ve İletişim

İnternet denince akla gelen ilk kavramlardan biri de iletişimdir. İnternet iletişimde önemli kolaylıklar sağlamakla birlikte iletişimin kalitesi hakkında akıllarda bazı soru işaretleri de bulunmaktadır. Neredeyse bütün dünya ile iletişim kurmayı sağlayacak potansiyele sahip olan internet, kişinin en yakınında olan kişilerle iletişimini zaman zaman bozabilmektedir. Başbakanlık Aile ve Sosyal Çalışmalar Genel Müdürlüğü'nün (ASAGEM) 2008 yılında yaptığı " İnternet Kullanımı ve Aile" adlı araştırmanın sonuçlarına göre, ailelerin en çok şikâyet ettiği konulardan biri de çocuklarının internette fazla zaman geçirerek sosyal hayattan kopmaları ve dolayısıyla aile ve çevreleriyle olan bağlarının zayıflamasıdır. Bu durumun günlük işleri aksatarak zaman kaybına yol açtığı ve bunun sonucunda aile içinde çatışmaların çıktığı ifade edilmektedir (Kuzu ve diğerleri, 2008).

İnternetin gelişmesi ile sayısal ortamda gerçekleştirilen iletişim, genel olarak sanal iletişim olarak tanımlanmaktadır (Çakır ve Topçu, 2005). Sanal iletişim kendi dilini de oluşturmuş ve literatüre "sanalca" diye bir kavram girmiştir (Aksüt, Batur ve Avşar, 2006). Sanal iletişim veya internet iletişiminin

hem olumlu hem de olumsuz yönleri bulunmaktadır. Kuzu ve diğerleri'ne (2008) göre internet iletişiminin olumlu yönleri şöyle sıralanmaktadır:

- Güncel haber ve bilgi sağlama,
- Görüş ve bilgi paylaşma,
- Zaman ve mekândan bağımsız iletişim sağlama,
- Eş zamanlı ve eş zamansız iletişime olanak tanıma
- Ekonomik ve hızlı haberleşmeye olanak sağlama
- Görsel ve işitsel öğelerle iletişim kalitesini artırma

İnternet iletişiminin olumsuz yönleri ise şöyle sıralanmaktadır (Kuzu ve diğerleri, 2008) :

- Bilgi kaynağının güvenilir olmaması,
- Özel ve gizli bilgilerin yeterince saklanamaması,
- Teknik altyapı gerektirmesi,
- Duygu ve düşüncelerin iletiminde yeterli gerçeklik sağlayamaması.

İnternet iletişiminin hem olumlu hem de olumsuz yönlerinin bulunduğu ve diğer iletişim türlerinden birçok yönüyle ayrıldığı görülmektedir. Ögel (2012) internet iletişiminin özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- Bireylerin kendilerini tanıtmaları tamamen onların kontrolündedir, kişi yüz yüze iletişimde kendisi için sıkıntı yaratan bazı durumları değiştirebilir ve kendini farklı tanıtabilir.

- İnternette iletişim minimum zaman ve maliyet gerektirmektedir. İnternette iletişim kurmak için insanların mekânsal bir değişim yapmasına gerek yoktur. Herkes işyerinde veya evinde, hatta dizüstü bilgisayarıyla otobüste bile internete bağlanabilir. İnternet iletişimi hem zaman hem de maddi olarak tasarrufludur.

- İnternet ilişkiye gizemli bir boyut katmaktadır. Birey, internet aracılığıyla bir başkasıyla iletişim kurduğu zaman, o kişi hakkında sadece onun yazdıkları kadar bilgi sahibi olabilir. İletişim kurduğu kişinin sesini duyamaz veya yüzünü

göremez. O kişiyle tanışana kadar yaşanan gizemli ilişki insanları heyecanlandırır ve kullanıcıya heyecan verir.

- İnternet kullanıcılara kendine güven duygusunu besleyen bir statü duygusu ve kendini modern hissetme ve ait olma ya da farklı olma duygusu verebilmektedir. İnternet kullanıcılara geniş bir özgürlük verir. İnsanlar istedikleri an iletişimi koparabilir, interneti bırakabilir ve istediği anda istediği aktiviteyi gerçekleştirebilir. İsteyen kendi sitesini yayınlayabilir, sohbet (chat) odası açıp yönetebilir.

- İnternette herhangi bir mekân sınırı yoktur. İnternet coğrafi sınırların aşılmasına izin verdiği için kişiler ilgi duydukları konularda birçok şeyi geniş bir kitle ile paylaşma olanağı ve iletişim kuracakları insanları seçme şansı bulabilmektedirler. İnternet, dünyanın her yerinden herkesin katılımına izin veren özgür bir ortamdır.

Kaypakoğlu'na (2004) göre ise İnternet iletişiminin bazı özellikleri şunlardır:

- Kişi İnternette söylediği sözlerin sorumluluğunu üzerine almama konusunda özgürdür ve sosyal kabul görmeme endişesi taşımadan iletişim kurabilmekte ve bu durum bazı kişilerin gerçek yaşamda olmadıkları kadar açık olmalarına neden olabilmektedir.

- İnternet televizyonun aksine çift yönlü bir iletişim aracıdır ve herkes İnternette duygu ve düşüncelerini sohbet (chat) odaları, forumlar, İnternet sitelerinde izleyiciye ayrılan “görüşler” vb. pek çok sayfa aracılığıyla duyurabilir.

- İnternet, ilgi alanları ortak olan ve hiç karşılaşma şansı olmayan kişilerin birbirleriyle haberleşmelerini sağlayabilmektedir. İnternette insanlar istedikleri konuya yönelik arama yaparak, benzer ilgilere sahip insanlarla tanışma olanağına sahiptir. İnternette milyonlarca hayran sitesi, kulüp, forum vb. vardır.

- İnternette eğlendirici oyun ve yazılımlara kolayca ulaşılabilir. İnternette en çok ilgi çeken aktivitelerden biri de oyunlardır. İnternette oyun

oynama veya yükleme imkânı veren sayısız site vardır. Oyunların haricinde her türlü yazılım, hareketli veya hareketsiz dosya da internetten kolayca yüklenebilmektedir.

- İnternet yasal olmayan pek çok düşünce ve ideolojik görüşün yayılımı ve taraftar toplanması için çok uygun bir ortam oluşturabilmektedir. İnternet, televizyon ve radyonun aksine kontrol edilmesi, denetlenmesi çok zor bir iletişim aracıdır. Kullanıcının kendi kontrolünde olması nedeniyle de, herkes istediği düşüncenin yayılması için çalışabilir.

- İnternette herkes eşittir. İnternette herkes kendini istediği gibi isimlendirebilir. Ayrıca herkes kendini ifade etmek için eşit fırsatlara sahiptir. Kişiler sosyal statü, zenginlik, ırk ya da cinsiyet farklılığı olmadan aynı düzeyde bulunur. Gerçek hayatta insanların kıyafetine bakıp yorumlar yapma durumu İnternette yaşanmaz. Bu olgu “internet demokrasisi” olarak adlandırılmaktadır.

Bağımlılık ve İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı, gittikçe önemi artan bir konu olmakla birlikte etrafında çeşitli tartışmaların da olduğu bir konudur. Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından hazırlanmış olan tanı sınıflamasında (DSM - IV) internet bağımlılığı henüz yer almadığı için bu konuda tartışmalar mevcuttur. Burada öncelikle bağımlılık kavramına ve bağımlılık kriterlerine değinilecek sonrasında ise çeşitli kaynaklarda internet bağımlılığının nasıl ele alındığı irdelenecektir.

Bağımlılık

Bağımlılık zararlı sonuçlarına rağmen, dürtüsel olarak, madde veya sanal alıştırıcı arayışı ve kullanımı ile karakterize edilen, nüks edici, kronik bir beyin hastalığı olarak tanımlanır. Bağımlılık bir beyin hastalığı olarak düşünülür, çünkü maddeler ve sanal alıştırıcılar beyni, yapısını ve işleyiş tarzını değiştirmektedir (Tarhan, 2011).

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından hazırlanmış olan tanı sınıflamasında (DSM - IV) bağımlılık tanısı şu ölçütlerle dayanarak konmaktadır: Bağımlılık 12 aylık bir dönem içinde aşağıda sıralanan belirtilerden üç veya daha fazlasının bulunması ile tanımlanır (DSM-IV, 1995):

1. Tolerans gelişmesi:(Maddenin etkisinin ortaya çıkabilmesi için kullanılan madde miktarının artırılması ihtiyacı).
2. Yoksunluk belirtileri (Uzun süre yoğun bir biçimde kullanılan maddenin, kullanımı kesildiğinde veya azaltıldığında, kanda ve dokulardaki madde düzeyi düşmeye başladığında, ortaya çıkan fizyolojik ve bilişsel belirtiler ve bunlara eşlik eden uyumu bozan davranışsal değişikliklerdir.
3. Tasarlandığında daha uzun süre ve yüksek miktarlarda alınması.
4. Sık ve başarısız bırakma girişimleri.
5. Maddeyi sağlamak, kullanmak ya da bırakmak için büyük zaman harcama.
6. Madde kullanımı nedeni ile sosyal, mesleki ve kişisel etkinliklerin azalması ya da tamamen bırakılması.
7. Zarar görmesine rağmen madde kullanımını sürdürme.

Bağımlılık terimi DSM-IV'ün (American Psychiatric Association, 1995) birçok yeni versiyonunda tek başına yer almasa da madde bağımlılığına yönelik teşhislere rastlanmaktadır. Birçok kişi için bağımlılık kavramı klasik anlamda alkol, esrar, kokain, eroin gibi kimyasal madde kullanımını içerir. Fakat kumar, seks, alışveriş, televizyon izleme, bilgisayar oyunları oynama gibi kimyasal olmayan bağımlılıklar da söz konusudur ve bu bağımlılık türleri davranışsal bağımlılık olarak adlandırılmaktadır. Davranışsal bağımlılıklar da tıpkı alkol-madde bağımlılıklarında olduğu gibi bağımlılığın ana bileşenleri olan fiziksel ve psikolojik bağımlılık belirtilerini (zihinsel meşguliyet, duygu durum değişkenliği, tolerans, yoksunluk, kişilerarası çatışma ve tekrarlama göstermektedirler (Griffiths, 1996).

İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığı konusunda alanyazın incelendiğinde bir kavram karmaşasının olduğu göze çarpmaktadır. Bu konuda henüz tam bir anlaşma olmamakla birlikte kullanılan bazı terimler şöyle sıralanabilir (Ögel, 2012):

- Patolojik internet kullanımı
- Sorunlu internet kullanımı
- Aşırı internet kullanımı
- İnternetin kötüye kullanımı
- İnternet kullanım bozukluğu
- Siber bağımlılık
- Kompulsif internet kullanımı

Bu kavramlar çoğunlukla internet bağımlılığı yerine kullanılsa da bu terimler arasında bazı farklılıklar da bulunmaktadır. Örneğin; sorunlu internet kullanımı, bireyin yaşamında internet kullanımından ötürü psikolojik, sosyolojik, iş ve okul yaşamında zorluklarla karşılaşmasını ifade etmektedir. İnternetin kötüye kullanımı ise hepsi de çevrimiçi olarak gerçekleşen oyun, sohbet, kumar, alışveriş, pornografi ve suçları kapsamaktadır. Aşırı internet kullanan kişilerin ille de bağımlı olmayabilecekleri sadece planlanandan daha uzun süre internette kaldıkları belirtilmektedir (Ögel, 2012).

Young'a (1996) göre son zamanlarda birçok araştırmada internet kullanıcılarının da tıpkı diğer uyuşturucu madde, alkol ya da kumar bağımlılarına benzer şekilde internete bağımlı oldukları, internet kullanımından kaynaklanan akademik başarısızlık, sosyal izolasyon, depresyon, ailevi anlaşmazlıklar, boşanma, iş kaybı gibi sorunların ortaya çıktığı görülmektedir.

İnternet bağımlılığı ile ilgili literatür incelendiğinde internet bağımlılarının interneti kullanım amaçlarına göre de sınıflandırıldıkları görülmektedir. Young ve diğerleri (2000) internet kullanımının yol açtığı olumsuz sonuçları inceleyerek internet bağımlılarını sorun yaşadıkları alanlara göre 5 alt grupta sınıflandırmışlardır. Bu alanlar şöyle sıralanmaktadır:

- 1- Sanal seks bağımlılığı
- 2- Sanal arkadaşlık bağımlılığı
- 3- Ağ tutkuları (saplantısal çevrimiçi kumar, çevrimiçi alış-veriş)
- 4- Aşırı bilgi yükleme (internette dolaşmak, veri tabanı araştırması)
- 5- Bilgisayar oyunu bağımlılığı

Peltoniemi (2002) ise internet bağımlılığı yaşayanları yedi gruba ayırmıştır. Bu gruplar şöyle sıralanmaktadır:

- 1- Çevirim-içi seks bağımlılığı
- 2- Çevrimiçi sohbet bağımlılığı
- 3- Sanal arkadaşlık bağımlılığı
- 4- Çevrimiçi oyun bağımlılığı
- 5- Çevrimiçi kumar bağımlılığı
- 6- Çevrimiçi bilgi bağımlılığı
- 7- İnternette dolaşma bağımlılığı

DSM - IV'te internet bağımlılığı kriterleri direkt olarak yer almamakla birlikte, bulunan birçok tanı ölçütüne bakıldığında patolojik kumar oynama ölçütlerinin patolojik doğası ile internet bağımlılığına çok yakın olduğu belirtilmektedir. Bu sonuçtan hareketle, internet bağımlılığı, patolojik kumar oynama gibi, madde kullanımına bağlı olmayan bir çeşit dürtü-kontrol bozukluğu olarak tanımlanabilir (Young,1998).

İnternet Bağımlılığı Kriterleri

İnternet bağımlılığına ilişkin literatür incelendiğinde bir çok farklı kritere rastlanmaktadır. Bu başlık altında bu kriterler incelenecektir.

Young (1996), patolojik internet kullanımı olanlarda davranışsal bir dürtü kontrol bozukluğu bulunmasından ve bu dürtü kontrol bozukluğunun da kimyasal bir madde alımını içermemesinden hareketle bu tanıma en çok uyan patolojik kumar oynama tanı ölçütlerini patolojik internet kullanımına uyarlamış, "internet bağımlılığı" için ilk ciddi tanı ölçütlerini oluşturmuş ve yayınlamıştır. Bu tanı ölçütleri şöyle sıralanmaktadır :

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş (sürekli olarak interneti düşünme, internette yapılan aktivitelerin hayalini kurma, internette yapılması planlanan bir sonraki etkinliği düşünme, vb)
2. İstenilen keyfi almak için giderek daha fazla oranda internet kullanma ihtiyacı duyma
3. İnternet kullanımını kontrol etme, azaltma ya da tamamen bırakmaya yönelik başarısız girişimlerin olması
4. İnternet kullanımının azaltılması ya da tamamen kesilmesi durumunda huzursuzluk, çökkünlük ya da kızgınlık hissedilmesi
5. Başlangıçta planlanandan daha uzun süre internette kalma
6. Aşırı internet kullanımı nedeniyle aile, okul, iş ve arkadaş çevresiyle sorunlar yaşama, eğitim veya kariyer ile ilgili bir fırsatı tehlikeye atma ya da kaybetme
7. Başkalarına (aile, arkadaşlar, terapist, vb) internette kalma süresi ile ilgili yalan söyleme
8. İnterneti problemlerden kaçmak veya olumsuz duygulardan (örn: çaresizlik, suçluluk, çökkünlük, kaygı) uzaklaşmak için kullanma.

Beard ve Wolf (2001), Young'ın 'internet bağımlılığı' tanı ölçütlerini düzenleyerek geliştirmişlerdir. Buna sebep olarak da, bazı terimlerin daha anlaşılabilir olması gerekliliği gösterilmiştir. Beard ve Wolf (2001), Young'ın tanımladığı sekiz ölçütü iki grupta toplamış, ilk beşini internet kullanım fonksiyonelliği olarak gruplandırmışlardır. Buna göre, kişinin her bir ifadedeki durumu mutlaka yaşamış olması gerekmektedir. Diğer üç madde ise kişilerin internet kullanımından dolayı zarara uğraması olarak gruplandırılmış, internet bağımlılığı tanısı koyulabilmesi için ise, kişinin en az bir tanesini yaşamış olması gerektiği belirtilmiştir. Araştırmacılara göre, Young'ın tanı ölçütlerinde, kişilerin nasıl hissedeceğine göre sonuçlar değişebilmektedir. Bu yüzden de kişilerin bahsi geçen ölçütleri nasıl hissettiğine göre değil, daha önce yaşayıp yaşamadığına göre cevaplamasının sağlanması gerekmektedir. Buna göre yeniden düzenlenen "internet bağımlılığı" tanı ölçütleri şöyledir:

Aşağıdaki ifadeler (1-5) daha önce mutlaka görülmüş olmalıdır:

1. İnternet ile ilgili aşırı zihinsel uğraş (bir önceki internet aktivitesi ya da bir sonraki online oturumu beklemek)
 2. İnternete bağlı kalma süresinde artışa ihtiyaç duyma
 3. İnternet kullanımını azaltmaya yönelik başarısız girişimlerde bulunma
 4. İnternet kullanımının azaltılması durumunda yoksunluk (depresiflik, huzursuzluk, sinirlilik, vb.) belirtileri
 5. Başlangıçta olduğundan daha uzun süre internete bağlı kalma
- Aşağıdaki ifadelerden en az bir tanesi sağlanmış olmalıdır:
6. İnternetin aşırı kullanılması yüzünden ilişkiler, okul ya da işle ilgili sorunlar yaşama
 7. İnternete bağlı kalabilmek için aile üyelerine, terapisteye ya da başkalarına yalan söyleme
 8. Sıkıntılarından kurtulmak için bir yol olarak ya da disforik (depresif duygudurum) duygu durumunu hafifletmek için internet kullanımı (umutsuzluk, suçluluk, anksiyete, depresyon gibi).

İnternet bağımlılığı ilk defa 1996 yılında Goldberg tarafından DSM-IV'te yer alan madde bağımlılığı ölçütlerinden yola çıkılarak tanımlanmıştır. Goldberg'e (1997) göre; internet bağımlılığının 7 tane tanı kriteri vardır, bu kriterlerden 1. ve 2. kriterler alt maddelere ayrılmıştır. Bu kriterler ise şöyle sıralanmaktadır:

On iki aylık bir dönem içinde herhangi bir zaman ortaya çıkan aşağıdakilerin üçü veya daha fazlasıyla kendini gösteren, klinik olarak belirgin bir bozulmaya ya da sıkıntıya yol açan uygunsuz internet kullanımının olması.

1. Aşağıdakilerden biriyle tanımlanan tolerans gelişimi.
 - a. İstenen keyfin alınabilmesi için belirgin olarak artmış internet kullanım süresi.
 - b. Sürekli olarak aynı sürelerde internet kullanımı ile alınan keyifte azalma olması.
2. Aşağıda tanımlanan şekilde yoksunluk gelişmesi:

Ağır ve uzun süreli internet kullanımı sonunda aşağıdakilerden en az iki tanesinin günler içinde ortaya çıkması (bir ay içinde ortaya çıkabilir) ve kişilerin bunlardan dolayı iş, sosyal ve önemli işlevsel alanlarda sıkıntı yaşamaları:

- a. Psikomotor ajitasyon
 - b. Anksiyete
 - c. İnternette neler olduğu hakkında obsesif düşünceler
 - d. İnternet hakkında fanteziler ve hayal kurma
 - e. İsteyerek ya da istemeyerek tuşlara basma hareketi yapma
 - f. Bu sıkıntılı durumlardan kurtulmak için internete veya benzeri servislere bağlanma
- 3.İnternet kullanımı genellikle planlandığından daha uzun sürer.
4. İnternet kullanımını bırakmak veya denetim altına almak için sürekli bir istek veya boşa çıkan çabalar vardır.
5. İnternet ile ilgili eylemlere çok uzun süreler ayrılır (kitap almak, yeni web tarayıcıları ve programları denemek, dosyaları düzenlemek vb.)
6. İnternet kullanımı nedeniyle önemli toplumsal ve mesleki etkinlikler veya boş zamanları değerlendirme etkinlikleri bırakılır veya azaltılır.
- 7.İnternet kullanımı, yol açtığı sorunlara (uykusuzluk, evlilik problemleri, işe ve randevulara geç kalma vb.) rağmen aşırı olarak devam eder.

Griffiths (2000) ise internet bağımlılığını davranışsal bağımlılıklar başlığı altında değerlendirmiş ve DSM – IV'ün kriterlerini uyarlayarak internet bağımlılığı kriterleri oluşturmuştur. Bu kriterler şöyle sıralanmaktadır:

Dikkat çekme: Belirli bir eylem, kişinin yaşamında en önemli şey haline geldiğinde oluşur. Bu durum kişinin düşüncelerine, duygularına ve davranışlarına hâkim olur. Örneğin, internet kullanıcıları internette değilken bile bir sonraki internet kullanacakları zamanı düşünürler.

Duygudurum Değişimi: Bu durum, belirli bir aktivite ile uğraşmanın sonucunda kişinin belirttiği öznel deneyimlere işaret eder ve bir başa çıkma stratejisi olarak görülebilir. Örneğin, bu kişiler internete bağlandıklarında duygusal olarak bir canlanma olmaktadır. Ya da saatlerce çevrimiçi kaldıklarında kaçma ya da kayıtsız kalmanın sakinleştirici etkisini hissederler.

Tolerans: Öncekilere benzer etkinin oluşması için, belirli eylemin miktarının arttırılma sürecidir. Örneğin, bir internet kullanıcısının başlangıçta daha az

sürede yaşadığı ruh haline ulaşabilmesi için internette geçirdiği zamanı arttırmasının gerekmesi buna örnektir.

Yoksunluk: Bunlar belirli bir eylem devam etmediğinde ya da aniden kesildiğinde ortaya çıkan hoş olmayan duygular ya da fiziksel etkilerdir. Bir internet kullanıcısının internete girmesi engellendiğinde, kişide titreme, huysuzluk ve sinirlilik hallerinin oluşması buna örnektir.

Çatışma: Bağımlı kişiler ile çevresindekiler arasındaki iş, sosyal yaşam, hobi ve ilgiler ile ilgili çatışmaları ya da kişinin kendi iç çatışmaları bu kapsamdadır.

Nüks Etme: Belirli bir etkinliğin daha önceki örüntüleriyle tekrar oluşması eğilimi olup, yıllar süren kaçınma ya da kontrolden sonra tekrar bağımlılığın en uç düzeyine dönülmesidir.

İnternet Bağımlılığının Aşamaları

İnternet bağımlılığının da diğer bağımlılıklar gibi belirli aşamalardan geçtiği belirtilmektedir. Grohol (1999) internet bağımlılığının üç aşamadan geçtiğini belirtmiştir. Bu aşamalar şunlardır:

1. **Büyülenme:** Büyülenme olarak adlandırılan birinci aşama boyunca, yeni heyecan verici bir çevre kullanıcıları internette tutmaktadır. Kullanıcı internetteki yeni bir teknoloji ya da uygulamayla adeta büyülenmiştir. Yeni etkinliğe ilişkin bu büyülenme ya da takıntı ikinci aşamaya geçilene kadar internetin aşırı kullanımı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu aşamadan diğer aşamaya geçmek bazı kullanıcılarda diğerlerine oranla daha uzun zaman alabilmektedir.
2. **Düş Kırıklığı:** Bu aşamada teknolojinin aşırı kullanımına bağlı olarak düş kırıklığı hatta sıkılma baş göstermeye başlamaktadır. Bunun sonucunda internet kullanımından kaçınma söz konusudur. Bu kaçınma davranışı kullanıcı üçüncü aşamaya geçene kadar devam eder.
3. **Denge:** Üçüncü aşama, denge aşamasıdır, insanların takıntılarının üstesinden gelerek, internet ve gerçek hayat arasında dengeyi

kurdukları aşamadır. Birey teknoloji kullanımını normal düzeye çekmeyi başarmıştır.

Bu modele göre, var olan internet kullanıcılarının da yeni bir çevrimiçi etkinlik bulduklarında ilk aşamaya geri dönerek, üç aşamadan da tekrar geçmesi mümkündür. İnternet kullanıcılarının bir kısmı internette yeni teknoloji ya da uygulama ile karşılaştıklarında birinci aşamaya saplanıp kalabilirler. Bu bireyler ikinci ve üçüncü aşamalara ilerlemek için yardıma ihtiyaç duyabilirler. Model, tecrübeli internet kullanıcılarının, tecrübesiz ya da yeni internet kullanıcılarına göre bu üç aşama arasındaki geçişleri daha kolay gerçekleştirebildiğini varsaymaktadır. İnternet üzerindeki bütün etkinliklerin belirli bir dereceye kadar aşamalı olduğu, nihayetinde tüm kullanıcıların kendiliğinden üçüncü aşamaya geçebilecekleri, interneti yaşamlarına uygun şekilde uyarlayabilecekleri ancak bu ilerlemenin bazı bireylerde daha uzun sürebileceği öne sürülmektedir (Grohol, 1999).

Grohol'den farklı olarak Ögel (2012) ise internet bağımlılığını beş evreye ayırmaktadır. Bu evreler şöyle sıralanmaktadır:

1. **İnternet kullanmayı yoğunlaştırma:** Bu evrede kişi bağımlı olmadığı ve bağımlılığını kontrol edebileceği yönünde yanlış inançlar taşımaktadır. Kişi eğer bir sorunla baş etmek için interneti kullanmışsa tekrar benzer sorunlarla karşılaştığında farklı çözüm arayışlarına girmeden öğrenilmiş bir davranış olarak interneti kullanmaya devam eder.
2. **İlerleme Evresi:** Bu evrede kişinin internet kullanım süresi artmıştır. Kişi bağımlı bir hale gelmiştir. İnternete ayrılan sürenin artması, psikososyal sorunlar hep bu dönemde yaşanır. Kişi bağımlı olduğunun farkında değildir. İnternetin aşırı kullanımının yarattığı sıkıntılar görülmesine rağmen kişi bu konuda tümüyle bilgisayarı suçlamamaktadır. İnternet kullanımını kontrol etme isteği, gücü ve inancı yoktur.

3. **Bırakma Evresi:** İnternet bağımlılığı sonucu yaşanan zararlar üst düzeye çıkmıştır. Kişi artık kurtulmak istemektedir. Durumunun kendisine verdiği zararların farkına varmıştır. Bırakmak istemekte fakat aynı zamanda bırakmaktan da korkmaktadır. Bu dönemde kişiyi cesaretlendirmek gerekmektedir, bırakma yönündeki zorlamalar bırakma girişimini başarısızlığa uğratabilmektedir.
4. **Tekrar Kullanmaya Başlama Evresi:** İnternete karşı olan katı tutum ortadan kalkmıştır. Tekrar kullanmaya başlamada “ara sıra kullanmaktan bir şey çıkmaz” düşüncesi temeldir. Bağımlının bu dönemde fark edilmesi kontrol edebilmek açısından önemlidir.
5. **Eskiye Dönme Evresi:** İnternet tekrar yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bağımlılığın tüm belirtileri ortaya çıkmış, her şey baştaki haline dönmüştür.

İnternet Başında Geçirilen Zaman ve İnternet Bağımlılığı

İnternet bağımlılığının en önemli belirtilerinden biri internet başında uzun zaman geçirmektir ki alışkanlıkla arasındaki temel farkın da bu noktada olduğu söylenebilir. Sadece internet bağımlılığında değil, cep telefonu ve televizyon gibi diğer teknoloji bağımlılıklarında da teknolojiyi kullanım zamanı önemli bir belirti olarak karşımıza çıkmaktadır. Madde bağımlılığı gibi diğer bağımlılık türlerinde de kullanım miktarı bağımlılığın tanısı açısından önem taşımaktadır (Günüç, 2009).

İnternet bağımlılığı için ilk başlarda haftada yirmi saat ve üzerinde zaman geçirme kriter olarak alınırken bu kullanım günümüzde internet uzmanlığı gibi bazı alanlarda normal bir süre olarak görülmektedir (Kıran-Esen, 2009). Her ne kadar internet başında geçirilen süre internet bağımlılığı için tek ölçüt olmasa da bu konudaki önemli değişkenlerden biridir.

Çakır – Balta ve Horzum’un (2008) yaptıkları bir araştırmanın sonucunda haftada sekiz saatten fazla internete bağlı kalan öğrencilerin, haftada sekiz saatten az bağlı kalan öğrencilere göre bağımlılık düzeyinin

daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Young (1996) ise yaptığı bir araştırmada internet bağımlısı bireylerin haftada 38,5 saat internet kullanırken, bağımlı olmayan bireylerin haftada 4,9 saat İnternet kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Bu durum, bağımlıların bağımlı olmayanlara oranla sekiz kat daha fazla İnternet kullandıklarını göstermektedir.

Literatür incelendiğinde yurt içi ve yurtdışında yapılan birçok çalışmada internet kullanım sıklığı ve internet bağımlılığı arasında bağlantı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Young (2006), Smahel, Brown ve Blinka (2012), Mesch (2003), Döner (2011), Gencer (2011), yaptıkları araştırmalarda internet bağımlılığının internet kullanım sıklığı ile ilişkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Her ne kadar internet kullanım sıklığı ve internet bağımlılığı arasında ilişki olsa da bu konuda net bir kriter bulunmamaktadır. Tarhan ve Nurmedov'a (2011) göre internet bağımlılığını internet kullanım süresi ile tanımlamaktan iki sebepten dolayı vazgeçilmiştir. Birincisi, toplum genelinde internet kullanım süresindeki genel artış; ikincisi ise sarf edilen süreyle ilişkili ölçülebilir bir bozukluğun olmayışıdır. Bayraktar (2001) ise internet kullanım sıklığının internet bağımlılığında önemli bir belirleyici olduğuna, fakat internet bağımlılığının mı sık kullanıma sık kullanımın mı internet bağımlılığına yol açtığı konusunun net olmadığına dikkat çekmiştir.

İnternete Bağlanma Mekânı ve İnternet Bağımlılığı

İnternet, gittikçe yaygınlaşan ve çeşitli yollarla ve çeşitli mekânlarda ulaşılabilen bir teknolojidir. İlk yaygınlaşmaya başladığında internet kafelerden, işyerlerinden, bilgisayar ve internet bağlantısı ucuzladıkça evlerden, telefonlardan ve bilgisayar sınıfları aracılığıyla da okullardan internete bağlanılabilmektedir. Kuzu ve diğerleri (2008) İnternete evden, okuldan ve internet kafeden en çok çocukların bağlandığını, özellikle evinde internet bağlantısı olan çocukların günde ortalama bir ile beş saat arasında internete bağlandıkları bulgusuna ulaşmışlardır.

Okul gibi mekânlarda engellenen bazı siteler vb. faktörler aracılığıyla internete daha kontrollü bağlanılabirse de evde sürekli bağlantının olması ve

herhangi bir denetimin olmadığı internet kafe gibi mekânların ergenlerde internet bağımlılığı riskinin arttığını söylemek mümkündür. Günüş'e (2009) göre internet bağımlılığının önemli nedenlerinden biri de herhangi bir kontrol mekanizmasının olmaması veya yetersiz olmasıdır. Bu kontrol mekanizmasını bireyin kendisi gerçekleştirebileceği gibi aile ya da çevre tarafından da gerçekleştirilebilir. Turnalar-Kurtaran (2008) ise internetin kullanıldığı çevrenin patolojik kullanım potansiyelini artırabildiğini belirtmiştir.

İnternet ve Aile

Aile, çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynayan ve bireyin kişiliğinin gelişiminde çok önemli işlevleri olan bir kurumdur. Bireyin ilk sosyalleşme yeri ve davranışlarının şekillendiği bir sistem olan ailede bireyin hem olumlu hem de olumsuz davranışların şekillendiğini söylemek mümkündür. İnternet bağımlılığı gibi ergenin hayatını etkileyen bir riskin hem ortaya çıkışında hem de gerektiğinde kontrol edilmesinde ailenin etkisi söz konusudur. Bu bağlamda bu başlık altında aile faktörü, anne baba tutumları ve aile katılımı ile ilgili kuramsal açıklamalara ve konuyla ilgili araştırmalara yer verilecektir.

Aile hem kültürel hem de evrensel bir niteliği içinde barındırmaktadır. Aile, içinde bulunduğu toplumdan kendisi etkilendiği gibi, kendi içinde yaşayan bireyleri de etkilemektedir. Aile bireylerinin her biri, bu aile içi sosyal etkileşim sürecinden payını almakta ve aile üyelerinin davranışları bu şekilde birbirinden etkilenmektedir. Aile içi inanç, tutum ve davranışlar hem biyolojik hem sosyal olarak birbirleri ile ilişkilidir (Şanal, 2008).

Yavuzer'e (2001) göre, ailenin çocuğun gelişimindeki önemi şu şekilde sıralanmaktadır:

- Aile, çocuğun grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için gerekli ortamı hazırlamaktadır.
- Çocuğun sosyal kabul görmesi için gerekli ortamı hazırlamaktadır.
- Toplumsallaşmayı öğrenebilmesi için kabul edilmiş uygun davranış biçimlerini oluşturmaktadır.
- Aile, okul ve sosyal hayatta başarılı olabilmesi için çocuğun yeteneklerini uyarır ve geliştirir.

- Çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun arzuların gelişimine yardım etmektedir.

Anne Baba Tutumları

Anne baba tutumları bireyin kişiliğinin şekillenmesindeki en önemli unsurlardan biridir. Aile içindeki tutumlar, özellikle ana-baba tutumları, aile üyelerinin kişisel tercih ve davranışlarının ortaya çıkmasında ve sürdürülmesinde anahtar rol oynamaktadır. Çocuk yetiştirme tutumları, toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılıklar gösterdiği gibi, bir toplum içindeki aileler arasında da farklılıklar gösterebilmektedir (Kulaksızoğlu, 1985; Akt. Şimşek, 2006).

Baumrind (1980), yaptığı çalışmalarda ebeveyn ile çocuk arasındaki etkileşimi incelemiş ve çocuk yetiştirme konusunda ana-baba stili ile ilişkili dört boyut belirlemiştir. Bunlar ebeveyn kontrolü, ebeveyn-çocuk iletişimde açıklık, olgunluk beklentisi ve bakım/destek boyutlarıdır. “Ebeveyn Kontrolü” boyutu, ebeveynler tarafından konulan kurallara çocukların ne oranda uymak zorunda olduklarını göstermektedir. Ebeveyn çocuk iletişimde “açıklık” boyutu, anne ve babaların verilecek kararlarda çocuklarının fikirlerine ve düşüncelerine ne derece saygı gösterdiklerini, bu konuda çocuklarını ne düzeyde teşvik ettiklerini ve çocuklarının davranışlarına sınırlar getiriliyorsa bunun nedenlerini ne oranda açıkladıklarını göstermektedir. “olgunluk beklentisi” boyutu, anne ve babaların çocuklarını zihinsel, sosyal ve duygusal alanda başarılı olmaları için ne kadar teşvik ettiklerini göstermektedir. “Bakım-destek” boyutu, anne ve babaların çocuklarına bakarken ve onlarla ilişki kurarken ne derece yakın, sevecen ve sıcak davrandıklarını gösterir.

Maccoby ve Martin’in (1983; Akt. Yılmaz, 2000) iki ana boyut üzerine temellendirerek ürettikleri dört temel anababa tutumu şöyle sıralanmaktadır:

- 1- Kabul edici ve duyarlı olup ayrıca talepkar ve kontrol eden anababa tutumu (açıklayıcı/otoriter-authoritative) yetkili tutum;
- 2- Reddedici ve duyarsız olup ayrıca talepkar ve kontrol eden anababa tutumu (authoritarian) otoriter tutum;

- 3- Kabul edici ve duyarlı olup ayrıca talepkar olmayan ve kontrol etmeyen anababa tutumu (izin verici/şımartan-permissive) izin verici tutum;
- 4- Reddedici ve duyarsız olup ayrıca talepkar ve kontrol edici olmayan anababa tutumu (izin verici/ihmal eden-neglectful) ihmalkar tutum olarak adlandırılmaktadır.

Yavuzer (2001) ise anne – baba tutumlarını 6 başlık halinde ele almaktadır:

- 1- Baskılı ve Otoriter tutum: “Aşırı baskılı,” otoriter tutum çocuğun kendine olan güvenini ortadan kaldıran, kendisinin kişiliğini hiçe sayan bir tutumdur. Aşırı baskı ve katı bir disiplin uygulanır. Bu tutumla yetişen çocukların genellikle çekingen, başkalarından kolayca etkilenen, aşırı isyankâr veya boyun eğici olma ihtimali vardır.
- 2- Dengesiz ve Kararsız Tutum: Ana ve babanın dengesiz ve kararsız tutumu çocuğun dengesiz ve kararsız bir kişilik geliştirmesine neden olur.
- 3- İlgisiz ve Kayıtsız Tutum: Ana babanın çocukla ilgilenmeyip yalnız bırakması, dışlamasıdır. Bu tutumla yetişen çocuklar genellikle saldırgan kişiliğe sahip olmaktadır.
4. Gevşek Tutum (Çocuk Merkezli Aile): Bu tür aileler genellikle tek çocuklu ve tüm inisiyatifin çocuğun elinde olduğu aile tipidir. Bu ailede çocuklar doyumsuz bir birey olarak yetişir.
- 5-Koruyucu Tutum: Aşırı düzeyde korunan çocuk başka kimselere aşırı bağımlı, güvensiz bir kişilik örüntüsü geliştirir.
- 6-Güven Verici, Destekleyici ve Hoşgörülü Tutum: Ana- Babaların çocuklarına karşı hoşgörülü ve destekleyici oldukları tutumdur. Bazı kurallar dışında çocuklar istediklerini yapabilme iznine sahiptirler. Ana babanın normal düzeyde hoşgörülü olmaları, çocuğun kendine güven duyan, yaratıcı, toplumsal bir birey olmasını sağlamaktadır.

Anne – baba tutumları ve bağımlılık ilişkisine bakıldığında çocukta gelişen birçok olumsuz davranış gibi bağımlılık davranışının gelişiminde de anne baba tutumları etkilidir. Hem bağımlılık davranışının gelişiminde hem de önlenmesinde önemli bir yere sahip olan anne - baba tutumlarının bağımlılık davranışı ile olan ilişkisi aşağıdaki çizelgede özetlenmiştir.

Çizelge 3: Bağımlılık ve Anne – Baba Tutumları

Ebeveyn Tutumu	Karakteristiği	Özellikleri ve Çocuk Üzerindeki Etkileri
Saygın (Yetkin)	Kontrol düzeyi yüksek, sıcak ilişkiler	Çocukların özerkliğini kabul eder ve desteklerler. Davranış biçimi ve kurallarını karşılıklı konuşmaya açıktırlar. Bu tutumda çocukların özgüveni olup kendilerini kontrol etme yetileri gelişmiştir. (Dolayısıyla bağımlılık davranışının gelişme riski daha azdır.)
Otoriter	Kontrol düzeyi yüksek Soğuk ilişkiler	Emir verirler ve emirlerinin harfiyen uygulanmasını beklerler. Çocuklarla iletişime kapalıdır. Çocukların özerklikleri minimaldir. Çocuklar içine kapalı, karamsar ve endişelidirler. Kız çocuklarında ergenlikte pasif ve bağımlı kişilik yapısı, erkek çocuklarda ise asilik ve saldırganlık gelişir.
Liberal (Müsamahakar)	Kontrol düzeyi düşük Sıcak ilişkiler	Bu anne baba tutumunda çocuğu yönlendirme ya hiç yoktur ya da çok azdır. Çocukla iletişim vardır. Çocuk davranışlarında aşırı serbesttir. Çocuğa herhangi bir kısıtlama getirilmez. Çocuklar özellikle ergenlik döneminde dürtüsel ve agresiftir. Özdenetim zayıftır ve yetersizlik kompleksleri geliştirebilmektedirler. (dolayısıyla da bağımlılık riskleri mevcuttur.)
Umursamaz (İhmalkar)	Kontrol düzeyi düşük Soğuk ilişkiler	Çocuklara herhangi bir kısıtlama getirmezler. Kendi sorunlarından dolayı çocuklara zaman ayırmazlar. Bu umursamazlık düşmanca bir tutum ile birlikte olduğunda çocuklar sorunlu davranışlar sergiler ve bağımlılığa giden emin yolda ilerlerler.

(Nurmedov ve Tarhan, 2011)

Anne baba tutumuyla ilgili literatürde çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Anne baba tutumları ve akademik başarı (Aslan, 2005; Yılmaz, 2007; Gelir, 2009), özerklik (Yılmaz, 2007), benlik saygısı (Türker, 2008), saldırganlık (Çakıroğlu, 2007), sosyal kaygı (Erkan, 2002), öğrenilmiş çaresizlik (Ercan, 2002; Gelir, 2009), stresle başa çıkma düzeyi (Ercan, 2002), zorbalık (Yurttaş, 2010) gibi değişkenlerle yapılan çalışmalarda anne baba tutumlarının adı geçen değişkenlerle ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Her ne kadar internet ergenler için yararlı bir araç olsa da ergenlerin tehlikeli kişilerle tanışma, zararlı cinsel içeriğe ulaşma, cinsel şiddete maruz kalma, pedofili olan kişilerle tanışma, yanlış tanıtılma, istenmeyen iletişim gibi risk faktörlerini de içinde barındırmaktadır. Ailelerin ise internet konusundaki bilgi yetersizlikleri nedeniyle internet konusunda az sınır koymaları ve çocuklarına rehberlik edememeleri söz konusudur (Leung ve Lee, 2011).

Medyaya ilişkin ebeveynlerin kullandıkları tarzlar da literatürde yer almaktadır. Livingstone ve Helsper'a (2008) göre medya ile ilişkili üç tür ebeveyn tarzı vardır. Bu tarzlar ise şöyle sıralanmaktadır:

- 1- Aktif Aracılık (Active Mediation): Ebeveynler çocuklarla televizyon, internet gibi medya araçları hakkında konuşur.
- 2- Kısıtlayıcı Aracılık (Restrictive Mediation): Ebeveynler çocuklarına TV ve internet kullanırken daha eleştirel olmaları konusunda yardımcı olur, gerektiğinde televizyon ve internete yönelik kısıtlamalar getirir.
- 3- Birlikte İzleme (Coviewing): Ebeveynler tv izlerken veya internet kullanırken çocuklarıyla aynı ortamda olur ve o anda müdahale ederler.

Nathanson ve ark. (Akt. Bilgin- Ülken, 2011), aktif aracılığı pozitif ve negatif aktif aracılık olarak ayırmış, pozitif aktif aracılığı medya mesajlarıyla aynı fikirde olma, negatif aktif aracılığı ise medya mesajlarıyla aynı fikirde olmama olarak tanımlamış ve negatif aktif aracılığın medya içeriğine yönelik daha eleştirel olma ve taklit davranışının daha az görülmesi sonucunu beraberinde getireceğini belirtmiştir. Bilgin Ülken (2011) kısıtlayıcı aracılık tarzını kullanan ebeveynlerin çocuklarının medyanın olumsuz etkilerinden

daha iyi korunabildiklerini belirtmektedir. Nathanson (Akt. Bilgin Ülker 2011), birlikte izleme tarzını kullanan ebeveynlerin, çocuklarının olumsuz mesajlardan etkilenme ihtimalini göz önünde bulundurarak kullandıkları medya içeriğine dikkat etmeleri gerektiğini belirtmiştir.

İnternet bağımlılığı gibi ergenlerin hayatını etkileyen önemli bir değişkenin de aile ve anne baba tutumlarıyla ilgili olabileceği düşünülmüş ve bu konuda özellikle yurtdışında çalışmalar da yapılmıştır. İsrail (Mesch, 2003), Tayvan (Yen ve ark., 2007; Yang ve Tung, 2007), Güney Kore (Park ve diğerleri, 2008), Hollanda (Eijnden, Spijkerman, Vermulst, Rooij ve Engels, 2010), Çin (Park ve diğerleri, 2008; Xiuqin ve diğerleri, 2010; Zhong ve diğerleri, 2011), Hong Kong (Leung ve Lee, 2011), ABD (Rosen, Cheever ve Carrier, 2008) gibi dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan araştırmalarda internet bağımlılığı ve aile içi iletişim, anne baba tutumları gibi değişkenlerle çalışılmış ve internet bağımlılığının bu değişkenlerden etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Türkiye’de ise bu çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar “ilgili araştırmalar” kısmında özetlenecektir.

Aile Katılımı

Aile katılımı çalışmaları, ailelerin, çocuklarıyla birlikte olma fırsatını yakaladıkları, çocuklarının ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerini ve geliştirmelerini gözlemlene şansı buldukları ve çocuklarının gelişimlerine önemli katkılar yapmalarına olanak sağlayan çalışmalar olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmalar sırasında, ailelerin, çocuklarının mutlu ve başarılı olmalarını sağlaması, okul ve aile ortamı arasında bağlantı kurması, yeni beceriler kazanması, daha bilinçli iletişimi desteklemesi, okulda yapılanlardan haberdar olması, etkin olarak eğitim programına katılması ve eğitimin kalitesini ve sürekliliğini artırmaları söz konusudur (Akkaya, 2007).

Akkök’e (2004) göre aile katılımı uygulamaları okul temelli aile katılımı ve ev temelli aile katılımı olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır. Fantuzzo, McWayne, Perry ve Childs (2004) ise yaptıkları bir çalışmada aile katılım çalışmalarını üç boyutta ele almışlardır. Bu boyutlar okul temelli, okul-aile işbirliği temelli ve ev temelli katılımlardır. Okul temelli katılım ailelerin, okul

ve sınıf içi faaliyetlere katılımlarını ifade eder. Okul - aile işbirliği temelli katılım, ailelerin öğretmenlerle iletişime girme ve bu iletişimi devam ettirme süreçlerini kapsar. Ev temelli katılım ise ailelerin evde çocuklarına uygun çalışma ortamı sağlamaları ve onların ev ödevlerine yardım etmelerini kapsar.

Şeker'e (2009) göre aile katılımının amaçları şöyle sıralanmaktadır:

- Öğrenciye yönelik aile ve öğretmenin ortak bir davranış modeli belirlemesi
- Velinin okulu ve programı tanınması
- Öğretmenin, öğrencinin ev yaşamı ve geçmiş yaşantıları ile ilgili, velinin bilgi birikiminden faydalanmasının sağlanması,
- Öğretmen- veli işbirliği faaliyetleri yoluyla öğrencinin akademik başarısının artırılması,
- Velilerin evde öğrenciye nasıl yardımcı olacakları konusunda bilgilendirilmesi.

Arnas'a (2011) göre aile katılımının, çocuk ve anne baba arasında etkileşim ve iletişimi artırma, anne babalık rollerinde pozitif değişimler oluşturma, ailenin sınıfta ve evde çocuğunun eğitimini desteklemesinin çocuğunu daha yakından tanımasını, ilgi ve gereksinimlerini daha doğru ve gerçekçi değerlendirmesini sağlama gibi yararları vardır. Ayrıca çocuğun bilişsel, dil ve akademik başarıları ve sosyal becerilerinin gelişiminde aile katılımının önemli yararları bulunmaktadır.

Özellikle ilköğretim çağındaki öğrencilerin hem bireysel hem de akademik alandaki gelişimlerinde önemli bir yere sahip olan aile katılımı, öğrencinin internetle olan ilişkisi konusunda da yararlanılabilecek bir alandır. Özellikle okul ve ailenin işbirliğinin sağlanması, diğer birçok risk gibi internet bağımlılığı konusundaki olası risklerin önüne geçilmesinde öğrencilerin gelişimine katkı sunabilecek bir faktördür.

İnternet Bağımlılığı İle İlgili Yurtiçinde Yapılan Araştırmalar

İnternet bağımlılığının yaygınlaşmasıyla internet bağımlılığı konusundaki araştırmalara olan ilgi artmıştır ve bu konuda özellikle son yıllarda yapılan onlarca araştırma bulunmaktadır. Bu alandaki literatür incelendiğinde oldukça farklı alanlarda yapılan çalışmalar göze çarpmaktadır.

Widyanto ve Griffiths (2006) internet bağımlılığı ile ilgili çalışmaları inceledikleri bir makalelerinde internet bağımlılığı ile ilgili ampirik araştırmaların beş maddede toplanabileceğini belirtmiş ve bunları şöyle sıralamışlardır:

- 1) Aşırı olmayan ve aşırı olan internet kullanıcılarının karşılaştırılmasına yönelik tarama çalışmaları.
- 2) Risk gruplarına dönük çalışmalar (özellikle öğrenciler)
- 3) Aşırı internet kullanımı ve psikometrik özellikleri araştırma çalışmaları.
- 4) Aşırı internet kullanıcılarının tedavi - vaka çalışmaları
- 5) İnternet bağımlılığının diğer davranışlarla (psikiyatrik problemler, depresyon, benlik saygısı, vs.) korelasyonuna bakan araştırmalar.

Bu çalışma da ikinci maddede belirtilen “risk gruplarına dönük çalışmalar” özellikle de öğrencilere dönük çalışmalar kapsamında yer aldığı için daha çok bu kapsama giren araştırmalar incelenmiştir. Diğer başlıklara ilişkin araştırmalar da konuyla bağlantısı göz önünde bulundurularak özetlenmiştir. Yurtdışında yapılan ve internet bağımlılığı ile anne baba tutumları, aile gibi değişkenlerle yapılan çalışmalara özellikle yer verilmiştir.

İnternet bağımlılığı ile ilgili araştırmalar incelendiğinde bu araştırmaların dünyanın birçok ülkesinde yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde bu araştırmaların özellikle 2000’li yıllarda başladığı ve giderek arttığı görülmektedir. Bayraktar (2001), yapmış olduğu çalışmada, internet’in ergen gelişimindeki rolünü incelemeyi hedeflemiştir. Araştırmada Kuzey Kıbrıs’ta yaşayan 12–17 yaş aralığında olan ve okula devam eden 686 ergenle çalışılmıştır. Bu araştırmada Young’un (1996) geliştirdiği ve uyarlama çalışması araştırma dâhilinde yapılan “İnternet Bağımlılık Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda internet kullanımının cinsiyet ve sosyo –

ekonomik düzeye göre farklılaştığı, erkek ergenlerin ve üst sosyo-ekonomik düzeydekilerin daha fazla interneti kullandıkları bulunmuştur. Araştırmada chat sırasında ergenlerin çoğunlukla kendilerini olduğundan farklı gösterdikleri, karşılarındaki kişilere genellikle güvenmedikleri ve dostluk kurmadıkları saptanmıştır. Patolojik internet kullanımı ve akademik başarı arasında da ilişki bulunmuş ve patolojik kullanım puanları yüksek olan ergenlerin akademik başarılarının düşük olduğu bulunmuştur. Ayrıca patolojik internet kullanımıyla depresyon arasında bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada, internette çoğunlukla şiddet içerikli oyunların oynandığı ve bu oyunları oynamanın anti-sosyal saldırganlık ve kendine dönük saldırganlıkla ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmada son olarak patolojik internet kullanımına bakılmış ve internet kullanan ergenlerin % 1,1'inin patolojik internet kullanıcısı olduğu saptanmıştır.

İnternet kullanımının gittikçe yaygınlaştığını gösteren bir araştırma da Işık (2007), tarafından yapılmıştır. Yapılan araştırmada Gazi Üniversitesinde bulunan 14 fakültede okuyan 563 öğrenci ile çalışılmış ve internetin geleneksel iletişim aracı ve sosyal çevre üzerindeki etkileri, öğrencilerin internet kullanım motivasyonları ve bağımlılık perspektifi ile bireysel -mikro- düzeyde gelişen bağımlılık ilişkileri araştırılmıştır. Gazi Üniversitesi'nin 563 öğrencisi ile gerçekleştirilen araştırmadan bu konuda elde edilen en önemli veri, öğrencilerin "en çok hangi kitle iletişim aracını takip ediyorsunuz" sorusuna verdikleri cevapların; yüzde 41,2 ile interneti ön plana çıkarmasıdır.

Üniversite öğrencileri, internet bağımlılığı çalışmalarında sık seçilen bir çalışma grubu olarak karşımıza çıkmaktadır. Çakır-Balta ve Horzum (2008) tarafından Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde yapılan bir çalışmada, öğrencilerin internet bağımlılık düzeyinin; cinsiyet, öğrenim gördükleri bölüm, haftalık İnternet kullanım süresi ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Araştırmada öğrencilerin İnternet bağımlılık düzeylerini belirlemek için Young (1998) tarafından geliştirilen internet bağımlılık ölçeği kullanılmıştır. Sonucunda cinsiyet yönünden erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Haftada sekiz saatten fazla internete bağlı kalan öğrencilerin, haftada sekiz saatten az bağlı kalan öğrencilere göre

bağımlılık düzeyinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin sosyo-ekonomik düzeyleri ile İnternet bağımlılığı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

İnternet kullanımı ile ilgili yapılan araştırmalarda internet kullanım süresi ve evde internet bağlantısı olma durumları da incelenen konular arasındadır. Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün yaptığı "İnternet Kullanımı ve Aile Araştırması"nda Türkiye’de evinde internet bağlantısı bulunan her on çocuktan sekizinin günde en az bir defa, 1–5 saat arasında internete bağlandığı; çocukların internete bağlanma sıklıkları arttıkça internete okuldan ve internet kafeden bağlanma oranlarının da arttığı tespit edilmiştir (Kuzu ve diğerleri, 2008).

Kurtaran (2008) tarafından yapılan bir araştırmada, Mersin il merkezindeki genel liseler, meslek liseleri ve Anadolu liselerinde öğrenim gören, 650 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmada, öğrencilerin internet bağımlılık düzeyini belirlemek için, "İnternet Bağımlılık Ölçeği"; yalnızlık düzeylerini ölçmek için, "UCLA Yalnızlık Ölçeği"; benlik saygılarını ölçmek için, "Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ)"; depresyon düzeyini belirlemek için, "Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği" kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda, internet bağımlılığını, benlik saygısının negatif yönde, yalnızlığın ise pozitif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı, ancak depresyonu, istatistiksel olarak anlamlı olacak kadar yordamadığı görülmüştür.

Lise öğrencilerinin internet bağımlılığı birçok araştırmada incelenmiştir. Yücel (2009) tarafından Ankara’da yapılan bir çalışmaya lise ikinci sınıfa devam eden, evinde en az bir yıldır internet bağlantısı olan ve haftada en az üç kere internet kullanan toplam 300 ergen dâhil edilmiştir. Araştırmada ergenler ve aileleri hakkında bilgi toplayabilmek için "Genel Bilgi Formu", ergenlerin akran ilişkilerini değerlendirmek için "Akran ilişkileri Ölçeği" ve ergenlerin yalnızlık düzeylerini değerlendirmek amacıyla "UCLA Yalnızlık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda evlerinde internet olan ve olmayan ergenler arasında akran ilişkileri ölçeği alt boyutları ile ergenlerin yalnızlık puan ortalamaları açısından anlamlı farklılıklar saptanmıştır. Ergenlerin

evlerinde internet bağlantısının olması akran ilişkileri ölçeği puanlarını artırmakta ve yalnızlık düzeylerini düşürmektedir.

Ergenlerdeki internet bağımlılığına ilişkin Kıran Esen (2009) tarafından yapılan bir araştırmada ise 15-17 yaş arası 479 öğrenci ile çalışılmıştır. Veri toplama aracı olarak, “İnternet Bağımlılık Ölçeği”, “Akran Baskısı Ölçeği” ve “Algılanan Sosyal Destek Ölçeği”nin kullanıldığı araştırmanın sonuçlarına göre, ele alınan değişkenlerden akran baskısının internet bağımlılığını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığını, algılanan aile ve öğretmen desteğinin negatif yönde anlamlı olarak yordadığını göstermektedir. Bağımsız değişkenlerin birlikte ele alındığı çoklu regresyon analizinde üç değişkenin birlikte internet bağımlılığının % 33’ünü açıkladığı görülmüştür. Adımsal regresyon analizinde de bu üç değişkenin internet bağımlılığını anlamlı olarak yordadığı sonucu elde edilmiştir.

İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde bu konuda ölçek geliştirme çalışmaları da göze çarpmaktadır. Günüş (2009) tarafından yapılan bir tez çalışmasında internet bağımlılığı ölçeği geliştirilmiş ve bunun yanında da ortaöğretim kademesinde okuyan 754 öğrencinin bazı demografik değişkenlerine göre internet bağımlılığı durumları incelenmiştir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre; cinsiyete göre erkeklerin aleyhine, sınıf düzeyine göre ortaöğretim 9. sınıfların aleyhine, baba mesleği değişkenine göre; öğretmen, akademisyen, mühendis, asker ve polis olanların aleyhine, sigara kullanma durumu değişkenine göre sigara kullananların aleyhine, aile geliri değişkenine göre daha yüksek geliri olanların aleyhine, interneti en sık kullanım amacı değişkenine göre oyun, pornografi ve sohbet amaçlı kullananların aleyhine, interneti yıllık ve günlük kullanım miktarı değişkenine göre daha uzun süreli kullananların aleyhine internet bağımlılığı puanlarında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Keser Özcan ve Buzlu (2005) ise daha önce Davis tarafından 2002 yılında geliştirilen “İnternette Bilişsel Durum Ölçeği”nin üniversite öğrencileri örnekleminde geçerlik ve güvenirliğini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda bu ölçeğin adı geçen örnekleme problemleri internet kullanımını uygun bir yardımcı araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çağır ve Gürkan (2010) tarafından yapılan bir araştırmada Balıkesir ilindeki 647 lise ve üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 'İnternette Bilişsel Durum Ölçeği'; 'Ucla Yalnızlık Ölçeği' ve 'Algılanan Esenlik Hali Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda Öğrencilerin problemli internet kullanımları ile yalnızlık düzeyleri arasında pozitif yönde, problemli internet kullanımları ile algılanan esenlik halleri arasında ise negatif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Gürkan (2010) ise yaptığı bir çalışmada ergenlerin internet bağımlılığı ve uyum düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmada Konya merkezdeki liselerde okuyan 710 ergen ile çalışılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda ergenlerin problemli internet kullanımları (internetin olumsuz sonuçları, sosyal fayda / sosyal rahatlık, aşırı kullanım) ile uyum puanları (antisosyal davranış, öfke kontrol problemi, duygusal sıkıntılar, olumlu benlik) arasında anlamlı düzeyde ilişkilerin olduğu bulunmuştur.

İnternet bağımlılığı ile ilgili çalışmalarda özellikle yalnızlık, depresyon, akran ilişkileri, benlik saygısı, uyum düzeyi gibi değişkenlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Yine yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, internet kullanım süresi gibi değişkenlerin de internet bağımlılığı araştırmalarında sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

Batıgün - Durak ve Hasta (2010) tarafından yapılan bir araştırmada Ankara merkezdeki üniversitelerde okuyan veya çalışan 213 kişi ile çalışılmıştır. Veri toplama amacıyla bilgi formunun yanı sıra, daha önce geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmış olan İnternet Bağımlılığı Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Kişilerarası İlişki Tarzları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre örneklemin % 14'ünün internet bağımlılığı puanlarının yüksek olduğu, internet bağımlısı olarak tanımlanabileceği görülmektedir. İnternet bağımlılığı olan bireyler haftada 15 saati aşkın bir süre internet başında zaman geçirdiklerini belirtmişlerdir. İnternete bağımlı olan bireylerin, olmayanlara göre kişilerarası iletişimde ketleyici tarzı daha çok kullandıkları ve yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bağımlı olanların interneti daha uzun süre ve daha çok etkileşim amaçlı

kullandıkları belirlenmiştir. İnterneti kullanım süresi, etkileşim amaçlı internet kullanımı ve kişilerarası ilişkilerde ketleyici tarz, internet bağımlılığının yordayıcıları olarak belirlenmiştir.

İlköğretim II. kademe öğrencileriyle ilgili yapılan çok az araştırmanın olduğu görülmekle birlikte bu grubu araştırmaya dâhil eden çalışmalara da literatürde rastlanmaktadır. Örneğin; İnan (2010), yapmış olduğu bir çalışmada ergenlerin internet bağımlılığı düzeylerini incelemiştir. Araştırmada Balıkesir ili Erdek ilçesinde, ilköğretim II. Kademe ve ortaöğretimde öğrenim görmekte olan 524 ergenle çalışılmıştır. Araştırmada Young'ın (1998) geliştirdiği ve geçerlilik, güvenirlik çalışması Bayraktar (2001) tarafından yapılan "İnternet Bağımlılık Ölçeği" ve araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmada ergenlerde internet bağımlılığı düzeyinin cinsiyet değişkenine göre erkeklerin aleyhine farklılaştığı bulunmuştur. Araştırmada evde internet bağlantısı olma durumu ve internet bağımlılığı ilişkisine de bakılmış ve evde internet bağlantısı olanların aleyhine bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Araştırmada annenin eğitim düzeyi ve internet bağımlılığı ilişkisine de bakılmış ve annenin eğitim düzeyi yükseldikçe internet bağımlılığı puanlarının da yükseldiği saptanmıştır. Öğrencilerin disiplinle ilgili işlem görüp görmediklerine göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki farka bakılmış ve disiplinle ilgili işlem gören öğrencilerin aleyhine anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Öğrencilerin akademik başarı puanlarının internet bağımlılığına ait puanları anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

İlköğretim öğrencileri ile yapılan bir başka çalışma da Döner (2011) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada Afyonkarahisar il merkezinde bulunan devlet okullarındaki 624 öğrenci ile çalışılmıştır. Bu çalışmada veri toplamak için "Kişisel Bilgi Formu" ve "İnternet Bağımlılık Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ilköğretim ikinci kademedeki öğrenim gören öğrencilerden hiçbirinin internet bağımlısı olmadığı tespit edilmiştir. Bu araştırmanın bulgularına göre; internet kullanıcılarının %10'u sınırlı semptom gösterenler olup; %90'ı ise semptom göstermeyenlerdir. İnternet Bağımlılık Ölçeği'nden alınan puanlar, cinsiyete, internet kullanım süresine, günlük kullanım sıklığı ve kullanım mekânı değişkenlerine göre farklılık

göstermektedir. İnternet bağımlılığını yordayan en önemli değişkenin “haftalık internet kullanım sıklığı olduğu, ayrıca internet bağımlılığı ile günlük kullanım saati ve yaş değişkenleri arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Ülkemizde internet bağımlılığı ile ilgili yapılan ve anne baba tutumları değişkeninin de kullanıldığı sınırlı sayıdaki araştırmadan biri Çevik ve Çelikkaleli (2010) tarafından yapılmıştır. Çevik ve Çelikkaleli (2010), yapmış oldukları bir çalışmada ergenlerin arkadaş bağılılığı ve internet bağımlılığı düzeylerini cinsiyet, anne-baba tutumu ve ebeveynlerinin eğitim düzeyine göre incelemişlerdir. Araştırmada Adana merkezdeki 437 lise öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırma sonucuna göre arkadaş bağılılığı ile internet bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Anne eğitim durumuna göre ergenlerin arkadaş bağılılığı puanları farklılaşmadığı ancak, internet bağımlılığı puanlarının farklılaştığı, baba eğitim durumuna göre arkadaş bağılılığı puanlarının farklılaştığı, buna karşın, internet bağımlılığı puanlarının anlamlı bir biçimde farklılaşmadığı saptanmıştır. Araştırmanın bir diğer bulgusu ise algılanan ebeveyn tutumlarına göre ergenlerin internet bağımlılık puanlarının anlamlı bir biçimde farklılaşmasıdır. Ebeveyn tutumunu “ilgisiz” olarak algılayan ergenlerin internet bağımlılık puan ortalamasının “koruyucu”, “otoriter” ve “demokratik” olarak algılayanlardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir.

Lise öğrencileri ile yapılan bir diğer çalışma da Esen (2010) tarafından, 2009-2010 eğitim öğretim yılından İzmir ili Çeşme ilçesinde bulunan liselerin 9. ,10. ,11. ve 12.sınıflarında öğrenim gören 333’ ü kız, 367’ si erkek 700 öğrenci ile yürütülmüştür. Bu araştırmada ergenlerin internet bağımlılığını değerlendirmek için “İnternet Bağımlılık Ölçeği”; yalnızlık düzeylerini belirlemek için “UCLA Yalnızlık Ölçeği”, algıladıkları sosyal destek düzeylerini ölçmek için “Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği”, yaşam doyumunu ölçmek için “Yaşam Doyumu Ölçeği” kullanılmıştır. Ergenlerin demografik özelliklerine ve internet kullanım düzeylerine ilişkin verilerin elde edilmesinde “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda cinsiyet, algılanan akademik başarı, yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek

değişkenlerinin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı görülmüştür. İnternet bağımlılığının en önemli yordayıcısı olarak cinsiyet değişkeni, ikinci sıradaki yordayıcılar olarak ise yalnızlık ve aileden algılanan sosyal destek değişkenleri, üçüncü sıradaki yordayıcısı olarak algılanan akademik başarı değişkeni yer almaktadır.

Gencer (2011) tarafından yapılan bir araştırmada Isparta merkezdeki 1380 öğrenci (606 erkek, 774 kız) ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin %2,7'sinin internet bağımlısı, %24,3'ünün ise muhtemel internet bağımlısı olduğu belirlenmiştir. İnternet bağımlılık durumu ile demografik özelliklerden cinsiyet ve başarı algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu, sosyo-ekonomik durum ve okul türü ile ilişki olmadığı görülmüştür. Bununla beraber kullanım profilleri açısından internet kullanım sıklığı, başat internet kullanım yeri ve başat interneti kullanım amacı ile internet bağımlılık durumu arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

İnternet bağımlılığının yanında mizaç özelliklerinin de değişken olarak alındığı bir çalışma Özgün (2011) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada Erzurum il merkezindeki liselerde okuyan 303 öğrenci ile çalışılmıştır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, İnternet Bağımlılığı Ölçeği, Güçler ve Güçlükler Anketi, Memphis, Pisa, Paris ve San Diego Mizaç Değerlendirme Anketi'nin kullanıldığı çalışmanın sonucunda ergenler arasında internet bağımlılığının yaygınlığının % 6,6 olduğu bulunmuştur. Bu araştırmanın sonucunda internet bağımlılığının ergenlerin mizaç özellikleri ve sosyal hayatlarında yaşadıkları bazı zorluklarla ilişkisinin pozitif yönde, yüksek düzeyde ve anlamlı olduğu belirlenmiştir.

Berber Çelik ve Odacı (2011) tarafından yapılan bir çalışmada problemli internet kullanımının benlik saygısı ve benlik algısı ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırmada Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi'nin çeşitli bölümlerinde öğrenim görmekte olan 556 öğrenci ile çalışılmıştır. Araştırmada veri toplamak için "Problemli İnternet Kullanım Ölçeği", "Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği" ve "Sosyal Karşılaştırma Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, problemli internet kullanımı ile benlik algısı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu fakat problemli internet

kullanımı ile benlik saygısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca benlik algısı, benlik saygısı ve cinsiyetin problemli internet kullanımının birer yordayıcısı olduğu da saptanmıştır. Araştırma sonucunda; erkek öğrencilerin problemli internet kullanım düzeyleri kız öğrencilerden anlamlı ölçüde yüksek bulunurken problemli internet kullanımının bilgisayar kullanım amacına göre farklılaştığı bulgusuna ulaşılmıştır.

İnternet bağımlılığı ve aile fonksiyonlarının ele alındığı bir çalışma da Balkan (2011) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada KKTC’de okuyan 165 üniversite öğrencisi ile çalışılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak “McMaster Aile Değerlendirme Ölçeği”, “Bilgisayar Bağımlılığı Ölçeği”, “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” ve “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, bilgisayar-internet bağımlılığı ile iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterme, davranış kontrolü ve genel işlevlerle sağlıksızlık yönünde ilişkili olduğu saptanmıştır.

Numanoğlu ve Bayır (2012) tarafından Ankara’da yapılan ve ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin internetten yararlanma durumlarını sınıf düzeylerine göre belirlemeyi amaçlayan bir çalışmada ilköğretim II. kademedeki okuyan 494 öğrenciyle çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 6 ve 7. sınıfların ödev ve araştırma yapmak, 8. sınıfların müzik dinlemek ve video seyretmek için internetten yararlandığı belirtilmiştir. Öğrencilerin öğretmenlerinin internette girecekleri adresler konusunda kendilerine önerilerde bulunmadıkları; istedikleri kaynaklara internetten ulaşabildikleri; 7 ve 8. sınıf öğrencileri internetin bağımlılığa neden olduğunu belirttikleri, bağlandıkları internet sitelerini ailelerinin kontrol etme durumlarının 8. sınıfta daha az olduğu, ailelerinin koyduğu internete bağlanma süresi sınırına en çok 6. sınıfların uyduğu, sınıflar büyüdükçe her gün internet kullanma oranının da yükseldiği bulgulanmıştır.

İnternet Bağımlılığı İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

İnternet bağımlılığı ile ilgili yapılan ilk araştırmalardan biri de Young (1996) tarafından yapılmıştır. Young, DSM-IV’ün patolojik kumar oynama ölçütlerini uyarlayarak oluşturduğu tanı kriterlerini kullandığı araştırmasında

büyük ölçüde internet kullanıcılarını arayan bir ilana cevap verenlerin oluşturduğu bir örneklem ile çalışmıştır. İnternet bağımlısı olan ve olmayan kişilerin karşılaştırılmasına dayalı olarak yürütülen bu çalışmada 396 internet bağımlısı 100 kişilik "bağımlı olmayan internet kullanıcıları" grubu ile karşılaştırılmıştır. İnternet bağımlısı bireyler haftada 38,5 saat İnternet kullanırken, bağımlı olmayan bireyler haftada 4,9 saat internet kullanmaktadır. Bu durum, bağımlıların bağımlı olmayanlara oranla 8 kat daha fazla İnternet kullandıklarını göstermektedir. Young deneklerin çoğunun, çevrimiçi bağımlılık ve buna bağlı olarak tolerans, kontrol kaybı, geri çekilme belirtileri, işlevselliğin azalması ile sonuçlanan olumsuz akademik, sosyal, mali ve mesleki sonuçlar sergilediklerini belirlemiştir. Söz konusu sorunlar arasında özellikle uyku düzeninin bozulması ve fiziksel yorgunluk gibi şikâyetlerin önde geldiği görülmüştür. Ayrıca aşırı internet kullanımının öğrencilerin düşük not alma, dönem uzatma ve hatta okuldan atılma gibi önemli akademik sorunlara neden olabildiği de araştırma sonuçlarından elde edilen önemli veriler olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnternet bağımlısı olan ve bağımlı olmayan kişilerin karşılaştırılmasına dayalı bir diğer araştırma da Young ve Rogers (2008) tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada 259 kişiyle çalışmış ve patolojik internet kullanımıyla depresyon arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmacılar, patolojik internet kullanımını değerlendirmek için DSM-IV' ün patolojik kumar oynama kriterlerini baz alarak oluşturulmuş 8 soruluk tanı anketini uygulamışlar, depresyonu değerlendirmek için de Beck Depresyon Envanterini kullanmışlardır. Araştırma sonuçları, patolojik internet kullanıcısı olmanın, normal kullanıcı olmaya oranla, hafif veya orta düzeyde depresyonla daha fazla ilişkili olduğunu göstermiştir. Ayrıca, depresyonun patolojik internet kullanımının gelişmesindeki en önemli faktörlerden biri olduğu belirlenmiştir.

Kraut ve ark. (Akt. Bayraktar, 2001), yaptıkları boylamsal çalışmada, internet kullanımıyla sosyal katılım arasında bir sebep-sonuç ilişkisi kurmaya çalışmışlardır. Bu çalışmada, ergenlerin yetişkinlerden daha fazla internet kullandığı ve internet kullanımındaki artışın, aileyle iletişimde azalmayla ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca, internet kullanımının sosyal çevrede daralmayla

ilişkili olduğu, bunun hem yakın sosyal çevre hem de uzak sosyal çevre için geçerli olduğu belirtilmiştir.

İnternet bağımlılığı ve aile ilişkisinin İsrail’de de araştırıldığı görülmektedir. Mesch (2003) tarafından İsrail’de yapılan bir araştırmada internet bağımlılığı ve gençlerin günlük internet kullanım sıklığı, aile ile geçirilen zaman, aile ile iletişim kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. 2000 yılı ulusal gençlik anketi verilerinin kullanıldığı bu araştırmada internet kullanım sıklığı ve aile ilişkilerinin kalitesi arasında negatif bir ilişki olduğu bulunmuştur.

Johansson ve Götestam (2004) Norveç’li gençler arasında internet bağımlılığının görülme sıklığını araştırdıkları çalışmada 3237 kişi ile çalışmışlardır. Katılımcıların % 4,9’u interneti hiç kullanmayanlar, % 35,8’i interneti sık kullanmayanlar, % 49, 6’sı ise sık kullananlar olarak sınıflandırılmıştır. Haftalık ortalama internet kullanım süresi 4,3 saat olarak tespit edilmiştir. Young Tanı Anketi kriterlerine göre katılımcıların % 1.98’i internet bağımlısı olarak tanımlanırken, % 8.68’nin ise riskli internet kullanıcısı oldukları bulunmuştur. Araştırmacılar değerlendirmeyi sadece sık internet kullanıcıları arasında yapmış olmaları durumunda internet bağımlılığı oranının %4.02’ye çıkabileceğini belirtmişlerdir. Araştırmada diğer bağımlılık türleri (alkol ve tütün bağımlılığı) ile internet bağımlılığı arasında ve internet kullanım derecesi ile internet bağımlılığı arasında çok düşük bir ilişki saptanmıştır.

İnternet bağımlılığı ile ilgili kapsamlı araştırmaların yapıldığı ülkelerden birisi de Tayvan’dır. Yang ve Tung (2007) tarafından Tayvan liselerindeki bağımlı olan ve olmayan lise öğrencileri arasındaki fark incelenmiştir. 1708 geçerli veri arasından 236’sı (%13,8) Young’ın İnternet bağımlılığı tanı kriterlerine göre bağımlı olarak tanımlanmıştır. Araştırma sonucuna göre internet bağımlılarının bağımlı olmayanlara göre iki kat daha fazla internette zaman geçirdikleri ortaya çıkmıştır. İnternet bağımlılarının, internetin günlük aktiviteler, okul performansı, öğretmen ve ailesel ilişkiler üzerinde, bağımlı olmayanlara göre daha çok olumsuz etkisinin daha fazla olduğunu düşündükleri görülürken, her iki grubun da internet kullanımının, akranları ile aralarındaki ilişkiyi geliştirdiğini düşündükleri ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada,

internette harcanan haftalık zaman ile internet bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki bulmuştur. Bağımlıların çevrimiçi olarak haftada ortalama 21,2 saat harcadıkları ve bağımlı olmayanlara göre internette 2 kat daha fazla zaman geçirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca, erkeklerin bağımlı olma olasılığının kızlara oranla 2,6 kat daha fazla olduğu belirlenmiştir.

Tayvan'da yapılan bir diğer araştırmada da İnternet bağımlılığı ve ailenin incelendiği görülmektedir. Yen ve diğerleri (2007), yaptıkları bir çalışmada internet bağımlılığı olan ve olmayan ergenlerin aile faktörleri arasındaki farklılığı incelemişlerdir. Tayvan'daki 3662 öğrenci ile yapılan bu çalışmada Chen İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve madde kullanma deneyimi ölçeği kullanılmıştır. Aile memnuniyeti, ailenin ekonomik durumu, ebeveynlerin evlilik durumu, bakıcı faktörü, aile içi çatışmaların sıklığı, ailede alkol bağımlılığı, ailenin ve bakıcıların internet kullanımına karşı takındıkları tavır gibi durumlar ele alınmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, aile ve genç arasındaki çatışmalar, kardeşlerin alkol bağımlılığı, ailenin internet kullanımına karşı takındığı olumlu tavır ve ailenin etkisinin düşük olması gibi durumlarının internet bağımlılığını arttırdığı saptanmıştır.

Tayvan'da yapılan bir diğer araştırma ise Liu ve Kuo (2007) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada 555 ergen ile çalışılmıştır. Sullivan'ın kişilerarası ilişkiler teorisi ile internet bağımlılığı literatürü baz alınarak yapılan çalışmada aile ve çocuk arasındaki iyi ilişki ve kişilerarası ilişkilerin sağlıklı oluşunun internet bağımlılığı ile ters orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna ek olarak kişilerarası ilişkiler, ebeveyn – çocuk ilişkisi ve sosyal anksiyetenin birlikte internet bağımlılığını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ortaokul ve lise öğrencilerinde internet bağımlılığı ve aile faktörleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırma da Güney Kore'de yapılmıştır. Park ve arkadaşları (2008) Güney Koreli ergenler arasında internet bağımlılığının görülme sıklığını ve internet bağımlılığının ailesel faktörler ile ilişkisini ele aldıkları araştırmalarında 903 ergenle çalışmışlardır. Araştırmada internet bağımlılığının değerlendirilmesine yönelik olarak Young İnternet Bağımlılığı Ölçeği kullanılmış, ergenlerin % 10,7'si internet bağımlısı olarak sınıflandırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre internet bağımlılığının ebeveyn

tutumları, aile içi iletişim, aile içi şiddet gibi değişkenlerle ilişkili olduğu saptanmıştır. Olumlu anne baba tutumları ve aile içi iletişimin koruyucu bir faktör olduğu, buna karşın aile içi şiddetin internet bağımlılığı konusunda bir risk faktörü olduğu saptanmıştır. Ayrıca erkeklerin ve üst ekonomik sınıftakilerin anlamlı düzeyde olmamakla birlikte daha fazla internet bağımlısı oldukları belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında araştırmacılar, ailenin internet bağımlılığının önlenmesinde önemli bir rol oynayabileceğini ve konuyla ilgili geliştirilecek programlarda mutlaka göz önünde bulundurulması gereken bir faktör olduğunu belirtmişlerdir.

Mythily ve arkadaşları (2008) Singapur gençliğinde aşırı internet kullanımının yaygınlığını ve çeşitli değişkenlerle olan ilişkisini araştırmışlardır. Araştırmacılar günlük 5 saatten fazla internet kullanımını aşırı internet kullanımı olarak tanımlamışlardır. Çalışmaya 2735 ergen katılırken, katılımcıların % 25'i her gün internete girmediklerini belirtirken, % 17,1'i her gün 5 saatten fazla internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Aşırı internet kullanan gençler internet kullanımının notlarında ve okul performanslarında düşüşe neden olduğunu bildirmişlerdir. Araştırmacılar erkeklerin kızlara oranla iki kat daha fazla aşırı internet kullanıcısı olduklarını, aşırı internet kullanıcıların kendilerine güvenilmediğini düşündüklerini bildirmişlerdir.

Ergenlerin internetteki sosyal ağlardan biri olan myspace'deki davranışları ve anne baba tutumları ile anne babaların internete sınır koyma limitleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir araştırma da ABD'de yapılmıştır. Rosen, Nancy, Cheever ve Carrier (2008) Los Angeles'te yaşayan ve Myspace kullanıcısı olan ebeveyn ve ergen çiftleri ile yaptıkları çalışmada dört ay arayla iki defa veri toplamışlar ve ilk veri toplama çalışmasında 266 ebeveyn – ergen çifti, ikinci veri toplama çalışmasında ise 341 ebeveyn ve ergen çiftini araştırmaya dahil etmişlerdir. Bu çalışmada ebeveynlik tarzları, ebeveynlerin sınır koyması ile ergenlerin çevrimiçi davranışları, internetteki risklere maruz kalma yaygınlığı ve ergenlerin yaşları arasındaki ilişkinin düzeyi belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre ebeveynlik tarzları ile ergenlerin myspacedeki davranışları, deneyimleri ve yaklaşımları arasında güçlü bir ilişki, yaş değişkenine göre ise zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür.

Yaşları daha büyük olan çocukların ebeveynlerinin reddedici veya aşırı hoşgörölü ebeveyn tutumları sergilemeye yatkın oldukları ve bu kişilerin internetteki davranışlarına daha az sınır koyma eğiliminde olduklarını belirtmişlerdir. Siber zorbalık, pornografi, riskli cinsel davranışlar gibi diğer araştırmalarda yüksek oranda olduğu iddia edilen risk faktörlerinin bu araştırmada daha düşük düzeyde çıktığı belirtilmiştir. Yine ebeveynlerin internetin tehlikeleri konusunda yüksek düzeyde tehlike içerdiğine ilişkin tahminlerde bulundukları fakat bu denetleme ve sınır koymadaki düşük oranların bu tahminlerle örtüşmediği belirtilmektedir.

İnternet bağımlılığı Avrupa ülkelerinde de araştırmalara konu olmuştur. Eijnden, Spijkerman, Vermulst, Rooij ve Engels (2010) tarafından Hollanda'da yapılan bir araştırmada yaşları 10 ve 16 arasında değişen 510 Hollandalı öğrenci ile çalışılmıştır. Bu araştırmanın sonuçlarına göre ailede sağlıklı ve kaliteli bir iletişimin olması, ergenleri internet bağımlılığından uzaklaştırmaktadır. Ayrıca velilerin internet kullanımına karşı verdikleri tepkiler ve koyduğu kurallar da ergeni internet bağımlılığından korumakta, fakat kural ve tepkiler aşırı olduğunda bu durum negatif etki yaratmaktadır. Bu araştırmada ergenlerin internet bağımlılığının yaşa göre farklılaşmadığı da bulgulanmıştır.

İnternet Bağımlısı olan ve bağımlı erkek ergenlerin kişilik profillerini karşılaştırma ve internet bağımlılığının ergenlerin ebeveynlerin yetiştirme tarzıyla ilişkili olup olmadığını belirlemek amacıyla Xiuqin ve diğerleri (2010) tarafından Çin'de yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, internet bağımlısı olan ergenlerin obsesif – kompulsiflik, kişilerarası hassasiyet, depresyon, anksiyete, düşmanlık, ve paranoid düşünce gibi alanlarda daha yüksek puan aldıkları görölmüştür. Yine bağımlı olan ergenlerin dışanönüklük puanlarının daha düşük olduğu ve daha çok psikotizm gösterdikleri bulgulanmıştır. Yine bu araştırmada bağımlı olan ergenlerin bağımlı olmayanlara oranla aile sıcaklığını hissetmede eksiklikleri olduğu ve ebeveynleri tarafından reddedildikleri, anneleri tarafından daha çok cezalandırıldıkları saptanmıştır.

İran'da Sepehriyan ve Loff (2011) tarafından yapılan bir araştırmada ise internet bağımlılığı kaygı ve kişilik tiplerinin incelendiği görülmektedir. Urmiye üniversitelerinde okuyan 330 öğrenci ile yapılan çalışmada; internet bağımlılığının kişilik tiplerine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği, kaygı, cinsiyet ve üniversiteye göre ise anlamlı bir farklılaşma gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kişilik faktörleri ve internet bağımlılığının değişken olarak alındığı Zamani, Abedini ve Kharadmand (2011) tarafından İran'da yapılan bir diğer araştırma lise 2. sınıfta devam eden 538 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Kişilik faktörleri ve internet bağımlılığının değişken olarak alındığı çalışmanın bulgularına göre "duygusal istikrar" kişilik özelliği ile akademik alanlar arasında bir ilişki olduğu ve duygusal istikrarı yüksek olan ergenlerin daha az duygusal olumsuzluklar yaşadığı ve bu nedenle internet kullanımı ile sorunlarını ile azaltma yoluna başvurmadıkları belirtilmiştir. Dışadönük ergenler, sanal dünyada iletişim kurmaktansa yüz yüze iletişim kurmayı tercih etmekte, tam tersine içedönük ergenler ise utangaçlıkları sebebiyle yüz yüze iletişimden kaçınmakta ve böylece daha çok sanal dünyada yer almaktadırlar. Bu araştırmanın sonuçlarına göre, duygusal istikrar ve dışadönüklük kişilik faktörlerinin liseli ergenlerin internet bağımlılığını yordadığı bulgulanmıştır.

İnternet bağımlılığının olumsuz psikososyal gelişim ve ruhsal bozukluklar ile ilişkisinin incelendiği bir diğer araştırma Tsitsika ve diğerleri (2011) tarafından Yunanistan'da yapılmıştır. 129 ergen ile yapılan çalışmanın sonuçlarına göre, boşanmış ailelerden gelen ve/ veya işlevsel olmayan aile fonksiyonlarına sahip olan ergenlerde internet bağımlılığının daha sık görüldüğü bulgulanmıştır. Yine düşük akademik performans ve mazeretsiz okula devamsızlık oranının bağımlı olan ergenlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Aynı araştırmanın sonuçlarına göre internet bağımlısı ergenlerin yaklaşık üçte ikisinin yüksek riskli davranışlar gösterme eğiliminde olduğu, depresyon, vb. psikiyatrik bozuklukların internet bağımlısı olan ergenlerde görülme olasılığın daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Ergenlerin bilgi okuryazarlığını, algıladıkları ebeveynlik stillerini, internetteki faaliyetlerini incelemeyi ve karşılaştıkları internet risklerini tahmin etmeyi amaçlayan bir araştırma da Leung ve Lee (2011) tarafından Hong Kong'ta yapılmıştır. Yaşları 9 ile 19 arasında olan 718 ergenin dahil edildiği araştırmada veriler yüz yüze görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Araştırmanın sonuçları yaşı daha büyük olan ve yüksek gelirli ailelerden gelen erkek ergenlerin daha fazla tacize hedef olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Bu ergenlerin sosyal ağlarda daha çok zaman harcadığı tahmin edilmektedir. Çevrimiçi olarak kişisel ve özel bilgilere ilişkin istenmeyen taleplerle en çok yaşı daha büyük olan ergen kızların karşılaştığı bulgulanmıştır. Ergenlerin bilgi okuryazarlığı konusunda, araçları kullanmak yönünden çok yetkin oldukları ancak bu okuryazarlığın işlevsel olmayan bir okuryazarlık olduğu belirtilmektedir. Medya aracılığının ve ebeveynlik stillerinin internet bağımlılığı ile ilişkili olduğu, ebeveynlerin koyduğu sıkı kuralların internet bağımlılığını önlemede etkili olduğu da araştırmanın bulguları arasındadır.

Zhong ve diğerleri (2011) tarafından Çinli ergenler üzerinde yapılan bir araştırmada internet bağımlısı olan gençlere yönelik uygulanan aile temelli müdahalenin etkisi incelenmiştir. 57 ergen ile yapılan araştırmada 28 kişi deney, 29 kontrol grubuna alınmıştır. Deney grubuyla 14 hafta boyunca aile temelli grup çalışması yürütülürken kontrol grubuna klasik grup terapisi uygulanmıştır. Yapılan çalışmada aile temelli yaklaşımın internet kullanımını azaltmada ve aile işlevlerini arttırmada daha etkili olduğu bulunmuştur.

Smahel, Brown ve Blinka (2012) tarafından yapılan bir çalışmada Çek Cumhuriyetindeki ergenlerin internet bağımlılığı ve online arkadaşlık eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada yaşları 14 ve 26 arasında değişen 394 gençle çalışılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre internet bağımlılığı düzeyi yaşa ve cinsiyete göre farklılaşmamaktadır fakat iletişim stilleri ve çevrimiçi arkadaşlık kurma arasındaki ilişkinin karşılıklı olduğu bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, çevrimiçi arkadaşlık kurma eğiliminin yüksek olması ve internette çok zaman geçirmek internet bağımlılığı riskini arttırmaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de internet bağımlılığı ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde internetin aşırı oranda kullanımının ergenlerin hayatında; okul, aile gibi çeşitli alanlarda sorunlara yol açabildiği ve aşırı internet kullanımının ergenlerin sosyal ve aile yaşamındaki işlevselliğini önemli ölçüde olumsuz yönde etkileyebileceği görülmektedir. İnternetin bireyin hayatındaki olası olumsuz etkileri internet bağımlılığının uzun süreden beri psikoloji literatüründe yer almasına neden olmuştur.

İnternet bağımlılığı ile ilgili literatür incelendiğinde, birçok ülkede bu konuda çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Özellikle Çin, Tayvan, Singapur, Güney Kore gibi internet kullanımının yaygın olduğu ülkelerde bu çalışmaların da yoğun olarak literatürde yer aldığı görülmektedir. İsrail, İran gibi Ortadoğu ülkeleri, Norveç, Yunanistan, Hollanda gibi Avrupa ülkeleri de internet bağımlılığı ile ilgili çalışmaların yapıldığı ülkelerdendir. Bu yönüyle internet bağımlılığının dünya genelinde araştırıldığını söylemek mümkündür.

İnternet bağımlılığı ile ilgili yurtiçi literatürde daha çok depresyon, benlik algısı, mizaç, yalnızlık, uyum, internet kullanım süresi gibi değişkenlerle çalışıldığı, yine daha çok üniversite ve lise öğrencileri üzerinde yapılan araştırmaların daha yoğun olduğu görülmektedir. Anne – baba tutumlarının değişken olarak alındığı az sayıda araştırma mevcuttur. İlköğretim II. kademe (ortaokul) öğrencileri üzerinde bu konuda yapılan araştırmaların da sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Yurtdışında ise internet bağımlılığı ve iletişim, depresyon, madde bağımlılığı, kişilerarası ilişkiler, aile içi ilişkiler, kaygı, kişilik tipleri, riskli davranışlar sergileme, vb. değişkenle çalışıldığı görülmektedir. İnternet bağımlılığı ve anne – baba tutumları da yurtdışı literatürde ele alınan konulardandır.

İnternet bağımlılığı ile ilgili araştırmalar incelendiğinde özellikle Türkiye’de ilköğretim II. kademeyi ele alan sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmektedir. Yine özellikle Türkiye’de internet bağımlılığıyla anne baba tutumları ve aile katılımı değişkenlerinin birlikte incelendiği herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmamızın bu yönüyle de literatüre katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeline, araştırma grubunun özelliklerine, veri toplama araç ve yöntemlerine ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan modellerdir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2002).

Araştırmanın değişkenleri; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, evde internet bağlantısı olma durumu, internete bağlanma yeri, ailenin ergenin eğitimine katılma durumu, algılanan anne baba tutumları (kabul/ ilgi, denetleme, psikolojik özerklik) ve internet bağımlılığıdır. İnternet bağımlılığı; yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, okul başarısı, evde internet bağlantısı olma durumu, internete bağlanma yeri, ailenin ergenin eğitimine katılma durumu değişkenlerine göre incelenmiştir. Öğrencilerin internet bağımlılığı puanları anne baba tutum ölçeği alt boyutları arasındaki ilişki incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, 2011- 2012 eğitim – öğretim yılında Ankara ili Polatlı ilçesi merkezinde bulunan İstiklal ve 13 Eylül İlköğretim okullarında öğrenim gören ilköğretim 6, 7, ve 8. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma yapıldığı dönemde MEB tarafından ilköğretim II.

kademe olarak adlandırılan 6., 7. Ve 8. sınıflar, 2012-2013 eğitim öğretim yılından itibaren 5. sınıfları da kapsayarak ortaokul olarak adlandırılmıştır. Araştırma kapsamında kullanılan veri toplama araçları 420 katılımcıya uygulanmıştır. Veri girişi yapılırken hatalı doldurulan 26 form analize alınmamıştır. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyet, sınıf düzeyi ve okudukları okul değişkenlerine göre dağılımları aşağıdaki Çizelge 4'te sunulmuştur.

Çizelge 4. Katılımcıların Cinsiyet Ve Sınıf Düzeyine Göre Dağılımını Gösteren Betimsel İstatistikler

Değişken		N	%
Cinsiyet	Kız	214	54,3
	Erkek	180	45,7
Sınıf	6	125	31,7
	7	128	32,5
	8	141	35,8
Okul	İstiklal İ.Ö.O	215	54,6
	13 Eylül İ.Ö.O	179	45,4

Çizelge 4'te de görüldüğü gibi, araştırmaya dâhil olan 394 öğrencinin % 54,3'ü kız (214 kişi), % 45,7'si (180 kişi) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Bunun yanında grubun, %31,7'ü (125 kişi) 6. Sınıf, %32,5'i (128 kişi) 7. Sınıf, %35,8'i (141 kişi) 8. sınıf öğrencilerinden, grubun % 54,6'sı İstiklal İlköğretim Okulu öğrencilerinden, % 45,4'ü ise 13 Eylül İlköğretim Okulu öğrencilerinden meydana gelmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada katılımcıların internet bağımlılığı puanlarının belirlenmesi amacıyla İnternet Bağımlılığı Ölçeği, algıladıkları anne-baba tutumlarını belirlemek amacıyla Anne – Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), demografik özelliklerini ve aile katılımını belirlemeye yönelik olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, kullanılmıştır. Bu veri toplama araçlarına ilişkin ayrıntılı bilgiler aşağıda yer almaktadır:

İnternet Bağımlılığı Ölçeği

Araştırmada, öğrencilerin internet bağımlılık düzeylerini ölçmek için 1996 yılında Young tarafından geliştirilen ve Bayraktar (2001) tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilerek uyarlanan “İnternet Bağımlılığı Ölçeği” kullanılmıştır.

Young tarafından, DSM-IV’ÜN “Psikoaktif Madde Bağımlılığı” ölçütlerinden uyarlanarak oluşturulmuş “Tanı Anketi” daha sonra geliştirilmiş ve 20 soruluk bir “İnternet Bağımlılık Ölçeği” ne dönüştürülmüştür. Bu ölçek bir kendi kendini değerlendirme (self report) ölçeğidir. Likert tipi bir ölçek olan İnternet Bağımlılık Ölçeği’nde katılımcıdan “Hiçbir zaman” “Nadiren” “ Arada sırada” “Çoğunlukla” “Çok sık” ve “Devamlı” seçeneklerinden birini işaretlemesi istenmektedir. Bu seçeneklere sırasıyla 0, 1, 2, 3, 4 ve 5 puan verilmektedir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 100’dür. 80 ve üzeri puan alanlar “Patolojik İnternet Kullanıcısı” olarak tanımlanmaktadır. 50-79 puan arası olanlar “Sınırlı Semptom Gösterenler”, 50 puan ve altı alanlar “Semptom Göstermeyenler” olarak tanımlanmıştır (Bayraktar, 2001).

Bayraktar (2001), “İnternet Bağımlılığı Ölçeği”ni İngilizce” den Türkçe” ye çevirerek Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Anabilim dalındaki beş akademisyene inceletmiş ve soruları anlam bütünlüğünü bozmayacak şekilde ve 12-17 yaş grubu gençlerin anlayabileceği şekilde uyarlamıştır. Türkçeye uyarladığı bu ölçek için Cronbach Alpha değerini .91

olarak bulmuştur. Bu sonuç, testin güvenilir olduğunu göstermektedir. Bu yüzden testin araştırma için uygun bir ölçüm aracı olduğuna karar verilmiştir.

Bu araştırma kapsamında yapılan analizler sonucunda ölçeğin Alpha değeri .92 olarak hesaplanmıştır.

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)

Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Lamborn ve arkadaşları tarafından 1991 yılında geliştirilmiştir. Bu ölçekteki maddeler üç alt boyutta toplanmıştır. Bu alt boyutlar kabul/ilgi (acceptance/involvement), kontrol/denetleme (strictness/supervision) ve psikolojik özerklik (psychological autonomy) boyutlarıdır. Birinci boyuttaki Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .72, ikinci boyuttaki iç tutarlık katsayısı .76 ve üçüncü boyuttaki iç tutarlık katsayısı .82 olarak tespit edilmiştir. (Akt. Yılmaz, 2000).

Ölçeğin Trükiye’de geçerlik ve güvenirlik çalışması Yılmaz (2000) tarafından ilköğretim, lise ve üniversite öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin Türkçeye uygunluğu yargıcılar tarafından değerlendirilmiş ve her alt ölçek için test tekrar test güvenirliğine bakılmıştır. Bu çalışma, ilköğretim öğrencileri ile sınırlı olduğundan, sadece bu gruba ait geçerlilik ve güvenirlik bulguları verilmiştir. Yılmaz (2000) ilköğretim dönemindeki öğrenciler için test-tekrar test güvenirlik katsayılarını ve Cronbach Alfa iç tutarlık katsayılarını sırasıyla; kabul/ilgi alt ölçeği için .74 ve .65, kontrol/denetleme alt ölçeği için .93 ve .75; psikolojik özerklik alt ölçeği için .79 ve .67 olarak bulmuştur. Kabul/ilgi boyutu dokuz, kontrol/denetleme boyutu sekiz, psikolojik özerklik boyutu dokuz maddeyle ölçülmektedir. Birinci ve üçüncü boyuttaki maddeler 4 dereceli likert tipi ölçek üzerinde, ikinci boyuttaki maddelerin ilk ikisi 7 dereceli, diğer maddeler ise 3 dereceli likert tipi ölçek üzerinde değerlendirilmektedir. Elde edilen verilere dayanarak bu ölçeğin anne-baba tutumunu ölçmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu bildirilmiştir (Yılmaz, 2000). Bu çalışmada kabul / ilgi alt boyutu Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .72, psikolojik özerklik alt boyutu Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .60, kontrol/denetleme alt boyutu Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .66 olarak bulunmuştur.

Ölçekte kabul / ilgi boyutu 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13, 15, ve 17. maddelerden; psikolojik özerklik boyutu 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, ve 18. maddelerden kontrol/ denetleme boyutu ise 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25 ve 26. maddelerden oluşmaktadır.

Kabul/ilgi boyutu: Kabul/ilgi alt boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlar. Yılmaz (2000) ilköğretim dönemindeki öğrenciler için test-tekrar güvenirlik katsayısını .74 ve Cronbach alfa iç tutarlık katsayısını .60 olarak hesaplamıştır. Ölçekten alınan puan yükseldikçe, çocukların ebeveynlerini daha fazla sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algılama düzeyleri yükselmektedir..

Denetleme boyutu: Denetleme alt boyutu çocukların ebeveynlerini ne derece kontrollü ve denetleyici olarak algıladıklarını ölçmeyi amaçlar. Yılmaz (2000) denetleme alt boyutunun test-tekrar test güvenirlik katsayısını .93 ve Cronbach alfasını .75 olarak saptamıştır. Ölçekten alınan yüksek puan, denetlemenin yüksek olduğunu göstermektedir.

Psikolojik özerklik boyutu: Ebeveynlerin demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirildiklerini ölçmeyi amaçlar. Yılmaz (2000) psikolojik özerklik alt ölçeği için test-tekrar güvenirlik katsayısını .79 ve Cronbach alfasını .67 olarak bulmuştur. Ölçekten alınan yüksek puan, çocukların ebeveynlerini daha fazla demokratik olarak algıladıklarını göstermektedir.

Kişisel Bilgi Formu

Çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Bu formda toplam 13 soru bulunmaktadır. İlk 6 soru araştırmaya katılan ergenlerin sosyo-demografik özelliklerine ilişkin bilgileri toplama amacıyla sorulmuştur. 7. soru evde internet bağlantısı olup olmadığını, 8. soru internete nereden bağlanıldığını, 9. Soru ise günlük internete bağlı kalınan süreyi belirlemektedir. 10. – 11. ve 12. sorular ise öğrencilerin eğitim yaşamlarında aile katılımını ölçmeye yönelik sorulardır. Akkök'e (2004) göre

aile katılımı uygulamaları okul temelli aile katılımı ve ev temelli aile katılımı olmak üzere iki ana başlık altında toplanmaktadır. Fantuzzo, McWayne, ve Perry (2004) ise yaptıkları bir çalışmada aile katılım çalışmalarını üç boyutta ele almışlardır. Bu boyutlar okul temelli, okul-aile işbirliği temelli ve ev temelli katılımlardır. Okul temelli katılım ailelerin, okul ve sınıf içi faaliyetlere katılımlarını ifade eder. Okul - aile işbirliği temelli katılım, ailelerin öğretmenlerle iletişime girme ve bu iletişimi devam ettirme süreçlerini kapsar. Ev temelli katılım ise ailelerin evde çocuklarına uygun çalışma ortamı sağlamalarını kapsar. Bu bilgiler de göz önüne alınarak 10. soru okul temelli katılım, 11. soru ev temelli katılım, 12. soru ise okul – aile işbirliği temelli katılımı ölçmeye yönelik sorulardır.

Verilerin Toplanması

Araştırma sürecinde kullanılacak ölçekler literatür taranarak tespit edilmiş ve ölçek sahiplerinden ölçek kullanım izni alındıktan sonra Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün izniyle 2011 – 2012 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Ankara ili Polatlı ilçesinde belirlenen ilköğretim okullarında öğrenimlerini sürdürmekte olan ilköğretim II. kademe öğrencilerine uygulanan kişisel bilgi formu, internet bağımlılığı ölçeği ve anne – baba tutum ölçeği aracılığıyla veriler toplanmıştır. Bu uygulama araştırmacı tarafından okul müdürlerinin de bilgisi ve izni dâhilinde ders saatleri içerisinde gerçekleştirilmiş, ölçek maddelerinin daha iyi anlaşılabilmesi için araştırmacı tarafından öğrencilere ayrıntılı bilgi verilmiştir. Araştırmaya 420 öğrenci dahil edilmiş, kullanılan veri toplama araçlarının uygulanmasından sonra katılımcıların verdiği yanıtlar kontrol edilerek ölçme araçlarının standartları dışında yanıtlanan veya boş bırakılan 26 form değerlendirmeye alınmamıştır.

Verilerin Analizi

Veriler, bilgisayar ortamında SPSS 17 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Birinci amacın analizinde t testi ve varyans analizi tekniklerinden yararlanılmıştır. İnternet bağımlılığı puanlarının cinsiyete ve evde internet bağlantısı olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için bağımsız örneklem için t

testi kullanılmıştır. Öğrencilerin internet bağımlılığı puanlarının; okudukları sınıf düzeyi, internete bağlandıkları mekan, günlük internet kullanım süreleri, aile katılımları ve akademik başarıları değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için tek yönlü varyans analizi tekniğinden yararlanılmıştır. Tek Yönlü Varyans analizi ikiden fazla bağımsız değişken olduğunda gruplar arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla kullanılan bir yöntemdir (Büyüköztürk, 2010).

Araştırmada, ikinci amaç çerçevesinde yapılan analizlerde iki sürekli değişken (anne baba tutum ölçeğinden alınan puanlar ve internet bağımlılığı ölçeğinden alınan puanlar) arasındaki ilişkinin anlamlı olup olmadığını belirlemek için Pearson Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Büyüköztürk (2010)'e göre, Pearson Korelasyon Katsayısı iki değişken arasındaki ilişkinin miktarını bulup yorumlamak amacıyla kullanılır.

BÖLÜM IV

BULGULAR

Bu bölümde, yapılan istatistiksel analizler ve bu analizler sonucunda elde edilen veriler ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

1. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık Düzeylerine ilişkin Bulgular

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puana göre internet bağımlılığı durumlarına ilişkin frekanslar ve yüzdelik dağılımları çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 5. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Durumlarına İlişkin Bulgular:

İnternet Bağımlılığı Durumu	Frekans	Ölçekten Aldıkları Puan Aralığı	Yüzde (%)
İnternet Bağımlıları	7	100 - 80	1,8
Semptom Gösterenler	41	79 - 50	10,4
Semptom Göstermeyenler	346	50 - 0	87,8
Toplam	394		100

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin toplam madde puanlarına göre internet bağımlılığı durumları, kullanılan ölçeğin standartları dikkate alınarak üç grupta sınıflandırılmıştır. Analiz sonuçlarına göre öğrencilerin % 1,8'i (7 kişi) internet bağımlısı, % 10,4'ü (41 kişi) semptom gösterenler (internet

bağımlısı olma riski taşıyanlar), % 87,8'i(346 kişi) semptom göstermeyenler sınıfındandır.

Araştırmanın birinci amacı çerçevesinde yanıt aranan sorulara ilişkin yapılan veri analizlerine ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir.

1. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Puanın Çeşitli Değişkenlere (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, akademik başarı, evde internet bağlantısı olma durumu, internet bağlanan mekân, günlük internet kullanım süresi, aile katılımı) Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

a. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Puanlarının Cinsiyet Bakımından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusudur. Cinsiyete göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki farkın manidarlığına ilişkin bağımsız gruplar için t-testi sonuçları Çizelge 6’da sunulmaktadır.

Çizelge 6: Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı puanlarına ilişkin Bulgular:

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kız	214	22,54	18,85	392	3,83	0,000
Erkek	180	30,42	21,89			

P< .05

Çizelge 6 incelendiğinde, kızların internet bağımlılığı puan ortalamalarının 22.54; erkeklerin puan ortalamalarının ise 30.42 olduğu

görülmektedir. Öğrencilerin cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında anlamlı farklılaşma bulunmuştur ($t(392) = 3,83, p < .05$).

b. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Puanlarının Yaş Bakımından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci amacı kapsamında yanıt aranan sorulardan biri de *“ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?”* sorusudur. İnternet bağımlılığı puan ortalamalarının, araştırmaya katılan öğrencilerin yaş düzeylerine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Bulgular Çizelge 7’de sunulmaktadır.

Çizelge 7. Yaş Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları:

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	5172,979	4	1293,245	3,097	,016	12- 13 12-14
Gruplariçi	162444,483	389	417,595			
Toplam	167617,462	393				

Çizelge 7’de, internet bağımlılığı puan ortalamalarının katılımcıların yaş düzeylerine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F 3,097, p < 0.05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin uygulanacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda varyanslar homojen bulunmamıştır ($LF=5,419; p < ,001$).

Bunun ardından varyanslar homojen olmadığında kullanılan Tamhane's T2 Testi tercih edilmiş ve karşılaştırma sonuçlarına göre 12 yaşındaki öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalaması ile 13 ve 14 yaşındaki öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında 13 ve 14 yaşındaki öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları aleyhine anlamlı bir farklılık saptanmıştır.

c. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Puanlarının Sınıf Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri de “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusudur. Araştırmaya katılan 6. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamaları 21,6960, 7. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamaları 29,5234, 8. sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamaları ise 27,0284'tür. İnternet bağımlılığı puan ortalamalarının, araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Bulgular Çizelge 8'de sunulmaktadır.

Çizelge 8. Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları:

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	4045,198	2	2022,599	4,835	,008	6- 7 6-8
Gruplarıçi	163572,264	391	418,343			
Toplam	167617,462	393				

p<.05

Çizelge 8’de, internet bağımlılığı puan ortalamalarının katılımcıların sınıf düzeylerine göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F 4,835$; $p<0.05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin uygulanacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda varyanslar homojen bulunmamıştır ($LF=9,131$; $p< 0,05$).

Bunun ardından varyanslar homojen olmadığında kullanılan Tamhane’s T2 Testi tercih edilmiş ve testin sonuçlarına göre 7 ve 8. sınıftaki öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları ile 6. sınıftaki öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalaması arasındaki farkın anlamlı olduğu belirlenmiştir.

d. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Puanlarının Evde İnternet Bağlantısı Olma Durumu Bakımından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi evde internet bağlantısı olma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusudur. Evde internet bağlantısı olma durumuna göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki farkın manidarlığına ilişkin bağımsız gruplar için t-testi sonuçları Çizelge 9’da sunulmaktadır.

Çizelge 9: Öğrencilerinin Evde İnternet Bağlantısı Olma Durumuna Göre İnternet Bağımlılığı Puanlarına İlişkin Bulgular:

Ev Bağlantısı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Var	231	30,22	22,46	392	4,79	0,000
Yok	163	20,36	16,15			

$p< .05$

Çizelge 9 incelendiğinde, evinde internet bağlantısı olan katılımcıların internet bağımlılığı puan ortalamaları 30,22; evinde internet bağlantısı olmayan katılımcıların puan ortalamasının ise 20.36 olduğu görülmektedir. Öğrencilerin evde internet bağlantısı olma durumuna göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($t(392) = 4,79$, $p=.000$).

e. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Puanlarının İnternete Bağlanılan Mekâna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi internete bağlanılan mekâna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusudur. Öğrencilerin internete bağlandıkları mekan değişkenine göre puan ortalamalarına bakıldığında evden bağlananların puan ortalamasının 29.53, internet kafeden bağlananların 25.45, okuldan bağlananların 20,05, telefondan bağlananların ise 17,90 olduğu görülmektedir. İnternet bağımlılığı puan ortalamalarının, araştırmaya katılan öğrencilerin internete bağlandıkları mekâna göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığı test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Bulgular Çizelge 10’da sunulmaktadır.

Çizelge 10. Öğrencilerin İnternete Bağlandıkları Mekâna Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları:

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	7856,836	3	2618,945	6,393	,000	Ev- okul Ev-Telefon
Gruplarıçi	159760,626	390	409,643			
Toplam	167617,462	393				

$p<.05$

Çizelge 10'da, internet bağımlılığı puan ortalamalarının katılımcıların internete bağlandıkları mekâna göre manidar bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($F=6,393$; $p<0.05$). Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin uygulanacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliğine bakılmıştır. Yapılan analiz sonucunda varyanslar homojen bulunmamıştır ($LF=3,630$; $p<0,05$). Bunun ardından varyanslar homojen olmadığında kullanılan Tamhane's T2 Testi tercih edilmiş ve karşılaştırma sonuçlarına göre internet evden bağlanan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları okuldan ve telefondan bağlanan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir.

f. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Puanlarının Günlük İnternet Kullanım Süresi Bakımından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan birisi de *“ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyleri günlük internet kullanım sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?”* sorusudur. Araştırmaya katılan ve günde 15-45 dakika internete bağlanan öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamaları 16,02, günde 1-2 saat internete bağlanan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları 27,66, günde 3-4 saat internete bağlanan öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamaları 43,00, 4-5 saat internete bağlanan öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamaları 49,60, günde 6 saat ve üzeri süre internete bağlanan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları ise 72,81'dir.

Bu sonuçlar internete bağlanılan süre arttıkça internet bağımlılığı puan ortalamalarının arttığını göstermektedir. İnternet bağımlılığı puan ortalamalarının, araştırmaya katılan öğrencilerin günlük internet kullanım süresine göre manidar bir şekilde farklılaşıp farklılaşmadığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Bulgular çizelge 11'de sunulmaktadır.

Çizelge 11. Öğrencilerin Günlük İnternet Kullanım Sürelerine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları:

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	62367,717	4	15591,929	57,627	000	Tüm gruplar
Gruplarıçi	105249,745	389	270,565			
Toplam	167617,462	393				

Çizelge 11’de katılımcıların internet bağımlılığı puan ortalamalarının günlük internet kullanım süresine değişkenine göre anlamlı bir farklılık sergilediği görülmektedir. [F 57;627, $p<0.05$]. Bunun ardından farklılıkların kaynaklarını belirlemek amacıyla tamamlayıcı Post-hoc analizlerine geçilmiştir. Hangi post-hoc tekniğinin uygulanacağına karar vermek için öncelikle varyansların homojenliği denetlenmiştir. Yapılan analiz sonucunda varyanslar homojen bulunmamıştır ($LF=2,962$; $p< 0,05$). Bunun ardından varyanslar homojen olmadığından kullanılan Tamhane’s T2 Testi tercih edilmiştir. Bu sonuçlara göre bütün gruplar arasındaki fark manidardır. Bu sonuçlara göre günlük internet kullanım süresi arttıkça internet bağımlılığı puan ortalamaları da artmaktadır.

g. Öğrencilerin İnternet Bağımlılığı Puanlarının Ailenin Eğitime Katılım Durumu Bakımından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı düzeyi ailelerinin eğitime katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?*” sorusudur. Okul, ev ve işbirliği temelli aile katılımını belirlemek için katılımcılara her üç boyuttan birer soru sorulmuştur.

Araştırmaya katılan ve aileleri okul temelli eğitime katılım sağlayan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları 23,92, aileleri bazen katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları 26,26, aileleri katılmayan

öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalaması ise 29,45'tir. Okul temelli aile katılımı düştükçe internet bağımlılığı puan ortalamaları yükselmektedir. Bu gruplar arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Bulgular Çizelge 12'de sunulmaktadır.

Çizelge 12: Öğrencilerin Okul Temelli Aile Katılımı Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1303,414	2	651,707	1,532	,217	
			425,356			
Gruplarıçi	166314,048	391				
Toplam	167617,462	393				

Çizelge 13'te görüldüğü gibi katılımcıların internet bağımlılığı puan ortalamalarının okul temelli aile katılımı durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda grupların internet bağımlılığı ortalaması arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F = 1,532$; $p > ,05$).

Araştırmaya katılan ve aileleri ev temelli eğitime katılım sağlayan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları 25,45, aileleri bazen katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları 30,26, aileleri katılmayan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalaması ise 29,66'dır. Tabloda da görüleceği gibi aile katılımı yüksek olan öğrencilerde internet bağımlılığı puan ortalamaları daha düşüktür. Bu gruplar arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Bulgular Çizelge 14'te sunulmaktadır.

Çizelge 14. Öğrencilerin Ev Temelli Aile Katılımı Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları:

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1104,673	2	552,336	1,297	,275	
			425,864			
Gruplarıçi	166512,789	391				
Toplam	167617,462	393				

Çizelge 14'te görüldüğü gibi katılımcıların internet bağımlılığı puan ortalamalarının ev temelli aile katılımı durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda grupların internet bağımlılığı puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,297$; $p>,05$).

Araştırmaya katılan ve aileleri okulla işbirliği temelli eğitime katılım sağlayan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları 24,92, aileleri bazen katılan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları 34,20, aileleri katılmayan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalaması ise 27,76'dır. Bu sonuçlara göre aile katılımı yüksek olan öğrencilerde internet bağımlılığı puan ortalamaları daha düşüktür. Bu gruplar arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için Tek Yönlü Varyans Analizi yapılmıştır. Bulgular Çizelge 15'te sunulmaktadır.

Çizelge 15. Öğrencilerin Okulla İşbirliği Temelli Aile Katılımı Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı Puan Ortalamaları Arasındaki Farklılığa İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları:

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplararası	1377,798	2	688,899	1,620	,199	
			425,165			
Gruplarıçi	166239,664	391				
Toplam	167617,462	393				

Çizelge 15'te görüldüğü gibi katılımcıların internet bağımlılığı puan ortalamalarının okulla işbirliği temelli aile katılımı durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek üzere yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi sonucunda grupların internet bağımlılığı puanları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($F= 1,620$; $p>,05$).

2. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların İlişisine Yönelik Bulgular

Araştırmanın ikinci amacı çerçevesinde yanıt aranan sorulara ilişkin yapılan veri analizlerine ilişkin bulgulara aşağıda yer verilmiştir:

a. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Anne – Baba Tutum Ölçeğinin Kabul/İlgi Alt Boyutundan Aldıkları puanların ilişkisi

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puanlar ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin kabul/ilgi alt boyutundan aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” sorusudur. Katılımcıların internet bağımlılığı ölçeği toplam puanları ile kabul/ilgi alt ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları Çizelge 16’da sunulmaktadır.

Çizelge 16: Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Puanları ile Kabul/ İlgi Alt Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

	ABTÖ Kabul / İlgi Alt Ölçeği Puanı
İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	- 0,157**
*P < .05	

İnternet bağımlılığı ölçeği toplam puanı ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından kabul / ilgi alt ölçek puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r = 0.157$, $p < .05$. Buna göre kabul / ilgi alt ölçeğinden alınan puanlar arttıkça internet bağımlılığı davranışını sergileme olasılığının da düştüğü söylenebilir.

b. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Anne – Baba Tutum Ölçeğinin Denetleme Alt Ölçeğinden Aldıkları Puanların İlişkisi

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin Denetleme alt ölçeğinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” sorusudur. Katılımcıların internet bağımlılığı ölçeği toplam puanları ile denetleme alt ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları Çizelge 17’de sunulmaktadır.

Çizelge 17: Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Puanları ile Denetleme Alt Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

	ABTÖ Denetleme Alt Ölçeği Puanı
İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	- 0,369**

*P < .05

İnternet bağımlılığı Ölçeği toplam puanı ve Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından denetleme alt ölçek puanları arasında orta düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir, $r = 0.369$, $p < .05$. Buna göre denetleme alt ölçeğinden alınan puanlar arttıkça internet bağımlılığı davranışını sergileme olasılığının da düştüğü söylenebilir.

c. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Anne – Baba Tutum Ölçeğinin Psikolojik Özerklik Alt Boyutundan Aldıkları puanların ilişkisi

Araştırma kapsamında yanıt aranan sorulardan biri “*ilköğretim II. kademe öğrencilerinin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları toplam puan ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin Psikolojik Özerklik alt boyutundan aldıkları puanlar arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?*” sorusudur. Katılımcıların internet Bağımlılığı Ölçeği toplam puanları ile Psikolojik Özerklik alt ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla hesaplanan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı sonuçları Çizelge 18’de sunulmaktadır.

Çizelge 18: Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Puanları ile Psikolojik Özerklik Alt Ölçeği Puanları Arasındaki İlişki

	ABTÖ Psikolojik Özerklik Alt Ölçeği Puanı
İnternet Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	- 0,158**
*p < .05	

İnternet bağımlılığı ve Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından psikolojik özerklik alt ölçek puanları arasında düşük düzeyde, negatif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. ($r = 0.158$, $p < .05$). Buna göre Anne Baba Tutum Ölçeğinin psikolojik özerklik alt ölçeğinden alınan puanlar arttıkça internet bağımlılığı davranışını sergileme olasılığının da düştüğü söylenebilir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın bulguları, alanyazında konuya ilişkin yer alan çalışmaların bulgularıyla karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

1. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı Düzeyinin İncelenmesi

Bu araştırmada kullanılan internet bağımlılığı ölçeği internet bağımlılığıyla ilgili; internet bağımlısı, semptom gösterenler ve bağımlı olmayanlar şeklinde üç düzey vermektedir. Bu araştırmaya katılan öğrencilerin internet bağımlılığı ölçeğinden aldıkları puanlara göre, öğrencilerin % 1,8'inin (7 kişi) internet bağımlısı, % 10,4'ünün (41 kişi) semptom gösterenler (internet bağımlısı olma riski taşıyanlar), % 87,8'i (346 kişi) semptom göstermeyenler olduğu belirlenmiştir.

Konuyla ilgili daha önce yapılan ve bu araştırmada kullanılan ölçeğin kullanıldığı araştırmalar incelendiğinde bu verileri destekleyen sonuçlar görülmektedir. Bayraktar (2001) tarafından yapılan çalışmada internet kullanan ergenlerin %1.1'i "Patolojik İnternet Kullanıcısı", %11'i "Semptom Gösteren" ve %87.8'i "Semptom Göstermeyen" şeklinde tespit edilmiştir. İnan (2010) tarafından yapılan bir araştırmada, 524 öğrenciden %0,4'ü internet bağımlısı, %9.2 semptom gösterenler (olası bağımlı veya risk altında olanlar), geriye kalan 474'u %90.5 ise semptom göstermeyenler olarak bulunmuştur. Gencer (2011) tarafından yapılan bir araştırmada ise 1328 öğrenciden % 2,7 internet bağımlısı, % 24,3 semptom gösterenler, % 73,00 ise bağımlı olmayanlar olarak tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde bu araştırma bulgusunun diğer araştırmalardaki bulgularla uyumlu olduğu görülmektedir. Her ne kadar

bağımlı olanların oranı düşük gibi görünse de çalışma grubunun % 10 gibi önemli bir oranı semptom gösterenler sınıfında yer almaktadır. Bu bulguya göre internet bağımlılığının ergenler için önümüzdeki süreçlerde de önemli bir risk faktörü olduğunu öngörmek mümkündür. Bayraktar (2001)'e göre Türkiye, batı kültürü ile doğu kültürü arasında bocalamakta ve batı kültürünün normları giderek ağır basmaktadır. Bu durum özellikle yeniliklere en açık olan ergenlerde gözlemlenmektedir. İnternet kullanımının ve internet bağımlılığının da en çok ergenlerde ortaya çıktığı görülmektedir. Ülkemizde Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi bünyesinde 2011 yılında açılan İnternet Bağımlılığı Polikliniğinde birçok internet bağımlısının tedavi edildiği belirtilmektedir (<http://www.ntvmsnbc.com>).

2. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Toplam Puanın Çeşitli Değişkenlere (cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi, akademik başarı, evde internet bağlantısı olma durumu, internet bağlanan mekan, günlük internet kullanım süresi, aile katılımı) Göre İncelenmesi

a. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Cinsiyet Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı Puanlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre “internet bağımlılığı” puanları incelendiğinde, internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında erkeklerin aleyhine anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bu bulgulara göre, erkek öğrencilerin kız öğrencilere oranla daha fazla internet bağımlılığı açısından risk altında oldukları söylenebilir. Bu bulgular, literatür incelendiğinde bir çok araştırma tarafından da desteklenmektedir. Bayraktar (2001), Mythily ve arkadaşları (2008), Yang ve Tung (2007), Günüş (2009), Esen (2010), İnan (2010), Berber Çelik Ve Odacı (2011), Döner (2011), Gencer (2011), yaptıkları araştırmalarda internet bağımlılığının cinsiyet değişkenine göre erkekler aleyhinde anlamlı bir farklılaşma gösterdiğini saptamışlardır. Park ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırmada cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Erkek ve kız öğrenciler arasındaki bu farkta kültürün etkisinin olduğunu söylemek mümkündür; çünkü Türkiye’de yapılan birçok

araştırmada bu bulguya rastlanırken, yurtdışında yapılan çalışmalarda cinsiyete göre internet bağımlılığı puanlarında anlamlı olarak farklılaşmanın olduğu az sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Türkiye’de, erkek ergenlere diğer birçok konuda olduğu gibi aşırı internet kullanımı konusunda da kız ergenlere oranla daha fazla müsamaha gösteriliyor olması muhtemeldir. Kültüre bağlı olarak kız çocuklarına ev işi vb. konularda daha çok sorumluluk yüklenirken erkek çocuklardan bu beklentinin olmaması ve bu yüzden erkek ergenlerin internete girmeye daha çok zaman bulması ihtimal dâhilindedir. Yine bu bulgular erkek ergenlerde ebeveyn denetiminin daha düşük olması, erkek ergenlerin internet kafe vb. mekânlara gidilmesine daha az müdahale edilmesi ihtimalini de düşündürmektedir. Bayraktar (2001)’e göre ergenlik döneminde cinsiyet rolleri belirginleşmekte ve erkekler teknolojiye daha yatkın olarak yetiştirilmektedir. Bu açıdan bakıldığında erkek ergenlerin internet bağımlılığı gibi teknolojiyle yakından bağlantılı bir problemde daha fazla risk altında olması anlaşılırdır.

b. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Yaş Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı puanlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılanların internet bağımlılığı puan ortalamalarının yaşlarına göre manidar bir şekilde farklılaştığı ve bu farklılığın 12 yaş ile 13 ve 14 yaşında olan öğrenciler arasında olduğu görülmektedir. Yani 13 ve 14 yaşında olan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamaları daha yüksektir. Bayraktar (2001) tarafından yapılan araştırmada da 15-17 yaş grubunun 12-14 yaş grubuna göre daha fazla patolojik internet kullanıcısı olduğu, 12-14 yaş grubunda ise sınırlı semptomların görüldüğü belirtilmiştir. Bu araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde 12 yaş grubunda internet bağımlılığının daha az görüldüğü ve 13-14 yaş grubuna oranla bu yaş grubunun daha az risk altında olduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca 12 yaş grubunda ebeveyn denetiminin daha etkili olması ve buna bağlı olarak internet bağımlılığının da düşük olması muhtemeldir. Ergenlik belirtilerinin daha yoğun olduğu 13 ve 14 yaşlarında ise ebeveynlerin denetimde zorlanması muhtemeldir.

c. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Sınıf Düzeyi Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı puanlarının İncelenmesi

Katılımcıların internet bağımlılığı puan ortalamalarının katılımcıların sınıf düzeylerine göre manidar bir şekilde farklılaştığı, bu farklılaşmanın 6. sınıflar ile 7. ve 8. sınıflar arasında 7. ve 8. sınıflar aleyhine olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre 7. ve 8. Sınıf öğrencilerinin internet bağımlılığı puan ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde 6. sınıflardan daha yüksek olduğu söylenebilir. Literatür incelendiğinde İnan (2010)'un çalışmasında da internet bağımlılığı puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaştığı görülmektedir. Numanoğlu ve Bayır (2012) ise çalışmalarında ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde günlük internet kullanımının sınıf düzeyi büyüdükçe arttığını, 8. sınıfların interneti daha fazla bağımlılık yaratan bir unsur olarak algıladıklarını ve ailelerin koyduğu internet kullanım süresi sınırına en çok 6. sınıfların uyduğunu belirtmişlerdir. Bu bulgulara göre 7. ve 8. sınıfların 6. sınıflara oranla internet bağımlılığı açısından daha fazla risk altında oldukları söylenebilir. Öğrencilerin sınıf düzeyi ile yaşları paraleldir ve yaş faktörüyle de bağlantılı olarak ebeveyn denetiminin bu sınıf düzeyinde daha etkili olduğu yorumu yapılabilir. Gelişimsel bir bakış açısıyla bakıldığında ergenlerin yaşları ve sınıf düzeylerine göre internet bağımlılığı puanlarının farklılaşması önemli bir bulgudur. Bu bulgunun okul psikolojik danışmanlarının çalışmalarında göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.

d. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Evde İnternet Bağlantısı Olma Durumuna Göre İnternet Bağımlılığı puanlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin evde internet bağlantısı olma durumuna göre "internet bağımlılığı" puanları incelendiğinde, internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında evinde internet bağlantısı olanların aleyhine anlamlı farklılaşma bulunmuştur. Bu bulgular, literatür incelendiğinde İnan (2010) tarafından yapılan araştırmanın sonuçlarıyla da paralellik göstermektedir. Günüç'ün (2009) yaptığı çalışmada ise bu değişkene göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Bu bulgulara göre, evinde internet

bağlantısı olan öğrencilerin evinde bağlantı olmayan öğrencilere oranla daha fazla internet bağımlılığı riski taşıdıkları söylenebilir. İnan'a (2010) göre günün her saatinde denetimsiz bir şekilde internete erişim imkanı bulan öğrenciler bu imkanı bulamayan akranlarına göre bağımlılık açısından daha çok risk altındadırlar. Bazı ebeveynlerin ergenlik dönemine giren çocuklarını evde tutabilmek için, bazı ebeveynlerin ise internetten gelecek olası risklerin ve internetin bağımlılık yapma riskinin farkında olmadıkları için çocuklarının evde denetimsiz bir şekilde interneti kullanmalarına izin vermeleri muhtemeldir. Bu bulgunun özellikle ebeveyn eğitiminde ve okul rehberlik servisleri tarafından yapılan müşavirlik çalışmalarında işe yarayabileceği düşünülmektedir.

e. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin “İnternete Bağlanılan Mekân” Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı puanlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin “internete bağlanılan mekan değişkenine göre “internet bağımlılığı” puanları incelendiğinde, internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında evden bağlananlar ile okul ve telefondan bağlananlar arasında evden bağlananların aleyhine anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Puan ortalamalarına bakıldığında en çok evden bağlananların puanının yüksek olduğu, bunu internet kafeden bağlananların takip ettiği görülmektedir. Okuldan ve telefondan bağlananların puan ortalamaları ise düşüktür. Bu veri literatürde ve Gencer (2011)'in yaptığı çalışmalarla da paralellik göstermektedir. Bu bulgulara göre, evden internete bağlanan öğrencilerin okul ve telefondan bağlananlara oranla daha fazla internet bağımlılığı açısından risk altında oldukları söylenebilir. Okul ve telefondan bağlananların puanlarının düşük olmasında MEB'e bağlı okullarda bazı sitelerin engelli olması ve kullanım saatinin sınırlı olması, telefondan da bazı bağlantılara ulaşamaması faktörü göz önünde bulundurulmalıdır. Özellikle evde ve internet kafede denetimsiz bir şekilde internete bağlanan öğrencilerde bağımlılık riski daha yüksektir. Bu araştırma kapsamında da evinde internet bağlantısı olan ergenlerin internet bağımlılığı puanının daha yüksek olduğu bulgulanmıştır. Evde internet bağlantısının olması günün her saatinde internete ulaşılabilmesi internet bağımlılığı riskini arttırmaktadır. Bu bulgu özellikle okullarda rehberlik servislerince yürütülen çalışmalar

kapsamında yürütülen “riskli yaşam şartlarıyla mücadele eylem planları” hazırlanıp uygulanırken göz önünde bulundurulabilir. İlköğretim II. kademe öğrencilerinde internet bağımlılığının en fazla ev ve internet kafeden bağlanan öğrencilerde görülmesi okul rehberlik servisleri tarafından; evde internet kullanımının denetlenmesine ilişkin ebeveynlerle, internet kafe gibi mekânlarda ergenlerin internet kullanımının denetlenmesi için internet kafe sahipleriyle ve internet kafeleri denetleyen görevlilerle işbirliği içinde yürütülecek çalışmalarda yararlanılabilecek bir bulgudur.

f. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Günlük İnternet Kullanım Süresi Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı puanlarının İncelenmesi

Araştırmaya katılan öğrencilerin “günlük internet kullanım süresi” değişkenine göre “internet bağımlılığı” puanları incelendiğinde, internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında interneti daha uzun süre kullananların aleyhine anlamlı bir farklılaşma olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu yurtiçi ve yurtdışı literatürde yer alan çoğu araştırma sonucuyla da uyumludur. Bu değişkenin incelendiği birçok araştırmada da internet kullanım süresi arttıkça bağımlılığın arttığı sonucunda ulaşılmıştır. Örneğin; Young (2006), Smahel, Brown ve Blinka (2012), Mesch (2003), Döner (2011), Gencer (2011)’in yaptıkları araştırmalar incelendiğinde, internet kullanım süresiyle ilgili bulguların buradaki sonuçlarla uyumlu oldukları görülmektedir. Bayraktar (2001) internet kullanım sıklığının internet bağımlılığında önemli bir belirleyici olduğunu, fakat internet bağımlılığının mı sık kullanıma sık kullanımın mı internet bağımlılığına yol açtığı konusunun net olmadığını belirtmektedir. Araştırmanın bu bulgusu, DSM –IV (2005)’te yer alan madde bağımlılığı kriterlerini hatırlatmaktadır. Bu kriterlerden tolerans gelişmesi (maddenin etkisinin ortaya çıkabilmesi için kullanılan madde miktarının artırılması ihtiyacı) ve maddeyi sağlamak ve kullanmak için büyük zaman harcama kriterleri günlük internet kullanımı arttıkça internet bağımlılığının da artması bulgusuyla ilişkilendirilebilir. İnternet bağımlılarının aynı hazzı alabilmek için gittikçe daha uzun süre internete bağlandıkları ve internete bağlanabilmek için daha uzun süre zaman harcamayı göze aldıkları yorumu yapılabilir.

g. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Ailenin Eğitime Katılım Durumu Değişkenine Göre İnternet Bağımlılığı puanlarına ilişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin “aile katılımı (ev, okul ve işbirliği temelli) ” değişkenine göre “internet bağımlılığı” puanları incelendiğinde, aile katılımı düzeyi daha yüksek olanların bağımlılık puan ortalamaları daha düşük olsa da bu farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu konuda öğrencilerin çok uzun ölçekleri doldurma konusunda sıkıntı yaşayacakları göz önünde bulundurularak aile katılımı ölçeği yerine kişisel bilgi formuyla bilgi toplandığından yeterince kapsamlı veri alınamadığı ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. İstatistiksel olarak anlamlı olmasa da aile katılımı düzeyi yüksek olanların internet bağımlılığı puan ortalamalarının daha düşük olması önemli bir veridir. . Literatürde bu konuyla ilgili herhangi bir araştırmaya rastlanmamışsa da okulla işbirliği içinde olan ve okulla ilgili etkinliklere katılan velilerin rehberlik servisleri ve öğretmenlerden olumsuz davranışları önleme konusunda destek aldıkları, evde uygun bir çalışma ortamı sağlamanın internet bağımlılığı riskini istatistiksel olarak anlamlı olmasa da azalttığı yorumu yapılabilir.

3. Katılımcıların İnternet Bağımlılığı Ölçeği ve Anne Baba Tutum Ölçeğinden Aldıkları Puanların İlişkisinin İncelenmesi

a. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Anne – Baba Tutum Ölçeğinin Kabul / İlgil Alt Boyutundan Aldıkları puanların ilişkisi

Katılımcıların internet bağımlılığı ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından kabul / ilgi alt ölçek puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre kabul / ilgi alt ölçeğinden alınan puanlar arttıkça internet bağımlılığı davranışını sergileme olasılığının da düştüğü söylenebilir. Alanyazında bu araştırma bulgusuna paralel bulgular özellikle yurtdışında yapılan araştırmalarda görülmektedir. Xiukin ve ark. (2010) yaptıkları bir araştırmaya göre, bağımlı olan ergenlerin bağımlı olmayanlara oranla aile sıcaklığını hissetmede eksiklikleri olduğu ve

ebeveynleri tarafından reddedildikleri, anneleri tarafından daha çok cezalandırıldıkları saptanmıştır. Park ve ark. (2008) de yaptıkları bir araştırmada internet bağımlılığının ebeveyn tutumları, aile içi iletişim, aile içi şiddet gibi değişkenlerle ilişkili olduğu, olumlu anne baba tutumları ve aile içi iletişimin koruyucu faktörler olduğu, aile içi şiddetin ise internet bağımlılığı konusunda bir risk faktörü olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Eijnden ve ark. (2010)'un yaptıkları bir çalışmaya göre, ailede kaliteli ve sağlıklı bir iletişimin olması ergenleri internet bağımlılığından uzaklaştırmaktadır. Mesch (2003) tarafından İsrail'de yapılan bir çalışmada da internet kullanım sıklığı ve aile ilişkilerinin kalitesi konusunda negatif bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer olarak Liu ve Kuo (2007) yaptıkları bir çalışmada internet bağımlılığı ve iyi aile ilişkileri arasında negatif bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Rosen ve ark. (2008) ise yaptıkları bir araştırmada yaşları daha büyük olan çocukların ebeveynlerinin reddedici ebeveyn tutumları sergilemeye yatkın olduğu ve anne baba tutumları ile internet bağımlılığı arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Esen (2010) tarafından yapılan bir araştırmada da aileden algılanan sosyal desteğin ergenlerde internet bağımlılığını yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Balkan (2010) tarafından KKTC'de yapılan ve aile işlevleri ile internet bağımlılığını konu alan bir araştırmada ise internet bağımlılığının aile içi iletişim, roller, duygusal tepki verebilme, gereken ilgiyi gösterebilme ve genel aile işlevleri ile sağlıksızlık yönünde ilişkili olduğu saptanmıştır. Ölçeğin bu alt boyutu ergenlerin ebeveynlerini sevecen, ilgili ve katılımcı olarak algılamasıyla ilgilidir ve ebeveynlerini böyle algılayan ergenlerin internet bağımlılığı gibi zararlı bir alışkanlığa kapılma olasılıklarının daha düşük olması bu yönüyle anlaşılabilir. Bu bulgunun özellikle aile rehberliği alanında önemli bir bulgu olduğu düşünülmektedir. PDR alanında çalışan meslek elemanlarının aile rehberliği ile ilgili çalışmalarında (müşavirlik, aile eğitimleri, vb.) bu veriyi göz önünde bulundurmaları yapılacak çalışmalara katkı sağlayabilir.

b. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Anne – Baba Tutum Ölçeğinin Denetleme Boyutundan Aldıkları Puanların İlişkisi

Katılımcıların internet bağımlılığı ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından denetleme alt ölçek puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre denetleme alt ölçeğinden alınan puanlar arttıkça internet bağımlılığı davranışını sergileme olasılığının da düştüğü söylenebilir. Araştırmanın bu bulgusu alanyazındaki çeşitli araştırmaların bulgularıyla da desteklenmektedir. Eijnden ve ark. (2010) tarafından yapılan bir çalışmada ebeveynlerin internet kullanımına karşı verdikleri tepkiler ve koydukları kuralların ergeni internet bağımlılığından koruduğu bulgulanmıştır. Yen ve ark. (2007) ise yaptıkları bir çalışmada ailenin internet kullanımına karşı takındığı olumlu tavır ve ailenin etkisinin düşük olmasının internet bağımlılığını arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Leung ve Lee (2011) yaptıkları bir araştırmada medya aracılığının (ebeveynlerin çocuklarıyla medya araçları hakkında konuşması, çocuklarına bu konuda sınırlar getirmesi ve medya araçlarını çocuklarıyla beraber kullanması) ve ebeveynlik stillerinin internet bağımlılığı ile ilişkili olduğunu, ebeveynlerin koyduğu sıkı kuralların internet bağımlılığını önlemede etkili olduğunu bulgulamışlardır. Çevik ve Çelikkaleli (2010)'nin yaptığı bir çalışmada da ergenlerin internet bağımlılığının algılanan anne baba tutumuna göre farklılaştığını ve bu farklılaşmanın ilgisiz anne baba tutumuna sahip olan ergenlerin aleyhine bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Rosen ve ark. (2008) yaptıkları bir araştırmanın sonuçlarına göre ise ebeveynlik tarzları ile ergenlerin myspacedeki davranışları, deneyimleri ve yaklaşımları arasında güçlü bir ilişki olduğu ve yaşı daha büyük olan ergenlerin anne babalarının internete daha az sınır koyma ve aşırı hoşgörülü tutumu benimseme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma kapsamında da hem anne baba tutumunun denetleme alt boyutundan düşük puan alan ergenlerin hem de yaşı daha büyük olan ergenlerin internet bağımlılığı daha yüksek çıkmıştır. Bu yönüyle de araştırmanın Rosen ve ark. (2008) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla paralel olduğunu söylemek mümkündür. Denetlemenin yüksek olduğu katılımcılarda internet bağımlılığının düşük olması bu araştırma

kapsamında beklenen bir sonuçtur çünkü denetlemenin düşük olması ergenin herhangi bir sınırla karşılaşmadan birçok riske açık olmasını beraberinde getirmektedir. İçinde bulunduğu gelişim döneminin de etkisiyle risk almaya oldukça açık olan ergenlerin internet bağımlılığı konusunda da risk almaya açık oldukları söylenebilir. Denetlemenin olmayışı ise bu riski daha da arttırmaktadır.

c. İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden Aldıkları Puanlar ile Anne – Baba Tutum Ölçeğinin Psikolojik Özerklik Alt Boyutundan Aldıkları puanların ilişkisi

Katılımcıların internet bağımlılığı puanları ile Anne Baba Tutum Ölçeğinin alt boyutlarından psikolojik özerklik alt ölçek puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buna göre psikolojik özerklik alt ölçeğinden alınan puanlar arttıkça internet bağımlılığı davranışını sergileme olasılığının da düştüğü söylenebilir. Alanyazında bu bulgu ile bire bir örtüşen bir bulguya rastlanmamışsa da Liu ve Kuo (2007), Eijnden ve ark. (2010) tarafından yapılan ve ailede sağlıklı ve kaliteli bir iletişimin ergeni internet bağımlılığından uzaklaştırdığı sonucuna ulaşılan araştırmalar bu bulguyla paralellik göstermektedir. Park ve ark. (2008) ise yaptıkları bir araştırmada olumlu anne baba tutumlarının internet bağımlılığı konusunda koruyucu bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Berber Çelik ve Odacı (2011) yaptıkları bir araştırmada internet bağımlılığı ile kendilik algısı arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kendilik algısına ilişkin ulaşılan bu sonucun da psikolojik özerklik ve internet bağımlılığı arasındaki negatif yöndeki ilişkiyle paralel olduğunu söylemek mümkündür.

Psikolojik özerklik alt ölçeği ebeveynlerin demokratik tutumu ne derece uyguladıklarını ve çocuğun bireyselliğini ifadeye ne derece cesaretlendirdiklerini ölçmeyi amaçlamaktadır. Yaşadığı aile ortamı çocuğa kendi benliğini ifade etme özgürlüğü tanıyorsa, sağlıklı bir olgunlaşma gerçekleşir. Anne ve babanın hoşgörüsünün dengede olması çocuğun kendine güvenen, yaratıcı, toplumsal bir birey olarak yetişmesini sağlar (Yılmaz, 2007). Demokratik (yetkin) tutumda çocukların özgüveni olup

kendilerini kontrol etme yetileri gelişmiştir. Dolayısıyla bağımlılık davranışının gelişme riski daha azdır (Tarhan ve Nurmedov, 2011). Bu yönüyle psikolojik özerklik boyutunda yüksek puan alan katılımcıların kendini kontrol etme yetilerinin gelişmiş olduğu göz önünde bulundurulduğunda internet bağımlılığında da kendilerini kontrol edebildikleri söylenebilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde araştırmadan elde edilen sonuçlara ve bu sonuçlara bağlı olarak önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Araştırmada kullanılan İnternet Bağımlılığı Ölçeğinden elde edilen puanlara göre çalışma grubundakilerin % 1,8'i internet bağımlısı, % 10,4'ü semptom gösterenler, % 87,8'i ise semptom göstermeyenler sınıfındadır.

Araştırmanın birinci alt amacı doğrultusunda ulaşılan sonuçlara bakılacak olursa; araştırmaya katılanların cinsiyetlerine göre internet bağımlılığı" toplam puanları incelendiğinde kız ve erkek öğrenciler arasında erkek öğrencilerin aleyhine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Yaş değişkenine göre internet bağımlılığı puan ortalamalarının anlamlı olarak farklılaştığı, bu farklılaşmanın 12 yaş ile 13 ve 14 yaş grupları arasında olduğu ve 13 ile 14 yaş grubundakilerin internet bağımlılığı puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrenim görülen sınıf düzeylerine göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında 7. ve 8. sınıfların aleyhine anlamlı farklılaşma görülmüştür. Evde internet bağlantısı olma durumuna göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında evinde bağlantı olanların aleyhine bir farklılaşma bulgulanmıştır. İnternete bağlanma mekanına göre internet bağımlılık puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu sonucuna ulaşılmış, bu farkın internete evden bağlananların aleyhine olduğu görülmüştür. Günlük internet kullanım süresi değişkenine göre internet bağımlılığı puan ortalamaları arasında günlük internet kullanım süresi yüksek olanların aleyhine anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur. Öğrencilerin ailelerinin eğitime

katılım durumu değişkenine göre ise gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmanın ikinci alt amacı doğrultusunda ulaşılan sonuçlara göre ise; İnternet Bağımlılığı leği toplam puanları ile Anne Baba Tutum leği alt ölçeklerinden kabul / ilgi, ve psikolojik özerklik puanları arasında düşük düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İnternet Bağımlılığı leği toplam puanı ile Anne – Baba Tutum leğinin alt ölçeklerinden denetleme puanları arasında ise orta düzeyde negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Öneriler

Araştırma sonuçlarına göre aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

1. Araştırma sonucuna göre ilköğretim II. kademe (ortaokul) öğrencilerinde internet bağımlılığı puan ortalamalarının; cinsiyet, yaş, sınıf düzeyi ve akademik başarı düzeylerine göre farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuçlar göz önünde bulundurularak okullarda kapsamlı gelişimsel rehberlik programları kapsamında internet bağımlılığına yönelik önleyici etkinliklere (rehberlik etkinlikleri, seminer, broşür hazırlama, vs.) yer verilebilir.
2. İlköğretim II. kademedeki (ortaokul) internet bağımlılığını önlemeye yönelik çalışmalar yapılırken yaş ve sınıf düzeyine göre oluşan farklılıklar göz önünde bulundurularak bağımlılık ortalamalarının daha düşük olduğu 6. sınıflara yönelik olarak önleyici çalışmalar, 7. ve 8. sınıflara yönelik ise hem önleyici hem de müdahale edici çalışmalar yapılabilir. Cinsiyete göre de puanlarda erkek öğrencilerin aleyhine bir farklılaşma olduğu için özellikle erkek öğrencilere yönelik önlemler (ailelerin ve öğretmenlerin bu konuda bilgilendirilmesi, toplumsal cinsiyet rollerinin etkilerine ilişkin çalışmalar yapılması, vs.) yararlı olabilir.
3. Evde internet bağlantısı olan, evden internete bağlanan ve günlük internet kullanım süresi yüksek olan öğrencilerin internet bağımlılığı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu göz önünde bulundurularak okul idareleri, rehberlik servisleri ve ailelerin işbirliği yaparak özellikle evde bilgisayar ve internet kullanımlarını kontrol etmeye çalışmaları yararlı olabilir.
4. Araştırma sonuçları; internet bağımlılığı ile anne baba tutumları (kabul/ilgi, denetleme ve psikolojik özerklik) arasında negatif ve anlamlı ilişkiler olduğunu göstermiştir. Bu ilişki göz önünde bulundurularak okullarda aileyi de sürece katan (aile eğitimi programları vs.) çalışmalarla ailelerin; aile içi iletişim, anne baba tutumlarının etkileri ve internet bağımlılığı konularında bilinçlendirilmesi yararlı olabilir. Yine daha geniş gruplara hitap edilmesi amacıyla aileleri bilinçlendirmek için televizyon, radyo, gazete gibi kitle iletişim araçlarının kullanılması da yararlı olabilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M.(2007). *Öğretmenlerin Ve Velilerin Okulöncesi Eğitim Kurumlarında Uygulanan Aile Katılımı Çalışmalarına İlişkin Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- AKSÜT, M. Batur Z. ve Avşar T. (9-11 Şubat 2006). *Sanalca, Sanal Odalarda İletişim ve Türkçe*, Akademik Bilişim Konferansında sunuldu. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (1994). *Psikiyatride Hastalıkların Tanımlanması ve Sınıflandırılması El Kitabı, Dördüncü Baskı (DSM-IV)* (Çev. ed.: E. Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği, Ankara, 2001
- Ankara Üniversitesi, (2011). *İletişim Teknolojilerinin Gelişimi II*. http://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/446/mod_resource/content/1/%C4%b0leti%C5%9Fim%20Teknolojilerinin%20Geli%C5%9Fimi%20II%20PDF%20belgesi%20.pdf adresinden 29.05.2012 tarihinde erişildi.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 55-67. Web: http://www.cappsy.org/archives/vol1/cap_1_6.pdf adresinden 1 Şubat .2012 tarihinde alınmıştır.
- Arnas, A. Y. (2011). *Aile Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı*. Vize Yayıncılık, Ankara.
- Aslan, S. A. *Ergenlerde Ana- Baba Tutumu, Sınav Kaygısı, Ders Çalışma Becerilerinin Lise Giriş Sınavını Yordama Düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Mersin.
- Balkan, E. (2011). *Üniversite Öğrencilerinin Bilgisayar- İnternet Bağımlılığı ve*

Aile Fonksiyonları Arasındaki İlişki. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 1C0290, 6, (1), 231-239.

Batıgün-Durak, A. Ve Hasta, D. (2010). İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, (11), 213-219

Baumrind, D. (1980). New Directions in Socialization Research. *American Psychologist*, 35, 639–652.

Bayraktar, F. (2001). *İnternet Kullanımının Ergen Gelişimindeki Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Beard, K. W., ve Wolf, E. M. (2001). Modification in the Proposed Diagnostic Criteria for Internet Addiction, *CyberPsychology & Behavior*, 4 (3), 377-380.

Berber Çelik, Ç. ve Odacı H. (22-24 Kasım, 2011) *Kendilik Algısı Ve Benlik Saygısının Problemlı İnternet Kullanımı Üzerindeki Yordayıcı Rolü*. International Computer & Instructional Technologies Symposium, 22-24 September 2011 Fırat University, Elazığ

Bilgin–Ülken, (2011). Televizyon İzlemede Anne-Baba Aracılığı İle Çocukların Saldırgan Davranışları Arasındaki İlişki. *Eskişehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*. 11 (1), 195-216

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Canbek, G. Ve Sağıroğlu, Ş. (2007) Çocukların ve Gençlerin Bilgisayar ve İnternet Güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10 (1), 33-39

Chou, C., Cordon, L. & Belland, J.C. (2005). A review of the research on internet addiction. *Educational Psychology Review*, 17(4), 363-388.

Çağır, G. ve Gürkan, U. (2010) Lise Ve Üniversite Öğrencilerinin Problemlı İnternet Kullanım Düzeyleri İle Algılanan İyilik Halleri Ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (24), 70-85

Çakır-Balta, Ö., Horzum, M. B., (2008). Web Tabanlı Öğretim Ortamındaki Öğrencilerin İnternet Bağımlılığını Etkileyen Faktörler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 41(1), 187-205.

Çakır, H., Topçu, H. (2005). Bir İletişim Dili Olarak İnternet, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 71-76.

Çakıroğlu B. (2007). *İlköğretim 7. Ve 8. Sınıf Ergen Öğrencilerin Saldırgan Davranışlarıyla Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı İstanbul.

Çelik G. ve Çevikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin Arkadaş Bağlılığı Ve İnternet Bağımlılığının Cinsiyet, Ebeveyn Tutumu Ve Anne-Baba Eğitim Düzeylerine Göre İncelenmesi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (3), 225-240

Döner, C.(2011) *İlköğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara

Eijnden, R. J J M van den; Spijkerman, R; Vermulst, A.A. ; Rooij, T. J .V;

Engels, R. C. M .E.(2010) Compulsive Internet Use Among Adolescents: Bidirectional Parent-Child Relationships. *Journal Of Abnormal Child Psychology*. 38(1), 77-89.

Ekici, A. (2002), *Aziz Antonius'un Baştan Çıkarılması: Bir Kötü Alışkanlık Olarak İnternet*, *Cogito Dergisi*, 30 (Kış sayısı), 228-235

Erkan, Z. (2002) Ergenlerin Sosyal Kaygı Düzeyleri, Anne Baba Tutumları ve Ailede Görülen Risk Faktörleri Üzerine Bir Çalışma. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.

Esen, E. (2010). *Ergenlerde İnternet Bağımlılığı Yordayan Psikososyal Değişkenlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı, İzmir.

Esgin, E., Torun, E., Şakar, I.D., Doğan C., Yardım, M. S. (2012). İnternet Kullanımının İlköğretim Öğrencilerinin Psiko – Sosyal Gelişimlerine Olumsuz Etkisinin İncelenmesi. *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*. 3 (4), 1-27

Fantuzzo, J. McWayne, C. Perry, M. A. and Childs, S. (2004) Multiple Dimensions of Family Involvement and Their Relations to Behavioral and Learning Competencies for Urban, Low-Income Children. *School Psychology Review*, 2004. 33(4), 467-480

Gelir, E. (2009). *Ana Baba Tutumları, Aile Sosyal Atomu Ve Cinsiyete Göre İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Öğrenilmiş Çaresizlik Ve Akademik Başarılarının İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana

Gencer, S. L.(2011). *Ortaöğretim Öğrencilerinin İnternet Bağımlılık*

Durumlarının İnternet Kullanım Profilleri Ve Demografik Özelliklere Göre Farklılıklarının İncelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Teknolojileri Anabilim Dalı, Isparta

Genç, H. (2012). *Türkiyede İnternet 19 Yaşında.* http://www.teknokulis.com/Yazarlar/hasan_genc/2012/04/11/turkiyede-internet-19-yasinda adresinden 19.02.2013 tarihinde erişildi.

Goldberg, I. (1997). *Internet Addiction Disorder*, <http://www.psycom.net/iad.criteria.html> adrsinden 16.10.2012 tarihinde erişildi

Griffiths M.D. (1996). Behavioral addictions:An issue for everybody? *Journal Of Workplace Learning*, 8, 19-25.

Griffiths, M. D. (2000). “Does Internet and Computer “Addiction” Exist? Some Case Study Evidence”, *CyberPsychology and Behavior*, 3 (2), 211-218.

Grohol, J. (1999). *Internet Addiction Guide.* <http://psychcentral.com/netaddiction> adresinden 15.12.2012 tarihinde erişildi.

Gürçan, N. (2010). *Ergenlerin Problemlı İnternet Kullanımı ve Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya

Günüç, S. (2009) *İnternet Bağımlılık Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Bazı Demografik Değişkenler İle İnternet Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Van

Hacettepe Üniversitesi, (2000). İnternetin Doğuşu ve Gelişimi. <http://yunus>.

hacettepe.edu.tr/~sadi/dersler/ebb/ebb467guz2000/umutp.html.

Adresinden 27.05.2011 tarihinde erişildi

Işık, U. (2007). *Medya Bağımlılığı Teorisi Doğrultusunda İnternet Kullanımının Etkileri Ve İnternet Bağımlılığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Konya

İnan, A. (2010). *İlköğretim II. Kademe ve Ortaöğretim Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Bölümü, Erzurum

İnternet Bağımlıları Bakırköy'e (1 Aralık, 2011) <http://www.ntvmsnbc.com/id/25301927/#storyContinued> adresinden 02.11. 2012 tarihinde erişildi.

İnternet Kullanım İstatistikleri (2012). <http://www.internetworldstats.com/stats.Htm> adresinden 09.12.2012 tarihinde erişildi.

Johansson, A. ve Götestam, K. G. (2004). Internet addiction: Characteristics of a questionnaire and prevalence in Norwegian youth (12–18 Years). *Scandinavian Journal Of Psychology*, 45; 223–229.

Kalafatoğlu, Y. (2007). *Sosyal Medya ve E- Pazarlama* <http://www.slideshare.net/yicit/sosyal-medya-ve-epazarlama-ile-likisi#btnPrevious> adresinden 28.05.2012 tarihinde erişildi.

Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Kaypakoglu, S. (2004). *Küresel Medya ve Kültürel Değişim*. İstanbul: Naos Yayınları.

Keser Özcan, N., Buzlu, S. (2005). Problemlı İnternet Kullanımını Belirlemede Yardımcı Bir Araç: "İnternette Bilişsel Durum Ölçeğı"nin Üniversite Öğrencilerinde Geçerlik ve Güvenirliğı. *Bağımlılık Dergisi*, 6(1), 19-26.

- Kıran Esen, B. (2009). Çeşitli Değişkenlere Göre İnternet Bağımlılığının Yordanması. *e-Journal of New World Sciences Academy Education Sciences*, 1C0099, 4, (4), 1331-1340
- Kuzu A., Odabaşı, F.H., ve diğerleri (2008). İnternet Kullanımı Ve Aile Araştırması.T.C. Başbakanlık Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Leung, L. ve Lee, P.S.N. The Influences Of Information Literacy, İnternet Addiction and Parenting Styles On İnternet Risks. *new media & society* 1 –21. Doi: 10.1177/1461444811410406
- Lin, S. S. J., Tsai, C. C., 2002. Sensation Seeking and İnternet Dependence of Taiwanese High School Adolescents. *Computers in Human Behavior*, 18, 411-426.
- Liu, C. Ve Kuo F.Y. (2007). A Study of İnternet Addiction through the Lens of the Interpersonal Theory. *CyberPsychology and Behavior*, 10 (6), 799 – 804
- Livingstone, S. ve Helsper, E.J. (2008). Parental Mediation and Children's İnternet Use. *Journal of broadcasting & electronic media*, 52 (4), 581-599. Doi: 10.1080/08838150802437396
- MEB (2005). *İnternetin Tarihçesi* http://www.meb.gov.tr/belirligunler/internet/internet_tarih.htm adresinden 27.05.2012 tarihinde erişildi.
- Mesch G. S.(2003) The Family and the İnternet: The Israeli Casen. *Social Science Quarterly*, 84 (4), 1038 -1050
- Mythily, S., Qiu, S. ve Winslow, M. (2008). Prevalence and Correlates of

Excessive İnternet Use Among Youth in Singapore. The Annals, Academy of Medicine, Singapore, 37(1); 9-14.

Numanoğlu G. ve Bayır, Ş.(2012) İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre İnternet Kullanımları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10 (2) 295 - 323

Ögel, K. (2012). İnternet Bağımlılığı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları

Özgün, F. (2011) *İnternet Bağımlısı Olan ve Olmayan Ergenlerde Mizaç Özellikleri ve Psikiyatrik Semptomların Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı. Erzurum.

Park, S.K., Kim, J.Y. Ve Cho, C.B. (2008). Prevalence Of İnternet Addiction And Correlations With Family Factors Among South Korean Adolescents. *Adolescence*, 43(172); 895-909.

Pehlivan, H.(2008). Anne eğitim Programının Etkiliğinin Değerlendirilmesi. *Aile ve Toplum Dergisi*, Sayı 15(3), 55 – 66

Peltoniemi, T. (2002). Net addiction in Finland. *First Prevnet Conference of Telematics in Addiction Prevention*, Atina, Yunanistan.

Rosen, L. D., Cheever, N. A. Ve Carrier, L. M.,(2008). The Association Of Parenting Style and Child Age With Parental Limit Setting and Adolescent Myspace Behavior. *Journal of Applied Developmental Psychology* 29 (2008), 459–471

Sepehrian, F. Ve Lotf, J.J. (2011). Study of the Relationship Between İnternet Addiction with Anxiety and Personality Types A and B. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 5(11): 928-934

- Sevindik, F. (2011). *Fırat Üniversitesi Öğrencilerinde Problemlı İnternet Kullanımı Ve Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışlarının Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Psikiyatri Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Malatya
- Smahel, D, Brown, B. B, ve Blinka, L. (2012). Associations Between Online Friendship and Internet Addiction Among Adolescents and Emerging Adults. *Developmental Psychology, American Psychological Association*, 48(2), 381–388
- Steinberg, L. (2007). *Ergenlik*. Çev: Figen ÇOK. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Şanal, M. (2008). *Farklı Sosyoekonomik Düzeylerde Bulunan Ergenlerin Bakış Açısıyla Ana baba Tutumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Şeker, M.(2009). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Performans Görevlerindeki Başarıları İle Ailelerinin Eğitim-Öğretim Çalışmalarına Katılım Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı.
- Tsitsika, A. Critselis, E. Louizou, A. Janikian, M. Freskou, A. Marangou, E. Kormas, G. and D. A. Kafetzis (2011). Determinants of Internet Addiction among Adolescents: A Case-Control Study. *The Scientific World JOURNAL* 11, 866-874
- Turnalar Kurtalan, G. (2008) *İnternet Bağımlılığını Yordayan Değişkenlerin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Mersin.

Tarhan N. Ve Nurmedov, S. (2011). *Bağımlılık – Sanal veya Gerçek*. Timaş Yayınları: İstanbul.

Tarhan, N. (2011). Bağımlılık: “Tedavisi Olan Bir Beyin Hastalığı”.

Bilim ve Aklın Aydınlanışında Eğitim Dergisi, 131 (1), 33-39

Tuik (2011) Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması,

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=8572> adresinden
28.05.2012 tarihinde erişildi.

Türker, A. V. (2008). *Çalışan Bireylerin Anne – Babalarına Yönelik*

Algıladıkları Çocuk Yetiştirme Davranışları İle Benlik Saygıları, Örgütsel Tutumları Ve Psikosomatik Şikayetleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı İstanbul.

Xiuqin, H., Huimin, Z., Mengchen, L., Jinan, W., Ying, Z., ve Ran, T. (2010).

Mental Health, Personality, And Parental Rearing Styles Of Adolescents With Internet Addiction Disorder. *Cyberspace, Behavior, and Social Networking* 13 (4), 401-406.

Wallis, D. (2007) *Just Click No*. Web: http://www.newyorker.com/archive/1997/01/13/1997_01_13_028_TNY_CARDS_000377697

adresinden
12.10.2012 tarihinde erişildi.

Widyanto, L. ve Griffiths M. (2006). Internet Addiction’: A Critical Review. *Int J Ment Health Addict*, 4. 31-51

Yavuzer, H. (2001). *Ana-Baba ve Çocuk*. Remzi Kitabevi, 21. Baskı, İstanbul.

Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H. ve Ko, C. H. (2007). Family

factors of internet addiction and substance use experience in taiwanese adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(3), 223-329

Yılmaz, A., (2000). *Eşler Arasındaki Uyum ve Çocuğun Algıladığı anne-baba Tutumu İle Çocukların, Ergenlerin, Gençlerin Akademik Başarıları Ve Benlik Algıları Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz, B. M. (2010). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Bilgisayara Yönelik Bağımlılık Gösterme Eğilimlerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Eğitim Teknolojileri Dergisi*, 1 (1), <http://www.et-ad.net/dergi/index.php?journal=etad&page=article&op=view&path%5B%5D=4> Adresinden 15.10.2012 tarihinde erişildi.

Yılmaz, Y. (2007) *Anne-Baba Tutumları İle İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Okul Başarısı Ve Özerkliklerinin Gelişimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı Ankara.

Young, K. S.(1996). Internet Addiction: The Emergence of A New Clinical Disorder, *CyberPsychology and Behavior*, 1(3), 240-242.

Young, K. ve Rogers, C. (1998). The Relationship Between Depression and Internet Addiction. *Cyber Psychology and Behavior*, 1(1), 25-28.

Young, K. S., Pistner, M., O'mara, J. ve Buchanan, J. (2000). Cyber Disorders: The Mental Health Concern for the New Millennium. *Cyberpsychology & Behavior*, 3(5), 475-479.

Yurttaş, A. (2010). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Zorbalık Eğilimleri İle Algıladıkları Anne Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Kadıköy İlçesi Örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans

Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı İstanbul.

Yücel, N. (2009). Ergenlerin Akran İlişkileri Ve Yalnızlık Düzeylerinde Evde İnternet Kullanımının Etkisinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.

Zamani, Abedini ve Kheradmand. (2011). Internet Addiction Based on Personality Characteristics of High School Students in Kerman, Iran. *Addict & Health*, 3 (3-4), 85 - 91

Zhong, X., Zu, S., Sha, S., Tao, R., Zhao, C. Ve Yang, F.(2011). The Effect Of A Family-Based Intervention Model On Internet-Addicted Chinese Adolescents. *Social Behavior And Personality*. 39(8), 1021-1034.

EKLER

Ek 1. Kişisel Bilgi Formu

Ek 2. İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Örnek maddeleri)

Ek 3. Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ) (Örnek maddeleri)

Ek 4. Araştırma İzin Belgesi

Ek 5. Anne Baba Tutum Ölçeği Kullanım İzni e – mail çıktısı

Ek 6. İnternet Bağımlılığı Ölçeği Ölçeği Kullanım İzni e – mail çıktısı

Ek 1.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Açıklama: Çalışmanın temel amacı internet ile olan ilişkinizi saptamak olduğundan elde edilen bilgilerin hiçbiri kişisel amaçla kullanılmayacaktır. İsim yazmak zorunda değilsiniz, sadece bir rumuz belirtmeniz yeterlidir. Lütfen bütün soruları cevaplandırınız. Çalışmaya vereceğiniz samimi cevaplar, araştırmanın sağlıklı olması için oldukça önemlidir. Yaptığınız katkılar için şimdiden teşekkür ederim.

Binaz Bozkur

Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen

1. Rumuz :

2. Yaş:

3. Cinsiyet:

() K () E

4. Okulu:

5. Sınıfı:

6. Sınıf () 7. Sınıf () 8. Sınıf ()

6. Evinizde İnternet Bağlantısı Var mı?:

7. ()Evet () Hayır

8. İnternete daha çok nereden bağlanıyorsunuz?

()Ev ()Okul () İnternet Cafe () Telefon

9. Günlük internet kullanım süreniz:

() 15-45 dakika () 1-2 saat () 3-4 saat 4-5 saat () 6 saat ve üzeri

10.1. Dönem karne notu ortalamanız hangi aralıktadır?

() 0-44 () 45- 54 () 55-69 () 70 – 84 () 85-100

11.Velinizin okula gelip okulla ilgili etkinliklere katılır mı?

12.()Evet ()Hayır () Bazen

13.Aileniz ders çalışmanız için evde uygun bir ortam sağlar mı?

()Evet ()Hayır ()Kısmen

14.Veliniz okuldaki davranışlarınız ve ders başarınız konusunda öğretmenlerle görüşme yapar mı?

()Evet ()Hayır () Bazen

Ek 2-

İnternet Bağımlılık Ölçeği
(Örnek maddeler)

Aşağıdaki sorularda, size en uygun düşen ifadeyi (X) ile işaretleyiniz:

		Hiçbir Zaman	Nadiren	Arada Sırada	Çoğunl ukla	Sık Sık	Daima
1	Ne sıklıkla planladığınızdan daha fazla süre internette kalıyorsunuz?						
2	Ne sıklıkla internette kalmak için günlük ev işlerini ihmal edersiniz?						
3	Ne sıklıkla arkadaşlarınızla birlikte olmak yerine interneti tercih edersiniz?						
4	Ne sıklıkla internet kullanan kişilerle yeni ilişkiler kurarsınız?						
5	Ne sıklıkla bir işe başlamadan önce e-postanızı (e-mail) denetlersiniz?						

Ek 3.

Anne Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ)
(Örnek maddeler)

Lütfen aşağıdaki sorulara kendi **anne** ve **babanızı** düşünerek dikkatle okuyunuz.
Aşağıdaki durumun anne ve babanızın davranışına ne kadar benzediğini düşünün.

Eğer **TAMAMEN BENZİYORSA** aşağıdaki cümlelerin başındaki kutunun içine **4**;

BİRAZ BENZİYORSA 3;

BENZEMİYORSA 2;

HİÇ BENZEMİYORSA 1 yazınız.

1.	Herhangi bir sorunum olduğunda, eminim annem ve babam bana yardım ederler.
2.	Annem ve babam büyüklerle tartışmamam gerektiğini söylerler.
3.	Annem ve babam yaptığım her şeyin en iyisini yapmam için beni zorlarlar.
4.	Annem ve babam herhangi bir tartışma sırasında başkalarını kızdırmamak için, susmam gerektiğini söylerler.
5.	Annem ve babam bazı konularda “ sen kendin karar ver ” derler.

Ek 4.

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.4.MEM.0.06.20.01-60599/36956
KONU : Binaz BOZKUR

16/05/2012

ANKARA ÜNİVERSİTESİNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İlgi: a) M.E.B. Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13 nolu Genelgesi.
b) Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsünün 02/05/2012 tarih ve 1878 sayılı yazısı.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Binaz BOZKUR'ın "**İlköğretim II. kademe öğrencilerinde internet bağımlılığının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi**" konulu tezi ile ilgili çalışma yapma isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ve araştırmanın yapılacağı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmiştir.

Mühürlü anket örnekleri (5 sayfadan oluşan) ekte gönderilmiş olup, uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD/disket) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne gönderilmesini rica ederim.

İlhan KOC
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER : Anket (5 Sayfa)

Ek 5.

Hotmail İletiyi Yazdır

Sayfa 1 / 1

Re: Ölçek kullanîm izniKimden: **Aysen.Gure@humanity.ankara.edu.tr**

Gönderme tarihi: 16 şubat 2012 PerÇembe 13:39:26

Kime: Binaz Bozkur (b.bozkur@hotmail.com)

1 ek

ABTÖ'nün Puanlanması.doc (40,0 KB)

> Merhaba Binaz,
 Öçeği kullanabilirsin. Öçeğin puanlanmasıyla ilgili bilgileri ve ilgili birkaç makale referansını ekledim
 Kolay gelsin
 Ayşen (Yılmaz) Güre

Yılmaz, A. (2001). Eşler arasındaki uyum anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi, Türk Psikoloji Dergisi, 16(47), 1-24.

Yılmaz, A. (2001) Çocukların algıladığı anne-baba arasındaki uyum anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkiler, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 8(2), 85-93.

Yılmaz, A. (2000) Anne-Baba Tutum Öçeği'nin güvenirlik ve geçerlik çalışması, Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 7(3), 160-172.

Yılmaz, A. (1999). Çocuk yetiştirme tutumları: Kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar, Türk Psikoloji Yazıları, 1(3), 99-118

> Merhaba hocam Ben Binaz BOZKUR Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve
 > Rehberlik Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim Tezimde sizin geliştirdiğiniz "Anne Baba Tutum ölçeği"ni
 > kullanmak için sizden izin istiyorum Bir de hocam bu ölçek konusunda elinizde kaynak varsa bu konuda da
 > yardımınızı isteyecektim Şimdiden teşekkürler. İyi çalışmalar... Not:
 Çalışma grubu olarak ilköğretim 2.
 > kademe öğrencilerini almayı planlıyorum
 > Binaz BOZKUR
 >
 > Ankara Üni v. Reh. ve Psk. Dan. Anabilim Dalı

Ek 6.

Hotmail İletiyi Yazdır

<http://sn129w.snt129.mail.live.com/mail/PrintMessages.aspx?cpids...>**Re: Ölçek kullanım izni**

Kimden: **Fatih Bayraktar** (psyfatih@yahoo.com)
 Gönderme tarihi: 12 Ocak 2012 Perşembe 11:50:35
 Kime: Binaz Bozkur (b.bozkur@hotmail.com)
 1 ek
 IAT.pdf (216,3 KB)

Merhaba Binaz,

Türkçe'ye adapte ettiğim "İnternet Bağımlılık Ölçeği"ni gönül rahatlığıyla kullanabilirsin. Ekte ölçekle ilgili ayrıntılı bilgiler bulabileceğin bir makale gönderiyorum. Umarım işine yarar. İyi çalışmalar.

Yrd. Doç. Dr. Fatih Bayraktar
 Doğu Akdeniz Üniversitesi
 Fen-Edebiyat Fakültesi
 Psikoloji Bölümü
 Mağusa-Kuzey Kıbrıs

From: Binaz Bozkur <b.bozkur@hotmail.com>
To: Fatih Bayraktar <psyfatih@yahoo.com>
Sent: Monday, January 9, 2012 9:52 PM
Subject: FW: Ölçek kullanım izni

Merhaba hocam, Ben Binaz BOZKUR. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalında yüksek lisans öğrencisiyim. Tezimde sizin Türkçe'ye çevirdiğiniz "İnternet Bağımlılığı Ölçeği"ni kullanmak için sizden izin istiyorum. Bir de hocam ölçek ile ilgili ayrıntılı tanıtım bilgisine ihtiyacım var. Bu konuda da yardımınızı isteyecektim. Şimdiden teşekkürler. İyi çalışmalar...

; Binaz Bozkur

Ankara

Üniv.Reh.ve Psk. Dan. Anabilim Dalı